ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 12.2.2003
COM(2003) 68 τελικό

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΕΝΑ ΣΥΝΕΚΤΙΚΟΤΕΡΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ

ΕΝΑ ΣΥΝΕΚΤΙΚΟΤΕΡΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ

Περίληψη

Η ανακοίνωση της Επιτροπής για το ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων, τον Ιούλιο του 2001, απετέλεσε αφετηρία διαβουλεύσεων και συζητήσεων ως προς τον τρόπο με τον οποίον πρέπει να αντιμετωπισθούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο τα προβλήματα που απορρέουν από τις διαφορές στα εθνικά δίκαια των συμβάσεων των χωρών της ΕΕ. Το παρόν σχέδιο δράσης διατηρεί το γνωμοδοτικό χαρακτήρα της διαδικασίας και παρουσιάζει τα συμπεράσματα της Επιτροπής. Επιβεβαιώνει το πόρισμα της εν λόγω διαδικασίας, ότι δηλαδή δεν χρειάζεται να εγκαταλειφθεί η τρέχουσα προσέγγιση ανά τομέα. Επίσης, συνοψίζει τα προβλήματα που εντοπίσθηκαν κατά τη διαδικασία διαβούλευσης και αφορούν την ανάγκη ενιαίας εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου των συμβάσεων καθώς και την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

Το παρόν σχέδιο δράσης προτείνει ένα μείγμα από ρυθμιστικά και μη ρυθμιστικά μέτρα για την επίλυση αυτών των προβλημάτων. Εκτός από τις κατάλληλες παρεμβάσεις ανά τομέα, περιλαμβάνονται μέτρα :

- για να βελτιωθεί η συνοχή του κοινοτικού κεκτημένου στον τομέα του δικαίου των συμβάσεων,

- για να προωθηθεί η εκπόνηση γενικών συμβατικών όρων σε επίπεδο ΕΕ, καθώς και

- για να εξετασθεί περαιτέρω κατά πόσον τα προβλήματα του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων ενδέχεται να απαιτούν μη τομεακές λύσεις όπως η έκδοση προαιρετικά εφαρμοζόμενης πράξεως.

Συνεχίζοντας να υποβάλλει προτάσεις ανά τομέα, όπου χρειάζονται, η Επιτροπή θα επιδιώξει επίσης να βελτιώσει, όπου είναι αναγκαίο και δυνατόν, τη συνοχή μεταξύ των πράξεων που αποτελούν μέρος του κοινοτικού κεκτημένου στον τομέα του δικαίου των συμβάσεων, όσον αφορά, αφενός, τη διατύπωση και, αφετέρου, την εφαρμογή και εκτέλεση αυτών των πράξεων. Όταν ενδείκνυται, οι προτάσεις θα λαμβάνουν υπόψη ένα κοινό πλαίσιο αναφοράς το οποίο η Επιτροπή προτίθεται να εκπονήσει κατόπιν έρευνας και με τη συνδρομή όλων των ενδιαφερόμενων μερών. Το εν λόγω κοινό πλαίσιο αναφοράς αναμένεται να παρέχει βέλτιστες λύσεις ως προς την κοινή ορολογία και τους κανόνες, δηλαδή τον προσδιορισμό θεμελιωδών εννοιών και αόριστων εννοιών όπως «σύμβαση» ή «ζημία» καθώς και των εφαρμοστέων κανόνων π.χ. σε περίπτωση μη εκτελέσεως των συμβάσεων. Αναθεώρηση του κοινοτικού κεκτημένου όσον αφορά το δίκαιο των συμβάσεων θα μπορούσε να οδηγήσει σε άρση των αντιφάσεων που επισημάνθηκαν, βελτίωση της ποιότητας στη διατύπωση, απλούστευση και αποσαφήνιση των ισχυουσών διατάξεων, προσαρμογή των ισχυόντων κανόνων στις οικονομικές και εμπορικές εξελίξεις που δεν είχαν προβλεφθεί κατά την έκδοσή τους καθώς και σε πλήρωση των κενών της κοινοτικής νομοθεσίας τα οποία προκάλεσαν προβλήματα στην εφαρμογή της. Δεύτερος στόχος του κοινού πλαισίου αναφοράς είναι να αποτελέσει τη βάση περαιτέρω προβληματισμών ως προς την έκδοση μη δεσμευτικής πράξεως στον τομέα του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων.

Προκειμένου να προωθηθεί η εκπόνηση γενικών συμβατικών όρων για ολόκληρη την ΕΕ εκ μέρους των ενδιαφερόμενων μερών, η Επιτροπή σκοπεύει να διευκολύνει την ανταλλαγή πληροφοριών επί των υφιστάμενων και των σχεδιαζόμενων πρωτοβουλιών, αφενός, σε

ευρωπαϊκό επίπεδο και, αφετέρου, στα κράτη μέλη. Επίσης, η Επιτροπή προτίθεται να δημοσιεύσει κατευθυντήριες γραμμές οι οποίες θα διευκρινίσουν στα ενδιαφερόμενα μέρη τα όρια που εφαρμόζονται.

Τέλος, η Επιτροπή αναμένει απόψεις ως προς το κατά πόσον ορισμένα προβλήματα ενδέχεται να απαιτούν μη τομεακές λύσεις, όπως η έκδοση προαιρετικά εφαρμοζόμενης πράξεως στον τομέα του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων. Η Επιτροπή προτίθεται να εγκαινιάσει προβληματισμό ως προς τη σκοπιμότητα, την ενδεχόμενη νομική μορφή, το περιεχόμενο και τη νομική βάση των πιθανών λύσεων.

Πίνακας περιεχομένων

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΕΝΑ ΣΥΝΕΚΤΙΚΟΤΕΡΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ 5

2. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΤΡΕΧΟΥΣΑΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ 5

3. ΕΝΤΟΠΙΣΘΕΝΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ 8

3.1. Ενιαία εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου 8

3.2. Συνέπειες για την εσωτερική αγορά 11

4. ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ: ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΗ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ 17

4.1. Βελτίωση της ποιότητας του κοινοτικού κεκτημένου στον τομέα του δικαίου των συμβάσεων 18

4.2. Προώθηση της εκπόνησης τυποποιημένων συμβατικών όρων στο σύνολο της ΕΕ.. 25

4.3. Περαιτέρω προβληματισμός σχετικά με τη σκοπιμότητα μη τομεακών μέτρων, όπως μίας μη υποχρεωτικής πράξης, στον τομέα του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων27

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ 30

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 31

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Τον Ιούλιο του 2001, η Επιτροπή δημοσίευσε την ανακοίνωσή της για το ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων[1]. Η ανακοίνωση ήταν το πρώτο έγγραφο διαβούλευσης που εξέδωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και προέβλεπε μία ουσιαστικότερη συζήτηση σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης σε ευρωπαϊκό επίπεδο των προβλημάτων που οφείλονται στις αποκλίσεις μεταξύ των δικαίων περί συμβάσεων στην ΕΕ. Το παρόν σχέδιο δράσης αποτελεί συνέχεια της ανακοίνωσης.

2. Με την ανακοίνωση δρομολογήθηκε μία διαδικασία διαβούλευσης και συζήτησης. Η Επιτροπή αντιλαμβάνεται ότι η διαδικασία αυτή θα είναι μακροχρόνια και επιθυμεί να διατηρηθεί ο συμβουλευτικός χαρακτήρας της. Μόνον η συνεχής συμμετοχή όλων των θεσμικών οργάνων της Κοινότητας και όλων των συντελεστών μπορεί να διασφαλίσει ότι το τελικό αποτέλεσμα της διαδικασίας αυτής θα ανταποκρίνεται στις πρακτικές ανάγκες όλων των ενδιαφερομένων οικονομικών φορέων και θα γίνει τελικά αποδεκτό από το σύνολο των ενδιαφερομένων μερών. Για το λόγο αυτό, η Επιτροπή αποφάσισε να υποβάλει το παρόν σχέδιο δράσης ως βάση για περαιτέρω διαβούλευση.

3. Ειδικότερα, στόχος του παρόντος σχεδίου δράσης είναι η υποβολή απόψεων σχετικά με τον προτεινόμενο συνδυασμό κανονιστικών και μη κανονιστικών μέτρων, δηλαδή η αύξηση της συνοχής του κοινοτικού κεκτημένου στον τομέα του δικαίου των συμβάσεων, η προώθηση της εκπόνησης τυποποιημένων συμβατικών όρων σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση και η εξέταση κατά πόσον είναι ενδεχομένως αναγκαίο να ληφθούν μη τομεακά μέτρα, όπως η έκδοση μιας μη υποχρεωτικής πράξης, για την επίλυση προβλημάτων στον τομέα του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων. Υπό την έννοια αυτή, το σχέδιο δράσης συνιστά ένα ακόμη βήμα στη συνεχιζόμενη διαδικασία συζήτησης σχετικά με τις εξελίξεις στον τομέα του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων.

2. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΤΡΕΧΟΥΣΑΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

4. Η ανακοίνωση σχετικά με το ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων δρομολόγησε μία διαδικασία διαβούλευσης, στην οποία συνεισέφεραν κυβερνήσεις και ενδιαφερόμενοι φορείς, συμπεριλαμβανομένων επιχειρήσεων, νομικών, ακαδημαϊκών και οργανώσεων καταναλωτών. Η λήψη αλληλογραφίας συνεχίζεται αδιάλειπτα από την έναρξη της διαδικασίας. Μέχρι σήμερα, η Επιτροπή έχει λάβει 181 απαντήσεις στην ανακοίνωση.

5. Στόχος της ανακοίνωσης ήταν να διευρυνθεί ο διάλογος σχετικά με το ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων και να δοθεί η δυνατότητα στην Επιτροπή να συγκεντρώσει πληροφορίες σχετικά με την αναγκαιότητα μίας κοινοτικής δράσης μεγαλύτερης εμβέλειας στον τομέα του δικαίου των συμβάσεων. Η Επιτροπή ζήτησε να πληροφορηθεί εάν προκύπτουν προβλήματα από τις αποκλίσεις των δικαίων περί

---

[1] Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο Το ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων, COM (2001) 398 τελικό, 11.7.2001 (ΕΕ C 255, 13.9.2001, σ. 1).

συμβάσεων των κρατών μελών. Ειδικότερα, η ανακοίνωση έθετε το ερώτημα κατά πόσον ενδέχεται να παρεμποδίζεται η εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς λόγω προβλημάτων που σχετίζονται με τη σύναψη, την ερμηνεία και την εκτέλεση διασυνοριακών συμβάσεων. Επίσης, η Επιτροπή επιθυμούσε να πληροφορηθεί κατά πόσον η ύπαρξη διαφορετικών δικαίων περί συμβάσεων αποθάρρυνε τις διασυνοριακές συναλλαγές ή αύξανε το κόστος τους, και ζήτησε την υποβολή απόψεων σχετικά με το κατά πόσον η υφιστάμενη προσέγγιση για την εναρμόνιση του δικαίου των συμβάσεων ανά τομέα μπορεί να οδηγήσει σε αντιφάσεις σε κοινοτικό επίπεδο ή σε προβλήματα μη ενιαίας μεταφοράς του κοινοτικού δικαίου και εφαρμογής των εθνικών μέτρων μεταφοράς.

6. Η Επιτροπή επιθυμούσε επίσης την υποβολή απόψεων ως προς τις λύσεις που πρέπει να δοθούν. Στην προσπάθεια αναζήτησης λύσεων, η ανακοίνωση περιέχει μη εξαντλητικό κατάλογο πιθανών επιλογών, οι οποίες αναφέρονται ως Επιλογές I έως IV.

7. Καμία από τις υποβληθείσες απόψεις δεν ανέφερε ότι η προσέγγιση ανά τομέα συνεπάγεται προβλήματα ή πρέπει να εγκαταλειφθεί. Όλοι οι συνεισφέροντες εξέφρασαν τη γνώμη τους για τις διάφορες επιλογές. Μόνον μία μικρή μειοψηφία τάχθηκε υπέρ της Επιλογής I, η οποία πρότεινε να ανατεθεί στην αγορά η επίλυση των εντοπισθέντων προβλημάτων. Σημαντική ήταν η υποστήριξη στην Επιλογή II, δηλαδή την ανάπτυξη – μέσω κοινής έρευνας - κοινών αρχών για το ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων. Η συντριπτική πλειοψηφία τάχθηκε υπέρ της Επιλογής III, η οποία προτείνει τη βελτίωση της υφιστάμενης κοινοτικής νομοθεσίας στον τομέα του δικαίου των συμβάσεων. Στο παρόν στάδιο τουλάχιστον, η πλειοψηφία τάχθηκε κατά της Επιλογής IV, η οποία αφορά την θέσπιση μίας νέας πράξης σχετικά με το ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων. Ωστόσο, πολλοί συνεισφέροντες ανέφεραν ότι το ενδεχόμενο αυτό είναι δυνατό να εξετασθεί περαιτέρω υπό το πρίσμα των μελλοντικών εξελίξεων στο πλαίσιο των Επιλογών II και III.

8. Η Επιτροπή έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στη διαφάνεια σε όλα τα στάδια της διαδικασίας διαβούλευσης. Δημοσίευσε τις εισηγήσεις των ενδιαφερομένων, αφού έλαβε τη σχετική συγκατάθεσή τους, στην ιστοθέση της Επιτροπής («Responses to the Commission's Communication on European contract law»[2]). Το Διαδίκτυο χρησιμοποιήθηκε επίσης ως βήμα για τη δημοσίευση μίας περίληψης, στην οποία αναλύονται οι απαντήσεις των ενδιαφερομένων («Summary of the responses to the Communication on European Contract Law»[3]). Η εν λόγω περίληψη προσέλκυσε το ενδιαφέρον πολλών[4], και μία ενημερωμένη έκδοσή της επισυνάπτεται στο παρόν σχέδιο δράσης. Το ενδιαφέρον αυτό, σε συνδυασμό με την πληθώρα των επιστημονικών δημοσιεύσεων, αποδεικνύει ότι οι ιδέες που εκφράζονται στην ανακοίνωση βρήκαν γόνιμο έδαφος, και παρέχει στην Επιτροπή εντολή να συνεχίσει το έργο της στον τομέα αυτό. Το αποτέλεσμα της εν λόγω διαβούλευσης αποτελεί τη βάση του παρόντος σχεδίου δράσης.

---

2 http://europa.eu.int/comm/consumers/policy/developments/contract_law/index_en.html

3 Βλέπε προηγούμενη υποσημείωση.

4 Σύμφωνα με τις στατιστικές, το δελτίο Τύπου «Feedback on Commission's European Contract Law initiative now published» (IP/02/496, 3.4.2002) κατέλαβε την τρίτη θέση μεταξύ όλων των δελτίων Τύπου που εξέδωσε η Επιτροπή τον Απρίλιο του 2002, με κριτήριο τον αριθμό των επισκεπτών στην κεντρική σελίδα EUROPA.

9. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε στις 15 Νοεμβρίου 2001 «ψήφισμα σχετικά με την προσέγγιση του αστικού και εμπορικού δικαίου των κρατών μελών»[5]. Με το ψήφισμα αυτό που απευθύνεται στην Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ζητεί την υποβολή ενός αναλυτικού σχεδίου δράσης με βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα μέτρα στο πλαίσιο καθορισμένου χρονοδιαγράμματος.

10. Στις 16 Νοεμβρίου 2001 το Συμβούλιο ενέκρινε έκθεση σχετικά με την αναγκαιότητα προσέγγισης της νομοθεσίας των κρατών μελών σε ζητήματα αστικού δικαίου[6], στην οποία αναφέρει ειδικότερα ότι θεωρεί αναγκαίο να ζητήσει από την Επιτροπή να υποβάλει, σε συνέχεια της διαβούλευσης, τυχόν ενδεδειγμένες παρατηρήσεις και συστάσεις, με τη μορφή Πράσινης ή Λευκής Βίβλου, εφόσον αυτό είναι απαραίτητο, πριν από τα τέλη του 2002.

11. Στη γνωμοδότηση που υιοθέτησε στις 17 Ιουλίου 2002[7], η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή τόνισε την αναγκαιότητα αναζήτησης λύσεων παγκόσμιας εμβέλειας στον τομέα αυτό. Ωστόσο, εφόσον τέτοιες λύσεις δεν είναι δυνατές, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή θεώρησε προτιμότερη τη δημιουργία ενός ομοιόμορφου, γενικού ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων, για παράδειγμα, μέσω ενός κανονισμού. Μεσοπρόθεσμα ο κανονισμός αυτός θα μπορούσε να επιλέγεται από τα μέρη (ρήτρα προαιρετικής συμμετοχής) και μακροπρόθεσμα να γίνει μία κοινή πράξη, από την εφαρμογή της οποίας τα μέρη θα μπορούσαν να παραιτηθούν εάν επιθυμούσαν να εφαρμόσουν συγκεκριμένο εθνικό δίκαιο (ρήτρα εξαίρεσης).

12. Η ΕΕ έχει θέσει το στόχο της ανάπτυξης ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, για παράδειγμα μέσω πρωτοβουλιών στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε ζητήματα αστικού δικαίου. Τα προτεινόμενα μέτρα που περιγράφονται στο παρόν σχέδιο δράσης εντάσσονται, μεταξύ άλλων, στον ίδιο στόχο. Ειδικότερα, λειτουργούν παράλληλα με την Πράσινη Βίβλο σχετικά με τη μετατροπή της σύμβασης της Ρώμης του 1980[8] για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές σε κοινοτική πράξη και σχετικά με τον εκσυγχρονισμό της[9].

13. Η εν λόγω Πράσινη Βίβλος και το παρόν σχέδιο δράσης αλληλοσυμπληρώνονται. Οι κανόνες του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου που περιλαμβάνονται στη σύμβαση της Ρώμης ή σε ενδεχόμενη μελλοντική κοινοτική πράξη είναι μεγάλης σημασίας καθώς καθορίζουν το εφαρμοστέο δίκαιο. Ειδικότερα, συνδέονται στενά με ένα μέτρο που προτείνεται στο παρόν σχέδιο δράσης, δηλαδή να εξετασθεί κατά πόσον ενδέχεται να απαιτείται ή να είναι εφικτή η λήψη μη τομεακών μέτρων, όπως η θέσπιση μίας μη υποχρεωτικής πράξης. Σε περίπτωση εφαρμογής τέτοιων πράξεων, πρέπει να αναμένεται ότι αυτές θα περιέχουν κανόνες ουσιαστικού δικαίου για ορισμένες συμβάσεις. Ο ρόλος των κανόνων του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου παραμένει πολύ σημαντικός στο βαθμό που καθορίζουν την εφαρμογή τέτοιων πράξεων, εφόσον επιλεγούν ως το δίκαιο που διέπει τη σύμβαση.

---

5 COM (2001) 398, C5-0471/2001 - 2001/2187(COS), ΕΕ C140E, 13.6.2002, σ. 538˙ βλέπε επίσης: www.europarl.eu.int/plenary/default_en.htm

6 http://register.consilium.eu.int/pdf/en/01/st12/12735en1.pdf

7 νωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: Το ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων, ECOSOC INT/117 Ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων, ΕΕ C 241, 7.10.2002, σ. 1.

8 Σύμβαση σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές, η οποία άνοιξε προς υπογραφή στη Ρώμη στις 19 Ιουνίου 1980 (80/934/ΕΟΚ˙ ΕΕ L 266, 9.10.1980, σ. 1˙ παγιωμένη μορφή: ΕΕ C 27, 26.1.1998, σ. 34).

9 COM (2002) 654 final

3. ΕΝΤΟΠΙΣΘΕΝΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

14. Πολλοί από τους συνεισφέροντες στη διαδικασία διαβούλευσης που δρομολόγησε η ανακοίνωση της Επιτροπής για το ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων επισημαίνουν συγκεκριμένα και πρακτικά προβλήματα. Άλλοι παρατηρούν, γενικότερα, ότι οι αποκλίσεις μεταξύ των εθνικών δικαίων περί συμβάσεων δημιουργούν πράγματι προβλήματα όσον αφορά τόσο την ενιαία εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου όσο και την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Πολλοί συνεισφέροντες επέκριναν τις αντιφάσεις που παρατηρούνται στην ίδια την κοινοτική νομοθεσία, ορισμένοι μάλιστα ανέφεραν συγκεκριμένα παραδείγματα. Ωστόσο, κανένας από τους συνεισφέροντες δεν ανέφερε ότι η προσέγγιση ανά τομέα συνεπάγεται προβλήματα ή πρέπει να εγκαταλειφθεί.

15. Ακολουθεί σύντομη τυπολογία των προβλημάτων που εντοπίσθηκαν, η οποία δεν αποσκοπεί στην παρουσίαση όλων των θεμάτων που έθιξαν οι συνεισφέροντες (για περισσότερες πληροφορίες, ο αναγνώστης μπορεί να συμβουλευτεί το παράρτημα του παρόντος σχεδίου δράσης ή τις επιμέρους συμβολές). Επίσης, δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι οι αντιδράσεις στην ανακοίνωση της Επιτροπής συνιστούν πλήρη εικόνα όλων των πιθανών προβλημάτων. Παρόλα αυτά, αυτή η σύντομη παρουσίαση συγκεκριμένων προβλημάτων είναι χρήσιμη, καθώς επιτρέπει στον αναγνώστη να σχηματίσει μία γενική ιδέα των προκλήσεων που πρέπει να αντιμετωπισθούν και παρέχει κίνητρο για διάλογο.

3.1. Ενιαία εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου

16. Αναφέρθηκαν διάφορα είδη προβλημάτων. Ως ιδιαίτερη κατηγορία αντιφάσεων, εγγενής της κοινοτικής νομοθεσίας στον τομέα των συμβάσεων, αναφέρθηκε το γεγονός ότι παρόμοιες καταστάσεις αντιμετωπίζονται διαφορετικά χωρίς να παρέχεται εύλογη αιτιολόγηση για τη διαφορετική αυτή μεταχείριση. Δόθηκε έμφαση στο πρόβλημα της απόκλισης των απαιτήσεων και των συνεπειών σε ορισμένες από τις οδηγίες που εφαρμόζονται στην ίδια συναλλαγή. Αναφέρθηκαν ως παραδείγματα οι διαφορετικές προϋποθέσεις του δικαιώματος υπαναχώρησης στις οδηγίες για τη σύναψη συμβάσεων εκτός εμπορικού καταστήματος[10], για τη χρονομεριστική μίσθωση[11], για τις εξ αποστάσεως συμβάσεις[12] και για την εξ αποστάσεως εμπορία χρηματοοικονομικών υπηρεσιών[13], και ειδικότερα οι αποκλίσεις στη διάρκεια και στους τρόπους υπολογισμού των προθεσμιών υπαναχώρησης. Άλλα παραδείγματα αφορούσαν αντιφάσεις, ως προς τις απαιτήσεις πληροφόρησης, μεταξύ της οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο[14] και των δύο οδηγιών για τις εξ αποστάσεως πωλήσεις ή τις αποκλίνουσες απαιτήσεις

---

10 Οδηγία του Συμβουλίου 85/577/ΕΟΚ της 20ής Δεκεμβρίου 1985 για την προστασία των καταναλωτών κατά τη σύναψη συμβάσεων εκτός εμπορικού καταστήματος (ΕΕ L 372, 31.12.1985, σ. 31).

11 Οδηγία 94/47/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Οκτωβρίου 1994 περί της προστασίας των αγοραστών ως προς ορισμένες πλευρές των συμβάσεων που αφορούν την απόκτηση δικαιώματος χρήσης ακινήτων υπό καθεστώς χρονομεριστικής μίσθωσης (ΕΕ L 280, 29.10.1994, σ. 83).

12 Οδηγία 97/7/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Μαΐου 1997 για την προστασία των καταναλωτών κατά τις εξ αποστάσεως συμβάσεις (ΕΕ L 144, 4.6.1997, σ. 19).

13 Οδηγία 2002/65/ΕΚ της 23ης Σεπτεμβρίου 2002 σχετικά με την εξ αποστάσεως εμπορία χρηματοοικονομικών υπηρεσιών προς τους καταναλωτές (ΕΕ L 271 της 9.10.2002, σ. 16).

14 Οδηγία 2000/31/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 8ης Ιουνίου 2000 για ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά («οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο») (ΕΕ L 178, 17.7.2000, σ. 1).

πληροφόρησης σε διάφορες οδηγίες για την προστασία του καταναλωτή όσον αφορά το δίκαιο των συμβάσεων.

17. Αντιφάσεις εμφανίζονται επίσης σε περιπτώσεις κατά τις οποίες σε συγκεκριμένες καταστάσεις είναι δυνατή η εφαρμογή περισσότερων κοινοτικών πράξεων, οι οποίες παράγουν αποκλίνουσες συνέπειες. Ένα από τα παραδείγματα που αναφέρθηκαν αφορά τον περιορισμό της ευθύνης στην οδηγία για τα οργανωμένα ταξίδια[15] σε σχέση με τη σύμβαση για την ενοποίηση ορισμένων κανόνων στις διεθνείς αεροπορικές μεταφορές[16], αφενός, και τον κανονισμό για την ευθύνη του αερομεταφορέως σε περίπτωση ατυχήματος[17], αφετέρου[18]. Ένα άλλο παράδειγμα αφορά την περίπτωση παράλληλης εφαρμογής της οδηγίας για τη σύναψη συμβάσεων εκτός εμπορικού καταστήματος και της οδηγίας για τη χρονομεριστική μίσθωση, όπως επιβεβαιώνεται στην υπόθεση Travel Vac[19] που εκδίκασε το Δικαστήριο.

18. Μία άλλη επίκριση αφορούσε τη συνύπαρξη δύο διαφορετικών νομοθετικών προσεγγίσεων στην ίδια οδηγία, γεγονός που θα μπορούσε να οδηγήσει σε αντιφάσεις στο σύστημα της ίδιας της οδηγίας. Ένα παράδειγμα που αναφέρθηκε αφορούσε τις διαφορετικές προσεγγίσεις για το εφαρμοστέο δίκαιο στην εμπορία και τις συμβάσεις στην οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο. Η ασυνέπεια στο σύστημα της ίδιας της οδηγίας θα μπορούσε επίσης να έχει επιπτώσεις στην εθνική νομοθεσία περί της εφαρμογής της. Ως παράδειγμα αναφέρθηκε η συνύπαρξη στην οδηγία για τους εμπορικούς αντιπροσώπους[20] των εννοιών «αποζημίωση» και «ανόρθωση της ζημίας». Στην περίπτωση αυτή, κατά την εφαρμογή της οδηγίας, ένα κράτος μέλος δεν επέλεξε μία από τις δύο έννοιες, αλλά διατήρησε και τις δύο. Σύμφωνα με τους συνεισφέροντες, το γεγονός αυτό δημιουργεί ανασφάλεια του δικαίου στην εμπορική και νομική πρακτική. Άλλες επικρίσεις, που ανέφεραν πολλοί συνεισφέροντες, αφορούσαν τη χρήση αφηρημένων νομικών εννοιών σε οδηγίες. Στις έννοιες αυτές περιλαμβάνονται θεμελιώδεις όροι, όπως «σύμβαση», «ζημία», ή πιο ειδικοί όροι, όπως «εύλογη αμοιβή», «δόλια χρήση» ή «σταθερό μέσο».

---

15 Οδηγία του Συμβουλίου 90/314/ΕΟΚ της 13ης Ιουνίου 1990 για τα οργανωμένα ταξίδια και τις οργανωμένες διακοπές και περιηγήσεις (ΕΕ L 158, 23.6.1990, σ. 59).

16 Σύμβαση για την ενοποίηση ορισμένων κανόνων στις διεθνείς αεροπορικές μεταφορές (σύμβαση του Μόντρεαλ) (ΕΕ L 194, 18.07.2001, σ. 39).

17 Κανονισμός του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 2027/97 της 9ης Οκτωβρίου 1997 για την ευθύνη του αερομεταφορέως σε περίπτωση ατυχήματος (ΕΕ L 285, 17.10.1997, σ. 1).

18 Πρέπει να σημειωθεί ότι ο κανονισμός 2027/97 τροποποιήθηκε από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 889/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Μαΐου (ΕΕ L 140, 30.5.2002, σ. 2). Ένας από τους στόχους του νέου κανονισμού είναι, σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 6 «να τροποποιηθεί ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2027/97 του Συμβουλίου, της 9ης Οκτωβρίου 1997, για την ευθύνη του αερομεταφορέα σε περίπτωση ατυχήματος, ούτως ώστε να συμβαδίζει με τις διατάξεις της σύμβασης του Μόντρεαλ και να δημιουργηθεί έτσι ένα ομοιόμορφο σύστημα ευθύνης στις διεθνείς αεροπορικές μεταφορές». Η αιτιολογική σκέψη 8 ορίζει ότι «στην εσωτερική αγορά αεροπορικών μεταφορών έχει εξαλειφθεί ο διαχωρισμός μεταξύ εθνικής και διεθνούς μεταφοράς και επομένως είναι σκόπιμο να υπάρχει το ίδιο επίπεδο και η ιδία φύση της ευθύνης στις εθνικές και διεθνείς μεταφορές εντός της Κοινότητας».

19 Υπόθεση C-423/97 Travel-Vac S.L. κατά Manuel José Antelm Sanchis, Συλλογή 1999, σ. I –2195.

20 Οδηγία του Συμβουλίου 86/653/ΕΟΚ της 18ης Δεκεμβρίου 1986 για το συντονισμό των δικαίων των κρατών μελών όσον αφορά τους εμπορικούς αντιπροσώπους (ανεξάρτητους επαγγελματίες) (ΕΕ L 382, 31.12.1986, σ. 17).

19. Μέρος του γενικότερου αυτού προβλήματος είναι το γεγονός ότι οι εν λόγω όροι συχνά δεν ορίζονται ή ορίζονται με πολύ ευρύ τρόπο.[21] Η απουσία κοινών ορισμών ή η ύπαρξη υπερβολικά ευρέων ορισμών στις οδηγίες αφήνει πολύ μεγάλη διακριτική ευχέρεια στους εθνικούς νομοθέτες όσον αφορά την εφαρμογή τους. Μολονότι η εθνική νομοθεσία περί της εφαρμογής της οδηγίας παραμένει σύμφωνη με τη συναφή οδηγία, ωστόσο προκύπτουν αντιφάσεις κατά την εφαρμογή της σε παρόμοιες περιπτώσεις.

20. Σε άλλες περιπτώσεις αφηρημένοι όροι ορίζονται σε ορισμένες οδηγίες, ενώ δεν ορίζονται σε άλλες. Παραδείγματος χάριν, ο όρος «ζημία» ορίζεται στην οδηγία για την ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων[22] για τους σκοπούς της οδηγίας αυτής, ενώ δεν ορίζεται στην οδηγία για τους εμπορικούς αντιπροσώπους ή στην οδηγία για τα οργανωμένα ταξίδια. Ο όρος «σταθερό μέσο» ορίζεται στην οδηγία σχετικά με την εξ αποστάσεως εμπορία χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, όχι όμως και στη γενική οδηγία για τις εξ αποστάσεως συμβάσεις.

21. Ένα πρόβλημα, που αναφέρθηκε στη διαβούλευση, είναι κατά πόσον σε μία τέτοια περίπτωση ο ορισμός που δίδεται σε μία οδηγία μπορεί να χρησιμοποιηθεί επίσης για την ερμηνεία άλλων οδηγιών, δηλαδή κατά πόσον ο συναφής αφηρημένος όρος μπορεί να ερμηνευθεί υπό το πρίσμα του συνόλου του κοινοτικού κεκτημένου ή τουλάχιστον υπό το πρίσμα του μέρους εκείνου του κοινοτικού κεκτημένου που είναι περισσότερο σχετικό. Αυτή τη μεθοδολογική προσέγγιση χρησιμοποίησε επίσης ο γενικός εισαγγελέας στην υπόθεση Simone Leitner κατά TUI Deutschland GmbH & Co KG[23]. Ωστόσο, στη συγκεκριμένη υπόθεση, το Δικαστήριο ερμήνευσε το γενικό όρο «ζημία» μόνον υπό το πρίσμα της οδηγίας για τα οργανωμένα ταξίδια και δεν ακολούθησε το γενικό εισαγγελέα. Βεβαίως, η απόφαση αυτή δεν πρέπει να παρέχει αφορμή για γενικεύσεις. Ωστόσο, εάν η ερμηνεία ενός αφηρημένου όρου υπό το πρίσμα της συγκεκριμένης οδηγίας αποτελεί κατευθυντήρια αρχή, τότε η ερμηνεία αυτή είναι δυνατόν να οδηγήσει σε κατακερματισμό της εθνικής νομοθεσίας. Παραδείγματος χάριν, τα κράτη μέλη που παραπέμπουν σε διαμορφωμένη νομική έννοια του εθνικού δικαίου με ένα γενικό ορισμό στο μέτρο μεταφοράς της κοινοτικής πράξης ενδέχεται να αναγκασθούν να προσαρμόσουν τον εν λόγω ορισμό, προκειμένου να συμμορφωθούν με τη συγκεκριμένη σημασία του αφηρημένου όρου υπό το πρίσμα της σχετικής οδηγίας.

22. Μία γενική παρατήρηση σχετικά με τον κατακερματισμό των εθνικών δικαίων περί συμβάσεων, η οποία διατυπώθηκε από αρκετούς συνεισφέροντες, ήταν ότι ο εθνικός νομοθέτης ευρίσκεται αντιμέτωπος με ένα δίλημμα. Είτε η εφαρμογή οδηγιών με περιορισμένο πεδίο εφαρμογής απαιτεί πολύ μεγαλύτερη προσαρμογή του εθνικού νομικού συστήματος από εκείνη που προέβλεπε το υπό εξέταση κοινοτικό μέτρο είτε η εφαρμογή περιορίζεται στην απλή μεταφορά της υπό εξέταση οδηγίας. Σε ορισμένες περιπτώσεις, αυτό ενδέχεται να δημιουργεί αντιφάσεις στο εθνικό νομικό σύστημα.

---

21 Το θέμα αυτό τονίσθηκε επίσης ως σημαντικό πρόβλημα στην τελική έκθεση της συμβουλευτικής ομάδας υψηλού επιπέδου για τη βελτίωση του ρυθμιστικού περιβάλλοντος («ομάδα Mandelkern», η οποία συστάθηκε από τους υπουργούς δημόσιας διοίκησης τον Νοέμβριο του 2000 και υπέβαλε την έκθεσή της στις 13 Νοεμβρίου 2001), σ. 70.

22 Οδηγία του Συμβουλίου 85/374/ΕΟΚ της 25ης Ιουλίου 1985 για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σε θέματα ευθύνης λόγω ελαττωματικών προϊόντων (ΕΕ L 210, 7.8.1985, σ. 29).

23 Υπόθεση C-168/00 Simone Leitner κατά TUI Deutschland GmbH & Co. KG, 2002, σ. I –2631

23. Μία άλλη κατηγορία προβλημάτων αφορούσε αντιφάσεις στην εφαρμογή των εθνικών μέτρων μεταφοράς της πράξης, λόγω της εισαγωγής, δια των οδηγιών, εννοιών άγνωστων στην ισχύουσα εθνική νομοθεσία[24]. Αναφέρθηκε ότι, κατά τη μεταφορά μιας οδηγίας, ορισμένοι εθνικοί νομοθέτες διατηρούν παράλληλα τις ισχύουσες εθνικές διατάξεις, δημιουργώντας κατάσταση ανασφάλειας δικαίου, παραδείγματος χάρη με τη συνύπαρξη δύο νομοθεσιών για τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων στο ίδιο κράτος μέλος. Ορισμένοι νομοθέτες προκάλεσαν επίσης ανασφάλεια δικαίου με τη μεταφορά διατάξεων οδηγιών που βασίζονται σε άγνωστες έννοιες, όπως συνέβη παραδείγματος χάριν με την έννοια της «ανόρθωσης της ζημίας» στην οδηγία για τους εμπορικούς αντιπροσώπους, όταν η οδηγία μεταφέρθηκε στη νομοθεσία ενός κράτους μέλους.

24. Η αρχή της ελάχιστης εναρμόνισης της νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών επικρίθηκε καθώς δεν παρέχει ομοιόμορφες λύσεις σε παρόμοιες καταστάσεις, όπως απαιτεί η εσωτερική αγορά. Τα παραδείγματα που αναφέρθηκαν αφορούσαν τις διαφορές, μεταξύ των κρατών μελών, στην περίοδο αναμονής στο πλαίσιο των οδηγιών για τη σύναψη συμβάσεων εκτός εμπορικού καταστήματος, για τη χρονομεριστική μίσθωση και για τις εξ αποστάσεως συμβάσεις, τα οικονομικά κατώτερα όρια της νομοθεσίας περί της εφαρμογής της οδηγίας για τη σύναψη συμβάσεων εκτός εμπορικού καταστήματος ή τις αποκλίνουσες έννοιες στην εφαρμογή του παραρτήματος της οδηγίας σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων[25]. Παραδείγματος χάριν, επικρίθηκε το γεγονός ότι το παράρτημα εφαρμόζεται εν μέρει ως δεσμευτική «μαύρη λίστα» καταχρηστικών ρητρών των συμβάσεων και εν μέρει ως ενδεικτική «γκρίζα λίστα»[26].

3.2. Συνέπειες για την εσωτερική αγορά

25. Τα προσκόμματα που περιγράφονται στο παρόν κεφάλαιο αφορούν εμπόδια και αντικίνητρα για τις διασυνοριακές συναλλαγές, τα οποία απορρέουν άμεσα ή έμμεσα από τα αποκλίνοντα εθνικά δίκαια περί συμβάσεων ή από τη νομική πολυπλοκότητα των εν λόγω αποκλίσεων, οι οποίες καθιστούν απαγορευτικές ή λιγότερο συμφέρουσες ή παρεμποδίζουν τις συναλλαγές αυτές.

26. Προτού εξετάσουμε τα ειδικά προβλήματα της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς, είναι σημαντικό να αναφέρουμε τη γενική διάκριση μεταξύ προβλημάτων που οφείλονται σε υποχρεωτικούς κανόνες και προβλημάτων που οφείλονται σε μη υποχρεωτικούς κανόνες. Ορισμένοι συνεισφέροντες τόνισαν ότι τα κυριότερα προβλήματα στον τομέα του δικαίου των συμβάσεων οφείλονται σε διατάξεις που περιορίζουν τη συμβατική ελευθερία.

27. Όπως ήδη αναφέρθηκε[27], πολλά προβλήματα που σχετίζονται με τις διασυνοριακές συμβάσεις θα μπορούσαν να αποφευχθούν, τουλάχιστον για το ένα από τα συμβαλλόμενα μέρη, με την επιλογή του κατάλληλου εφαρμοστέου δικαίου.

---

24 Το πρόβλημα αυτό είχε ήδη εντοπισθεί στην τελική έκθεση της ομάδας Mandelkern για τη βελτίωση του ρυθμιστικού περιβάλλοντος, σ. 67.

25 Οδηγία του Συμβουλίου 93/13/ΕΟΚ της 5ης Απριλίου 1993 σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ L 095, 21.04.1993, σ. 29).

26 Ορισμένα κράτη μέλη δεν μετέφεραν καθόλου το παράρτημα στην εθνική νομοθεσία τους, αλλά το συμπεριέλαβαν στις προπαρασκευαστικές εργασίες τους˙ βλέπε απόφαση του Δικαστηρίου της 7.5.2002, Επιτροπή κατά Σουηδίας, C-478/99, 2002, σ. I –4147

27 Βλέπε ανακοίνωση της Επιτροπής για το ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων, παράγραφος 28.

Εναλλακτικά, τα συμβαλλόμενα μέρη θα μπορούσαν επίσης να διαπραγματευτούν πολύπλοκες συμβάσεις που καλύπτουν όλα τα πιθανά νομικά ζητήματα. Τονίσθηκε, ωστόσο, ότι η προσέγγιση αυτή δεν είναι χρήσιμη όσον αφορά τους υποχρεωτικούς κανόνες του δικαίου που δεν επελέγη ως εφαρμοστέο, οι οποίοι δεν παύουν να ισχύουν. Πράγματι, πολλοί συνεισφέροντες ανέφεραν στη διάρκεια της διαβούλευσης ως ιδιαίτερο πρόβλημα την απόκλιση των αναγκαστικών διατάξεων των εθνικών δικαίων περί συμβάσεων, πρόβλημα το οποίο εντείνεται λόγω της ανάπτυξης του ηλεκτρονικού εμπορίου.

28. Ωστόσο, αρκετοί συνεισφέροντες, προερχόμενοι ιδίως από κλάδους προσανατολισμένους στις εξαγωγές, τόνισαν ότι η επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου δεν είναι πάντοτε ρεαλιστική ή επιθυμητή από εμπορικής άποψης.

29. Καταρχάς, δεν βοηθά το συμβαλλόμενο μέρος που δεν διαθέτει επαρκή οικονομική διαπραγματευτική ισχύ για να επιβάλει το δίκαιο που προτιμά στις διαπραγματεύσεις. Επισημάνθηκε επίσης ότι η λήψη συμβουλών σχετικά με το άγνωστο εφαρμοστέο δίκαιο συνεπάγεται σημαντικά νομικά έξοδα και εμπορικούς κινδύνους για το εν λόγω συμβαλλόμενο μέρος[28], χωρίς να παρέχει κατ' ανάγκη την πλέον οικονομικά συμφέρουσα λύση.

30. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τις ΜΜΕ, καθώς τα έξοδα νομικής συνδρομής είναι αναλογικά μεγαλύτερα για αυτές. Ως εκ τούτου, οι ΜΜΕ είτε αποτρέπονται πλήρως από την ανάληψη διασυνοριακών δραστηριοτήτων είτε περιέρχονται σε προφανή μειονεκτική θέση από ανταγωνιστικής άποψης σε σύγκριση με τις εγχώριες επιχειρήσεις[29].

31. Δεύτερον, στη διαβούλευση τονίσθηκε ότι η κατάσταση αυτή είναι ακόμη πιο αποθαρρυντική για τους καταναλωτές. Στις περισσότερες περιπτώσεις, το εθνικό δίκαιο των καταναλωτών δεν είναι το εφαρμοστέο δίκαιο στη σύμβαση. Αυτό είναι δυνατόν να συμβαίνει επειδή το δίκαιο του επιχειρηματία επιλέγεται ως εφαρμοστέο δίκαιο βάσει τυποποιημένων όρων ή επειδή καθορίζεται αντικειμενικά ως εφαρμοστέο βάσει του άρθρου 4 της σύμβασης της Ρώμης. Το άρθρο 5 της ίδιας σύμβασης δεν βοηθά ιδιαίτερα τον καταναλωτή, καθώς δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση του ενεργού καταναλωτή που επιθυμεί να επωφεληθεί των ευκαιριών που παρέχει η εσωτερική αγορά. Μη γνωρίζοντας συνήθως το αλλοδαπό δίκαιο, ο καταναλωτής έχει μεγαλύτερη ανάγκη νομικών συμβουλών πριν από τη σύναψη μίας διασυνοριακής σύμβασης.

32. Τέλος, μολονότι η διάκριση μεταξύ υποχρεωτικών και μη υποχρεωτικών διατάξεων μπορεί να είναι θεωρητικά σαφής, στην πράξη δεν είναι τόσο προφανής. Στην πράξη, σε πολλές συμβάσεις δεν παρακάμπτονται οι ισχύουσες διατάξεις επιεικούς δικαίου δια της εισαγωγής ειδικά συμφωνημένων ρητρών για συγκεκριμένο πρόβλημα στην αντίστοιχη σύμβαση, ενώ σε μερικές δεν επιλέγεται καν εφαρμοστέο δίκαιο. Τα κενά αυτά δεν οφείλονται στο γεγονός ότι τα συμβαλλόμενα μέρη δεν εντόπισαν το σχετικό πρόβλημα ή δεν ήθελαν να επιλέξουν το εθνικό δίκαιό τους ως εφαρμοστέο στη σύμβαση. Οφείλονται μάλλον στη στάθμιση αφενός της σαφήνειας που προκύπτει από τη διαπραγμάτευση νέων ρητρών για την κάλυψη των εν λόγω

---

[28] Το θέμα αυτό τονίσθηκε στον τομέα των υπηρεσιών, στην έκθεση της Επιτροπής για την κατάσταση της εσωτερικής αγοράς υπηρεσιών, σ. 36, 42.

[29] Πρβλ. την έκθεση της Επιτροπής - Η κατάσταση της εσωτερικής αγοράς υπηρεσιών, σ. 8.

κενών, και αφετέρου του κόστους συναλλαγής μίας τέτοιας διαπραγμάτευσης. Στις περιπτώσεις αυτές, τα συμβαλλόμενα μέρη ενδέχεται να αποφασίσουν ότι η διαπραγματευτική προσπάθεια δεν αξίζει το οικονομικό πλεονέκτημα ή τον εμπορικό κίνδυνο απώλειας του πελάτη, και ευελπιστούν ότι το πιθανό πρόβλημα δεν θα ανακύψει. Ως εκ τούτου, οι συναφείς μη υποχρεωτικές διατάξεις του εφαρμοστέου δικαίου καθίστανται εκ των πραγμάτων «υποχρεωτικές».

33. Στη διαβούλευση αναφέρθηκε ότι αυτό ισχύει ειδικότερα για γενικούς και πολύ θεμελιώδεις κανόνες δικαίου που αφορούν, παραδείγματος χάριν, τη σύναψη της σύμβασης, την εκτίμηση του κύρους της, την έννοια και τις συνέπειες της μη εκτέλεσης ή της μερικής ή πλημμελούς εκτέλεσης των συμβατικών υποχρεώσεων.

34. Έτσι προκύπτει αμέσως η πρώτη κατηγορία ειδικών προβλημάτων που αναφέρθηκαν στη διαβούλευση. Πολλοί συνεισφέροντες επέκριναν την απόκλιση των κανόνων σε ουσιώδη ζητήματα του δικαίου των συμβάσεων, η οποία δημιουργεί προβλήματα και συνεπάγεται υψηλότερο κόστος συναλλαγών. Τα παραδείγματα αφορούν τους αποκλίνοντες κανόνες σχετικά με την εκπροσώπηση αλλοδαπών εταιριών και τις συνέπειες της ισχύος/αναγνώρισης εγγράφων. Οι συνεισφέροντες ανέφεραν ότι ο μόνος τρόπος επίτευξης ασφάλειας δικαίου είναι η λήψη νομικών συμβουλών επιτόπου, ώστε να διασφαλίζεται, παραδείγματος χάριν, το κύρος εγγράφων και η εξουσία δέσμευσης τρίτου. Η λύση αυτή θεωρείται δαπανηρή και μη εξυπηρετική στο πλαίσιο της καθημερινής διαχείρισης υποθέσεων.

35. Άλλα παραδείγματα αφορούν τις αποκλίνουσες απαιτήσεις για την κατάρτιση συμβάσεων και τα εμπόδια που δημιουργούν. Πρόκειται ειδικότερα για τυπικές απαιτήσεις, όπως η απαίτηση σύναψης ορισμένων συμβάσεων ενώπιον συμβολαιογράφου ή η ανάγκη επικύρωσης εγγράφων, οι οποίες είναι υποχρεωτικές σε ορισμένες συμβάσεις και συνεπάγονται αυξημένες δαπάνες για επιχειρήσεις και καταναλωτές. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνεται επίσης η απαίτηση κατάρτισης ορισμένων συμβάσεων εγγράφως ή σε συγκεκριμένη γλώσσα[30].

36. Μία άλλη κατηγορία προβλημάτων που ανέφεραν πολλοί συνεισφέροντες αφορούσε την απόκλιση των κανόνων για τη συμπερίληψη και την εφαρμογή τυποποιημένων συμβατικών όρων. Σε ορισμένες δικαιοδοσίες, αρκεί η απλή αναφορά σε τυποποιημένους όρους, ενώ σε άλλες οι όροι πρέπει να επισυνάπτονται στη σύμβαση ή να υπογράφονται χωριστά. Σε κάποια κράτη μέλη, όπως η Ιταλία (Άρθρο 1341 του Αστικού Κώδικα), ορισμένες ρήτρες πρέπει να μονογράφονται χωριστά για να είναι έγκυρες. Οι κανόνες αυτοί είναι δυνατόν να ισχύουν ανεξάρτητα από το δίκαιο που επέλεξαν τα συμβαλλόμενα μέρη.

37. Υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τους συμβατικούς όρους που θεωρούνται απαράδεκτοι (και, ως εκ τούτου, άκυροι) από τα δικαστήρια. Σε ορισμένα κράτη μέλη, όπως η Γερμανία ή οι βόρειες χώρες, τα δικαστήρια ελέγχουν αυστηρά τον καταχρηστικό ή μη χαρακτήρα των συμβατικών όρων ακόμη και σε συμβάσεις μεταξύ επιχειρήσεων. Άλλα κράτη μέλη προβλέπουν περιορισμένο έλεγχο μέσω της ερμηνείας ή επιτρέπουν την απάλειψη μόνον ορισμένων συμβατικών ρητρών στις εμπορικές συμβάσεις.

---

[30] Όσον αφορά τα γλωσσικά εμπόδια στον τομέα των υπηρεσιών, τα οποία απορρέουν άμεσα ή έμμεσα από τα διαφορετικά ρυθμιστικά περιβάλλοντα, πρβλ. την έκθεση της Επιτροπής για την κατάσταση της εσωτερικής αγοράς υπηρεσιών, σ. 44.

38. Το γεγονός αυτό δημιουργεί ανασφάλεια για τις επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν τυποποιημένους όρους συναλλαγών· παρεμποδίζει, επίσης, τη χρήση έτοιμων τυποποιημένων συμβάσεων, οι οποίες συντάχθηκαν ακριβώς για τη διευκόλυνση των διασυνοριακών συναλλαγών και με σκοπό να χρησιμοποιούνται σε κάθε έννομη τάξη. Πράγματι, στα διάφορα κράτη μέλη απαιτείται η χρησιμοποίηση διαφορετικών τυποποιημένων συμβάσεων, γεγονός που καθιστά αδύνατη τη χρήση του ίδιου επιχειρηματικού προτύπου για το σύνολο της ευρωπαϊκής αγοράς.

39. Η κατάσταση αυτή οδηγεί σε μία άλλη κατηγορία συχνά αναφερομένων προβλημάτων, τα οποία σχετίζονται με την απόκλιση των εθνικών κανόνων όσον αφορά τις ρήτρες που αποκλείουν ή περιορίζουν τη συμβατική ευθύνη σε συγκεκριμένες συμβάσεις ή τυποποιημένους συμβατικούς όρους και την αναγνώρισή τους από τα δικαστήρια άλλων κρατών μελών. Στα παραδείγματα αναφέρονται η πλήρης ευθύνη του προμηθευτή για μη εμφανή ελαττώματα (*vices cachés*), βάσει της γαλλικής νομολογίας, και η αναγκαστική διάταξη του τσεχικού δικαίου που απαγορεύει τον περιορισμό της συμβατικής ευθύνης για μελλοντικές ζημίες. Στο πλαίσιο αυτό, οι συνεισφέροντες ανέφεραν επίσης διάφορους εθνικούς υποχρεωτικούς κανόνες σχετικά με τις περιόδους παραγραφής. Επιχειρήσεις προσανατολισμένες στις εξαγωγές ανέφεραν ότι η συνακόλουθη απεριόριστη ευθύνη των προμηθευτών μπορεί να συνεπάγεται πολύ υψηλούς εμπορικούς κινδύνους, οι οποίοι αποθαρρύνουν ή παρεμποδίζουν την πραγματοποίηση διασυνοριακών συναλλαγών.

40. Στο πλαίσιο της συμβατικής ευθύνης, οι συνεισφέροντες τόνισαν επίσης ότι η άγνοια των ειδικών απαιτήσεων του συναφούς εφαρμοστέου δικαίου στις συμβάσεις συνεπάγεται συχνά απρόβλεπτα έξοδα. Στα παραδείγματα περιλαμβάνεται η υποχρέωση των εμπόρων να κοινοποιούν άμεσα τα ελαττώματα του ελαττωματικού προϊόντος βάσει του γερμανικού Εμπορικού Κώδικα (§ 377), προκειμένου να διατηρήσουν το δικαίωμά τους για προσφυγή, και η βραχεία προθεσμία (bref délai) του άρθρου 1648 του γαλλικού Αστικού Κώδικα.

41. Πολλοί συνεισφέροντες αναφέρθηκαν στα προβλήματα των αποκλίσεων των εθνικών κανόνων του δικαίου περί συμβάσεων, αφενός, και των κανόνων για τη μεταβίβαση κυριότητας και τις ασφάλειες επί κινητών πραγμάτων, αφετέρου[31]. Οι εθνικοί κανόνες για τη μεταβίβαση της κυριότητας διαφέρουν και, ως εκ τούτου, διαφέρει και η χρονική στιγμή μεταβίβασης της κυριότητας. Επιπλέον, υπάρχουν διαφορές ανάλογα με τη φύση της σύμβασης, η οποία και πάλι διαφέρει στα επιμέρους εθνικά νομικά συστήματα. Δεν πρέπει να λησμονούμε ότι η δυνατότητα επιλογής δικαίου αφορά μόνον τους συμβατικούς κανόνες και όχι τους κανόνες που εφαρμόζονται στα εμπράγματα δικαιώματα, π.χ. στη μεταβίβαση κυριότητας, όπου το εφαρμοστέο δίκαιο είναι το δίκαιο του τόπου όπου ευρίσκεται το πράγμα (lex rei sitae). Πολλές επιχειρήσεις δεν γνωρίζουν τον περιορισμό αυτό. Επισημάνθηκε ότι η κοινοτική νομοθεσία[32] αντιμετωπίζει το πρόβλημα εν μέρει, προβλέποντας την εγκυρότητα των ρητρών παρακράτησης της κυριότητας, αλλά δεν προχωρεί περισσότερο.

---

[31] Λόγω των προβληματισμών αυτών, η Επιτροπή ξεκίνησε έρευνα σχετικά με το θέμα (2002/ ΕΕ S 154-122573), 9. 8. 2002.

[32] Οδηγία 2000/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 29ης Ιουνίου 2000 για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές (ΕΕ L 200, 8.8.2000, σ. 35).

42. Η επιφύλαξη κυριότητας ρυθμίζεται διαφορετικά σε κάθε δικαιοδοσία και η αποτελεσματικότητα των συναφών συμβατικών ρητρών διαφέρει ανάλογα. Αυτό ισχύει ακόμη περισσότερο σε πιθανές επεκτάσεις, όταν η επιφύλαξη κυριότητας καλύπτει, επίσης, παραδείγματος χάριν, την απαίτηση της τιμής αγοράς, η οποία προκύπτει με τη μεταπώληση των πωληθέντων αγαθών από την αγοραστή[33] ή αφορά προϊόντα που παρασκευάσθηκαν από τα πωληθέντα αγαθά[34]. Οι επεκτάσεις αυτές είναι δυνατόν να καλύπτουν επίσης μελλοντικές απαιτήσεις ή, όχι μόνον την τιμή αγοράς των συγκεκριμένων αγαθών που παραδίδονται στο πλαίσιο συγκεκριμένης σύμβασης πώλησης, αλλά και όλα τα ληξιπρόθεσμα χρέη του αγοραστή[35].

43. Η απόκλιση των κανόνων συνεπάγεται συχνά ότι, στην περίπτωση της πώλησης πραγμάτων με επιφύλαξη κυριότητας, η «ασφάλεια» που προβλέπεται από τη σύμβαση εξαφανίζεται μόλις το υπό εξέταση πράγμα διασχίσει τα σύνορα. Γενικά παρατηρείται ότι η απόκλιση των κανόνων που αφορούν την παροχή ασφάλειας συνιστά υψηλό κίνδυνο για τους επιχειρηματίες στην αγορά. Συνεπεία τούτου, από την πλευρά της προσφοράς, ο πωλητής είναι αναγκασμένος να αναζητεί άλλες μορφές εξασφάλισης απαιτήσεων, όπως οι τραπεζικές εγγυήσεις, οι οποίες κοστίζουν πολύ ακριβότερα και στην πραγματικότητα δεν μπορούν εξ αρχής να αποκτηθούν από τις ΜΜΕ. Από την πλευρά της ζήτησης, το αποτέλεσμα είναι ότι η εμπορική πίστωση που παρέχει ο πωλητής στον αγοραστή θα είναι ακριβότερη, καθώς ο κίνδυνος του πωλητή αυξάνει ή μειώνεται σημαντικά ανάλογα με την ύπαρξη ασφάλειας επί της κυριότητας και με τη νομική ισχύ της. Ο κίνδυνος αυτός είναι δυνατόν να αρθεί εν μέρει μόνον με δαπανηρές νομικές γνωμοδοτήσεις.

44. Παρόμοια προβλήματα αναφέρθηκαν στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών για την παραχώρηση διασυνοριακής πίστωσης, η οποία είναι δυνατή μόνον εφόσον οι αντίστοιχοι τίτλοι είναι εγγυημένοι. Επισημάνθηκε ότι η εξέταση του κύρους της διασυνοριακής μεταβίβασης τίτλων απαιτεί δαπανηρή σε βάθος νομική εμπειρογνωμοσύνη, η οποία αποθαρρύνει ή αποτρέπει την πραγματοποίηση τέτοιων διασυνοριακών συναλλαγών. Επιπλέον, αναφέρθηκε ότι η εξέταση αυτή είναι μάλλον χρονοβόρα, γεγονός το οποίο, σε περιπτώσεις διασυνοριακών συναλλαγών για την παροχή χρηματοδότησης ή για την αναδιάρθρωση κεφαλαίων προς αποφυγή αφερεγγυότητας, μπορεί να αποτελέσει καθοριστικό παράγοντα για τη μη υλοποίηση της όλης συναλλαγής.

45. Κυρίως, όμως, ορισμένες ασφάλειες επί κινητών πραγμάτων είναι άγνωστες σε άλλα κράτη μέλη και εξαφανίζονται εάν τα ασφαλισμένα πράγματα διασχίσουν τα σύνορα. Ένα παράδειγμα αφορά τη μεταβίβαση κινητών πραγμάτων βάσει της συμβατικής συμφωνίας «*Sicherungsübereignung*» (εξασφαλιστικής μεταβίβασης κυριότητας κινητού πράγματος) από τη Γερμανία στην Αυστρία. Οι διαφορές αυτές επηρεάζουν επίσης αρνητικά το ενδεχόμενο σύναψης διασυνοριακών συμβάσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης.

46. Οι συνεισφέροντες αναφέρθηκαν επίσης σε διαφορές στα εθνικά δίκαια περί συμβάσεων που αφορούν εκχώρηση απαιτήσεων. Αναφέρθηκε το πρόβλημα των διαφορών στους κανόνες που αφορούν την πρακτορεία επιχειρηματικών

---

33 Σύμφωνα με τους συνεισφέροντες, οι ρήτρες αυτές φαίνεται να ισχύουν μόνον στη Γαλλία και στη Γερμανία.

34 Σύμφωνα με τους συνεισφέροντες, οι ρήτρες αυτές φαίνεται να ισχύουν μόνον στη Γερμανία.

35 Σύμφωνα με τους συνεισφέροντες, αυτές οι λεγόμενες ρήτρες «all-monies» φαίνεται να ισχύουν μόνον στο Ηνωμένο Βασίλειο και στη Γερμανία.

απαιτήσεων, καθώς η εκχώρηση απαιτήσεων συνιστά σημαντικό μέσον για τη χρηματοδότηση των εξαγωγών. Ειδικότερα, ορισμένα κράτη μέλη περιορίζουν την εκχώρηση μελλοντικών απαιτήσεων ή τη συλλήβδην εκχώρηση απαιτήσεων, ενώ άλλα ακολουθούν πολύ πιο φιλελεύθερη στάση στα θέματα αυτά. Ως εκ τούτου, ο κλάδος της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων αντιμετωπίζει σοβαρά εμπόδια σε ορισμένα κράτη μέλη, ενώ ενθαρρύνεται από τη νομοθεσία άλλων κρατών μελών, γεγονός που είναι δυνατόν να προκαλέσει στρέβλωση του ανταγωνισμού. Παρόμοιες διαφορές υπάρχουν όσον αφορά την ισχύ ρητρών που περιέχονται σε συμβάσεις πώλησης ή παροχής υπηρεσιών, οι οποίες απαγορεύουν την εκχώρηση των απαιτήσεων που απορρέουν από τις εν λόγω συμβάσεις. Οι συνεισφέροντες τόνισαν ότι οι εταιρίες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων εμποδίζονται να παράσχουν τις υπηρεσίες τους εκτός του κράτους μέλους όπου είναι εγκατεστημένες με χρήση ενιαίας σύμβασης σε όλη την ΕΚ. Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να προβαίνουν σε πολύ προσεκτική ανάλυση των διαφορετικών εθνικών νομοθεσιών.

47. Στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, ορισμένοι συνεισφέροντες ανέφεραν ότι οι εταιρίες δεν είναι σε θέση να παράσχουν, ή αποθαρρύνονται από το να παράσχουν, διασυνοριακές χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, επειδή τα προϊόντα σχεδιάζονται σύμφωνα με τις απαιτήσεις της τοπικής έννομης τάξης ή επειδή η επιβολή διαφορετικών απαιτήσεων από άλλες έννομες τάξεις συνεπάγεται υπερβολικά έξοδα ή απαράδεκτη ανασφάλεια δικαίου. Εάν, παρ'όλα αυτά, μία εταιρία αποφασίσει να πραγματοποιήσει διασυνοριακές πωλήσεις, θα βρεθεί αντιμέτωπη με σοβαρά ανταγωνιστικά μειονεκτήματα σε σύγκριση με τους εγχώριους παροχείς ανάλογων υπηρεσιών. Η επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου στις συναλλαγές μεταξύ επιχειρήσεων συνιστά μερική μόνον λύση στο πρόβλημα.

48. Τα ίδια προβλήματα προκύπτουν ειδικότερα με τις ασφαλιστικές συμβάσεις. Σύμφωνα με τους συνεισφέροντες, η ποικιλία των εθνικών ρυθμίσεων που διέπουν τις συμβάσεις ασφάλειας ζωής, τις συμβάσεις ασφάλισης ζημιών για μαζικούς κινδύνους και τις συμβάσεις υποχρεωτικής ασφάλισης συνιστούν εμπόδιο στην ανάπτυξη διασυνοριακών ασφαλιστικών συναλλαγών. Η ελκυστικότητα ορισμένων συμβάσεων σε εθνικό επίπεδο ενδέχεται να εκλείψει σε διασυνοριακές καταστάσεις, στις οποίες οι εν λόγω συμβάσεις πρέπει να συμμορφώνονται με διαφορετικές κανονιστικές απαιτήσεις. Το πρόβλημα όσον αφορά την ασφάλιση ζημιών για υψηλούς κινδύνους είναι δυνατόν να περιοριστεί με ρήτρες επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου. Ωστόσο, οι ρήτρες αυτές δεν επιτρέπονται στις άλλες περιπτώσεις. Η κατάρτιση μίας ενιαίας ασφαλιστικής σύμβασης που θα μπορεί να διατίθεται με τους ίδιους όρους στις διάφορες ευρωπαϊκές αγορές έχει αποδειχθεί αδύνατη στην πράξη.

49. Στον τομέα των ενδομεταφορών, δηλαδή των υπηρεσιών οδικών μεταφορών που πραγματοποιούνται σε ένα κράτος μέλος από μεταφορέα εγκατεστημένο σε άλλο κράτος μέλος, αναφέρθηκε ότι ορισμένα κράτη μέλη υποδοχής[36] αποκλείουν το ενδεχόμενο επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου και επιμένουν στην εφαρμογή των

---

[36] Πρβλ. άρθρο 4 του κανονισμού του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 12/98 της 11ης Δεκεμβρίου για τον καθορισμό των όρων υπό τους οποίους γίνονται δεκτοί στις εθνικές οδικές μεταφορές επιβατών σε ένα κράτος μέλος μεταφορείς μη εγκατεστημένοι σε αυτό (ΕΕ L 4, 8.1.1998, σ. 10) και πρβλ. κανονισμό του Συμβουλίου (ΕΟΚ) αριθ. 3118/93 της 25ης Οκτωβρίου 1993 για τον καθορισμό των όρων υπό τους οποίους γίνονται δεκτοί στις εθνικές οδικές εμπορευματικές μεταφορές σ' ένα κράτος μέλος μεταφορείς μη εγκατεστημένοι σ' αυτό (ΕΕ L 279, 12.11.1993, σ. 1).

εθνικών διατάξεών τους. Ως εκ τούτου, η επακόλουθη απόκλιση των καθεστώτων ευθύνης όχι μόνον συνεπάγεται υψηλό κόστος ασφάλισης, το οποίο συνήθως αυξάνει το κόστος των ενδομεταφορών, αλλά ενδέχεται επίσης να προκαλέσει στρεβλώσεις του ανταγωνισμού.

50. Στον τομέα της προστασίας των καταναλωτών, πολλές επιχειρήσεις παραπονούνται για τη μεγάλη ποικιλία των εθνικών καθεστώτων, η οποία δημιουργεί εμπόδια στις διασυνοριακές συναλλαγές μεταξύ επιχειρήσεων και καταναλωτών. Αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι οι κοινοτικές οδηγίες στον τομέα αυτό βασίζονται στην αρχή της ελάχιστης εναρμόνισης, ώστε να επιτρέπουν στα κράτη μέλη να διατηρούν τους κανόνες εκείνους που είναι ευνοϊκότεροι για τους καταναλωτές σε σχέση με τους προβλεπόμενους από την κοινοτική νομοθεσία. Μολονότι η κοινοτική νομοθεσία συνέβαλε στην επίτευξη κάποιου βαθμού σύγκλισης, οι επιχειρήσεις εξακολουθούν να δυσκολεύονται να αναπτύξουν στρατηγικές διανομής που να μπορούν να εφαρμοσθούν στο σύνολο της εσωτερικής αγοράς, λόγω των αποκλίσεων των κανόνων των κρατών μελών που υπερβαίνουν την ελάχιστη εναρμόνιση που απαιτεί το κοινοτικό δίκαιο. Πέραν τούτου, οι κανόνες για την προστασία των καταναλωτών, ακόμη και όταν υπερβαίνουν τον ελάχιστο βαθμό εναρμόνισης, είναι συχνά υποχρεωτικοί και επεκτείνονται ενίοτε ακόμη και στις σχέσεις μεταξύ επιχειρήσεων.

51. Τα προαναφερθέντα προβλήματα προσδιορίσθηκαν από τους ενδιαφερόμενους φορείς που συμμετείχαν στη διαβούλευση σε συνέχεια της ανακοίνωσης της Επιτροπής σχετικά με το ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων. Στην επόμενη ενότητα, η Επιτροπή παρουσιάζει προτάσεις συνδυασμού κανονιστικών και μη κανονιστικών προσεγγίσεων για την αντιμετώπιση ορισμένων από τα εν λόγω προβλήματα. Οι εισηγήσεις αυτές πρέπει να εξετασθούν υπό το πρίσμα των περιορισμένων συμβολών που ελήφθησαν κατά τη διαβούλευση.

4. ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ: ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΗ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ

52. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η Συνθήκη ΕΚ είναι δυνατόν να παρέχει ήδη τη νομική βάση για την επίλυση των προβλημάτων που προσδιορίσθηκαν, μολονότι το παρόν σχέδιο δράσης δεν τοποθετείται ως προς τη συμβατότητα των εμποδίων που αναφέρθηκαν με το κοινοτικό δίκαιο. Σε άλλες περιπτώσεις, είναι δυνατόν να απαιτούνται κανονιστικές και μη κανονιστικές λύσεις. Όπως υπενθύμισε η Επιτροπή στο πρόσφατο σχέδιο δράσης «Απλούστευση και βελτίωση του ρυθμιστικού περιβάλλοντος», εκτός από τις κανονιστικές πράξεις (κανονισμοί, οδηγίες, συστάσεις) υπάρχουν και άλλα μέσα, τα οποία, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν για την επίτευξη των στόχων της Συνθήκης, απλουστεύοντας ταυτόχρονα τις νομοθετικές διαδικασίες και την ίδια τη νομοθεσία (από κοινού ρύθμιση, αυτορρύθμιση, εθελοντικές κλαδικές συμφωνίες, μέθοδος του ανοικτού συντονισμού, χρηματοδοτικές παρεμβάσεις, εκστρατείες ενημέρωσης)[37]. Η Επιτροπή αντιλαμβάνεται ότι αυτός ο συνδυασμός κανονιστικών και μη κανονιστικών μέτρων δεν πρόκειται να επιλύσει όλα τα προβλήματα που αναφέρθηκαν. Ωστόσο, θα παράσχει λύση σε ορισμένα από αυτά.

---

[37] Ανακοίνωση της Επιτροπής – Σχέδιο δράσης «Απλούστευση και βελτίωση του ρυθμιστικού περιβάλλοντος», 5.6.2002. COM (2002) 278 τελικό, σ. 3.

53. Οι προτεινόμενες λύσεις δεν είναι δυνατόν να εφαρμοσθούν εντός του αυτού χρονικού πλαισίου. Σε ορισμένους τομείς, έχουν ήδη αναληφθεί ή πρόκειται να αναληφθούν σύντομα πρωτοβουλίες για την ενημέρωση ισχυουσών οδηγιών ή για την πρόταση νέων οδηγιών. Τα μέτρα για την προώθηση τυποποιημένων συμβατικών όρων μπορούν να δρομολογηθούν σε ένα έτος. Η δημιουργία ενός κοινού πλαισίου αναφοράς συνιστά ενδιάμεσο βήμα στην προσπάθεια βελτίωσης της ποιότητας του κοινοτικού κεκτημένου στον τομέα του δικαίου των συμβάσεων. Θα απαιτηθεί έρευνα και εκτενής συμβολή εκ μέρους όλων των ενδιαφερομένων. Η έρευνα θα πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο του έκτου προγράμματος πλαισίου για την έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη και, ως εκ τούτου, θα εξαρτηθεί από τη χρονική στιγμή της προκήρυξης της αντίστοιχης πρόσκλησης υποβολής προτάσεων. Σε κάθε περίπτωση, τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής αναμένονται εντός τριών ετών από την έναρξή της.

54. Η βελτίωση του υφιστάμενου και του μελλοντικού κεκτημένου συνιστά βασική δράση. Η Επιτροπή θα συνεχίσει τις προσπάθειές της για τη βελτίωση του υφιστάμενου κεκτημένου[38] και αναμένει ότι το κοινό πλαίσιο αναφοράς, όταν θα είναι διαθέσιμο και στο βαθμό που θα είναι συναφές, θα αποβεί καθοριστικής σημασίας στο θέμα αυτό. Ο προβληματισμός για τη θέσπιση μίας μη υποχρεωτικής πράξης θα ξεκινήσει με το παρόν σχέδιο δράσης και θα αναπτύσσεται παράλληλα με την όλη διαδικασία. Τα αποτελέσματα της εξέτασης της Επιτροπής πρέπει να αναμένονται αφού ολοκληρωθεί το κοινό πλαίσιο αναφοράς.

4.1. Βελτίωση της ποιότητας του κοινοτικού κεκτημένου στον τομέα του δικαίου των συμβάσεων

55. Όπως προαναφέρθηκε, ένα από τα συμπεράσματα της έως σήμερα διαβούλευσης είναι ότι η ΕΕ μπορεί να συνεχίσει την προσέγγιση ανά τομέα. Ωστόσο, στις διαβουλεύσεις τονίσθηκε επίσης η αναγκαιότητα αύξησης της συνοχής του υφιστάμενου κεκτημένου στον τομέα του δικαίου των συμβάσεων και αποφυγής αντιφάσεων στο νέο κεκτημένο. Για το λόγο αυτό, η Επιτροπή προτίθεται να λάβει ορισμένα μέτρα με στόχο την αύξηση της συνοχής του κοινοτικού κεκτημένου στον τομέα του δικαίου των συμβάσεων, ειδικότερα βελτιώνοντας την ποιότητα της νομοθεσίας.

56. Στόχος είναι η επίτευξη ενός κεκτημένου στον τομέα του ευρωπαϊκού δικαίου περί συμβάσεων, το οποίο θα εμφανίζει υψηλό βαθμό συνοχής τόσο στην εκπόνηση όσο και στην υλοποίηση και την εφαρμογή του. Ωστόσο, εάν οι διαφορές μεταξύ των διατάξεων των οδηγιών οφείλονται στις διαφορές στα προβλήματα που επιδιώκουν να επιλύσουν οι εν λόγω οδηγίες, η παρέμβαση δεν είναι απαραίτητη. Οι διαφορές σε όρους και έννοιες, οι οποίες δεν οφείλονται στις διαφορές στα προβλήματα που εξετάζονται, πρέπει να εξαλειφθούν.

57. Η βελτίωση του κοινοτικού κεκτημένου αναμένεται να ενισχύσει την ενιαία εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου και να διευκολύνει την εύρυθμη λειτουργία των διασυνοριακών συναλλαγών και, ως εκ τούτου, την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς. Παραδείγματος χάριν, αναμένεται να αποτρέψει τη διαφορετική μεταχείριση

---

[38] Πρβλ., παραδείγματος χάριν, την ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το Συμβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών – Στρατηγική για την πολιτική υπέρ των καταναλωτών 2002-2006, COM(2002) 208 τελικό (ΕΕ C 137, 8.6.2002), σ. 7.

παρόμοιων καταστάσεων, χωρίς εύλογη αιτιολόγηση για την εν λόγω διαφορετική μεταχείριση. Αναμένεται επίσης να αποτρέψει τα αντιφατικά αποτελέσματα και να συμβάλει στον ορισμό αφηρημένων νομικών όρων με συνεπή τρόπο, καθιστώντας δυνατή τη χρήση του ίδιου αφηρημένου όρου με την ίδια σημασία για τους σκοπούς διαφόρων οδηγιών. Επομένως, αναμένεται να συνεισφέρει έμμεσα στην εξάλειψη του κατακερματισμού των εθνικών δικαίων περί συμβάσεων και να προωθήσει τη συνεπή εφαρμογή τους. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το κεκτημένο θα ανταποκρίνεται στην αναγκαιότητα ενιαίας εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου, όπως όρισε το Δικαστήριο[39].

58. Στο βαθμό του δυνατού, η Επιτροπή θα επιδιώξει να επιτύχει υψηλό βαθμό συνοχής στον τομέα του δικαίου των συμβάσεων. Όταν θα είναι διαθέσιμο το κοινό πλαίσιο αναφοράς, η Επιτροπή θα το χρησιμοποιεί, όποτε είναι δυνατόν και αρμόζει, και θα περιλαμβάνει τις αντίστοιχες διατάξεις του στις νομοθετικές προτάσεις της.

4.1.1. Κοινό πλαίσιο αναφοράς

59. Η Επιτροπή θεωρεί το κοινό πλαίσιο αναφοράς, που θα θεσπίζει κοινές αρχές και ορολογία στον τομέα του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων, ως σημαντικό βήμα για τη βελτίωση του κεκτημένου στον εν λόγω τομέα. Το κοινό πλαίσιο αναφοράς θα είναι ένα έγγραφο στο οποίο θα έχουν πρόσβαση όλοι και αναμένεται να συνδράμει τα θεσμικά όργανα της Κοινότητας στην προσπάθειά τους να διασφαλίσουν μεγαλύτερη συνοχή του υφιστάμενου και του μελλοντικού κεκτημένου στον τομέα του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων. Το εν λόγω πλαίσιο αναφοράς αναμένεται να ανταποκρίνεται στις ανάγκες και στις προσδοκίες των οικονομικών παραγόντων της εσωτερικής αγοράς, στόχος της οποίας είναι να γίνει η δυναμικότερη οικονομία του κόσμου[40].

60. Εάν το κοινό πλαίσιο αναφοράς τύχει ευρείας αποδοχής ως το πρότυπο στον τομέα του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων που ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες των οικονομικών παραγόντων, αναμένεται επίσης να αποτελέσει σημείο αναφοράς για τους εθνικούς νομοθέτες της ΕΕ και πιθανώς ορισμένων τρίτων χωρών, κάθε φορά που θα επιδιώκουν να θεσπίσουν νέους κανόνες στον τομέα του δικαίου των συμβάσεων ή να τροποποιήσουν τους ήδη ισχύοντες. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το πλαίσιο αναφοράς ενδέχεται να μειώσει τις αποκλίσεις μεταξύ των δικαίων περί συμβάσεων στην ΕΕ.

61. Σκοπός των ακόλουθων παρατηρήσεων είναι να παράσχουν κάποιες ενδείξεις σχετικά με τους στόχους, τους τομείς που θα καλυφθούν και τις οργανωτικές πτυχές του κοινού πλαισίου αναφοράς.

62. α) Όπως προαναφέρθηκε, οι στόχοι του κοινού πλαισίου αναφοράς είναι τρεις. Πρώτον, η Επιτροπή μπορεί να χρησιμοποιήσει το εν λόγω κοινό πλαίσιο αναφοράς στον τομέα του δικαίου των συμβάσεων κατά την αναθεώρηση του υφιστάμενου κεκτημένου και όταν προτείνονται νέα μέτρα. Αναμένεται να παράσχει τις βέλτιστες λύσεις όσον αφορά την κοινή ορολογία και τους κοινούς κανόνες, δηλαδή τον ορισμό θεμελιωδών εννοιών και αφηρημένων όρων, όπως «σύμβαση» και «ζημία»,

---

39 Βλέπε την ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με το ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων, αιτιολογική σκέψη 34, και τις αναφορές στη συναφή νομολογία του Δικαστηρίου.

40 Πρβλ. τα συμπεράσματα της Προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβώνας, 23 και 24 Μαρτίου 2000.

και τον καθορισμό των κανόνων που εφαρμόζονται, παραδείγματος χάριν, σε περίπτωση μη εκτέλεσης συμβάσεων. Στο πλαίσιο αυτό, κατευθυντήρια αρχή πρέπει να είναι η συμβατική ελευθερία˙ περιορισμοί πρέπει να προβλέπονται μόνον όταν είναι εύλογοι. Στόχος είναι η επίτευξη, στο βαθμό του δυνατού, ενός συνεκτικού κεκτημένου στον τομέα του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων, βασισμένου σε κοινούς βασικούς κανόνες και ορολογία. Δεύτερον, το κοινό πλαίσιο αναφοράς πρέπει να καταστεί μέσο για την επίτευξη υψηλότερου βαθμού σύγκλισης μεταξύ των δικαίων περί συμβάσεων των κρατών μελών και πιθανώς ορισμένων τρίτων χωρών. Τρίτον, ο προβληματισμός της Επιτροπής, σχετικά με το κατά πόσον είναι δυνατόν να απαιτηθούν μη τομεακά μέτρα, όπως μία μη υποχρεωτική πράξη, για την επίλυση προβλημάτων στον τομέα του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων, θα βασιστεί στο κοινό πλαίσιο αναφοράς.

63. β) Προκειμένου να διασφαλίζεται ότι το κοινό πλαίσιο αναφοράς ανταποκρίνεται στις ανάγκες των οικονομικών παραγόντων και παρέχει ένα πρότυπο για τις κανονιστικές προσεγγίσεις στον τομέα του δικαίου των συμβάσεων, η Επιτροπή προτίθεται να χρηματοδοτήσει εκτενή έρευνα στον εν λόγω τομέα. Οι τομείς που θα καλυφθούν από τις ερευνητικές δραστηριότητες και το περιεχόμενό τους προκύπτουν από τους στόχους. Οι ερευνητικές δραστηριότητες θα επικεντρωθούν στους τομείς που καλύπτονται στο παρόν σχέδιο δράσης καθώς και στην ανακοίνωση της Επιτροπής για το ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων[41].

Μολονότι οι λεπτομέρειές του θα αποφασισθούν με βάση την έρευνα και τις συμβολές οικονομικών παραγόντων, το κοινό πλαίσιο αναφοράς αναμένεται να περιέχει τα εξής στοιχεία:

- Θα αφορά κυρίως το δίκαιο των συμβάσεων, και ειδικότερα τους συναφείς τύπους διασυνοριακών συμβάσεων, όπως συμβάσεις πώλησης και συμβάσεις παροχής υπηρεσιών.

- Θα καλύπτονται οι γενικοί κανόνες που αφορούν τη σύναψη, το κύρος και την ερμηνεία των συμβάσεων, την εκτέλεση, τη μη εκτέλεση και τα ένδικα βοηθήματα, καθώς και οι κανόνες για τις εμπράγματες ασφάλειες σε κινητά πράγματα και το δίκαιο περί αδικαιολόγητου πλουτισμού.

Πρέπει να ληφθούν κυρίως υπόψη αρκετές βασικές πηγές:

- Πρέπει να αξιοποιηθούν οι υπάρχουσες εθνικές έννομες τάξεις, προκειμένου να εξευρεθούν πιθανοί κοινοί παρονομαστές, να αναπτυχθούν κοινές αρχές και, όπου αρμόζει, να προσδιορισθούν βέλτιστες λύσεις.

- Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να ληφθεί υπόψη η νομολογία εθνικών δικαστηρίων, ιδίως των ανώτατων δικαστηρίων, και η καθιερωμένη συμβατική πρακτική.

---

41 Ωστόσο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο ζήτησαν να πραγματοποιηθούν επίσης έρευνες στους τομείς του δικαίου περί αδικοπραξιών και του δικαίου περί ιδιοκτησίας, προκειμένου να διαπιστωθεί κατά πόσο οι διαφορές στο δίκαιο των κρατών μελών στους τομείς αυτούς συνιστούν εμπόδια στην εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς στην πράξη. Σε συνέχεια των αιτημάτων αυτών, η Επιτροπή προκήρυξε διαγωνισμό για μία μελέτη που θα εξετάζει τους τομείς αυτούς (2002/ EE S 154-122573), 9.8.2002).

- Πρέπει να αναλυθούν το υφιστάμενο κοινοτικό κεκτημένο και οι συναφείς δεσμευτικές διεθνείς πράξεις, και κυρίως η σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τις διεθνείς πωλήσεις κινητών πραγμάτων[42].

64. Το παρόν σχέδιο δράσης δεν έχει ως αντικείμενο την επεξεργασία των αρχών ή της ορολογίας που θα περιλαμβάνονται στο κοινό πλαίσιο αναφοράς. Σε κάθε περίπτωση, το περιεχόμενο του κοινού πλαισίου αναφοράς καθορίζεται από τους στόχους του. Πρώτος στόχος είναι η βελτίωση και η απλούστευση του υπάρχοντος κεκτημένου και η διασφάλιση της συνοχής του μελλοντικού κεκτημένου. Αυτό σημαίνει ότι το κοινό πλαίσιο αναφοράς πρέπει να παρέχει κοινές λύσεις στα προβλήματα του κεκτημένου. Αυτό θα μπορούσε να αφορά, παραδείγματος χάριν, προβλήματα συνοχής ή τη χρήση αφηρημένων όρων στο κοινοτικό δίκαιο χωρίς ορισμό, οι οποίοι ενδέχεται να αποτελούν νομική έννοια για την οποία ισχύουν διαφορετικοί κανόνες σε κάθε εθνικό δίκαιο. Επιπλέον, το κοινό πλαίσιο αναφοράς θα καταστήσει δυνατόν τον προσδιορισμό κοινής ορολογίας για ειδικές θεμελιώδεις έννοιες ή την πρόταση βέλτιστων λύσεων για την επίλυση τυπικών προβλημάτων στο μελλοντικό κεκτημένο. Τέλος, το κοινό πλαίσιο αναφοράς θα αποτελέσει τη βάση για περαιτέρω προβληματισμό σχετικά με τη θέσπιση μίας μη υποχρεωτικής πράξης στον τομέα του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων. Στο πλαίσιο αυτό, ενδέχεται να αποτελέσει προσπάθεια διατύπωσης σχετικών αρχών και κανόνων.

65. Οι ερευνητικές δραστηριότητες θα προβλέπουν την αξιολόγηση των οικονομικών συνεπειών των αποτελεσμάτων για τους οικονομικούς παράγοντες, δηλαδή για τη βιομηχανία, τις επιχειρήσεις λιανικής πώλησης, τους νομικούς και τους καταναλωτές. Σε κάθε περίπτωση, η Επιτροπή προτίθεται να διεξάγει εκτενείς διαβουλεύσεις με τους ενδιαφερόμενους φορείς σχετικά με το σχέδιο του κοινού πλαισίου αναφοράς, προκειμένου να διασφαλίζεται ότι ανταποκρίνεται στις ανάγκες των οικονομικών παραγόντων.

66. γ) Όσον αφορά τις οργανωτικές πτυχές, πρέπει να τονισθεί ότι, στον τομέα των ερευνητικών δραστηριοτήτων, η Επιτροπή δεν πρόκειται να «εφεύρει και πάλι τον τροχό». Αντιθέτως, αξίζει να σημειωθεί ότι δεν υπήρξε ποτέ άλλοτε στον τομέα του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων τέτοια συγκέντρωση τρεχουσών ερευνητικών δραστηριοτήτων. Οι εν λόγω ερευνητικές δραστηριότητες πρέπει απαραιτήτως να συνεχισθούν και να αξιοποιηθούν στο έπακρο. Συνεπώς, κύριος στόχος είναι ο συνδυασμός και ο συντονισμός της τρέχουσας έρευνας, προκειμένου να ενταχθεί σε ένα κοινό πλαίσιο ακολουθώντας διάφορες ευρείες προσεγγίσεις.

67. Μόνον στις περιπτώσεις στις οποίες η τρέχουσα έρευνα δεν καλύπτει όλους τους σχετικούς τομείς θα ήταν επιθυμητό να πραγματοποιηθούν νέες ερευνητικές δραστηριότητες για την κάλυψη των κενών. Επιπλέον, η κάλυψη των προαναφερθέντων τομέων δεν αποκλείει το γεγονός τα τρέχοντα ερευνητικά σχέδια να υπερβούν τους τομείς αυτούς, καθώς ενδέχεται να συνδέονται υποχρεωτικά με άλλους τομείς, όπως το δίκαιο της κυριότητας και το δίκαιο των αδικοπραξιών.

68. Οι ερευνητικές δραστηριότητες στον προαναφερθέντα τομέα είναι δυνατόν να υποστηριχθούν από το έκτο πρόγραμμα πλαίσιο για την έρευνα και τεχνολογική

---

[42] Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τις διεθνείς πωλήσεις κινητών πραγμάτων της 11ης Απριλίου 1980.

ανάπτυξη (6ο ΠΠ)[43]. Στο πρόγραμμα για την «Ολοκλήρωση», η θεματική προτεραιότητα 7 «Πολίτες και διακυβέρνηση στην κοινωνία της γνώσης» παρουσιάζει το αναλυτικό και εννοιολογικό πλαίσιο του εγχειρήματος αυτού. Προβλέπεται ότι οι ερευνητικές δραστηριότητες στον τομέα του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων θα περιλαμβάνονται σε μία από τις πρώτες προσκλήσεις υποβολής προτάσεων που θα δημοσιευθούν για την εν λόγω προτεραιότητα. Λαμβανομένων υπόψη των όσων διακυβεύονται, για την εφαρμογή θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί κάποιο από τα νέα μέσα που προβλέπονται στο 6ο ΠΠ, για την περαιτέρω διάρθρωση και ολοκλήρωση των ερευνητικών προσπαθειών στον τομέα αυτό.

4.1.2. Υψηλή ποιότητα και συνοχή του κοινοτικού κεκτημένου στον τομέα του δικαίου των συμβάσεων

69. Όπως αναφέρεται στο σχέδιο δράσης για τη βελτίωση του ρυθμιστικού περιβάλλοντος[44], η Επιτροπή θεωρεί αναγκαία τη διατήρηση υψηλών προτύπων όσον αφορά την ποιότητα και τη συνοχή στο σύνολο της νομοθετικής διαδικασίας.

70. Συνεπώς, το μέτρο αυτό εντάσσεται στη συνολική στρατηγική των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, στόχος της οποίας είναι η απλούστευση του ρυθμιστικού περιβάλλοντος και η βελτίωση της ποιότητας της κοινοτικής νομοθεσίας. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβώνας έδωσε εντολή στην Επιτροπή[45], η οποία επιβεβαιώθηκε στις συνόδους της Στοκχόλμης, του Λάακεν και της Βαρκελώνης[46], να παρουσιάσει μία συντονισμένη στρατηγική για περαιτέρω δράση με στόχο την απλούστευση του ρυθμιστικού περιβάλλοντος. Από το 2001 και μετά, η Επιτροπή συμμετέχει σε ευρεία διαδικασία διαβούλευσης με τα λοιπά θεσμικά όργανα και τα κράτη μέλη, με τα οποία μοιράζεται την ευθύνη για την ποιότητα της κοινοτικής νομοθεσίας. Έχει ξεκινήσει σημαντικός διάλογος με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας, της αποτελεσματικότητας και της απλότητας των κανονιστικών πράξεων καθώς και τη διαβούλευση με την κοινωνία των πολιτών και τη συμμετοχή της στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στην ΕΕ.

71. Στο πλαίσιο αυτό, η Λευκή Βίβλος για τη διακυβέρνηση, που εγκρίθηκε τον Ιούλιο του 2001[47], σε συνδυασμό με το σχέδιο δράσης για τη βελτίωση του ρυθμιστικού περιβάλλοντος, αποτελεί δυναμική εκδήλωση της πολιτικής βούλησης για μεταρρύθμιση του ρυθμιστικού περιβάλλοντος. Η Λευκή Βίβλος για τη διακυβέρνηση τονίζει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση «πρέπει να μεριμνά συνεχώς για τη βελτίωση της ποιότητας και αποτελεσματικότητας των κανονιστικών πράξεων καθώς και την απλούστευσή τους»[48]. Το σχέδιο δράσης για τη βελτίωση του

---

43 Απόφαση 1513/2002/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2002 για το έκτο πρόγραμμα πλαίσιο δραστηριοτήτων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, με σκοπό τη συμβολή στη δημιουργία του ευρωπαϊκού χώρου έρευνας και στην καινοτομία (ΕΕ L 232, 29.8.2002, σ. 1).

44 Ανακοίνωση της Επιτροπής – Σχέδιο δράσης «Απλούστευση και βελτίωση του ρυθμιστικού περιβάλλοντος», σ. 15.

45 Συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβώνας, 23 και 24 Μαρτίου 2000, SN (2000) 100, σ. 6.

46 Συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Στοκχόλμης, 23 και 24 Μαρτίου 2001, SN (2001) 100, σ. 5˙ συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λάακεν, 14 και 15 Δεκεμβρίου 2001, SN (2001) 300, σ. 1˙ συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης, 15 και 16 Μαρτίου 2002, SN (2002) 100, σ. 7.

47 Ευρωπαϊκή διακυβέρνηση - Μία Λευκή Βίβλος COM (2001) 428 τελικό.

48 Βλέπε υποσημείωση 19, σ. 20.

ρυθμιστικού περιβάλλοντος επιδιώκει μεταξύ άλλων τη βελτίωση της ποιότητας των νομοθετικών προτάσεων. Αναφέρει ότι «η απλούστευση και η βελτίωση του ρυθμιστικού περιβάλλοντος αποβλέπουν στη μεγαλύτερη προσαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας στα προβλήματα που ανακύπτουν, στην πρόκληση της διεύρυνσης, στις τεχνικές και τοπικές συνθήκες … Με μια λιγότερο πολύπλοκη σύνταξη, η κοινοτική νομοθεσία θα εφαρμόζεται ευκολότερα από τα κράτη μέλη και τους ενδιαφερόμενους παράγοντες και θα είναι πιο κατανοητή και προσπελάσιμη από όλους. Εφόσον συνδυάζεται με τη βελτίωση των νομοθετικών διαδικασιών και των θεσμικών πρακτικών, μια τέτοια δράση αναμένεται να αποφέρει εξοικονόμηση χρόνου και μείωση των δαπανών για τις επιχειρήσεις αλλά και για τις δημόσιες υπηρεσίες. Ο τελικός στόχος είναι να διατηρηθεί μεγάλη ασφάλεια δικαίου στην επικράτεια μιας σύντομα διευρυμένης Ένωσης, να επιτραπεί η τόνωση του δυναμισμού των οικονομικών και κοινωνικών παραγόντων, έτσι ώστε να ενισχυθεί η αξιοπιστία της κοινοτικής δράσης ενώπιον των πολιτών» [49].

72. Ήδη στην ανακοίνωσή της σχετικά με το ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων η Επιτροπή ανέφερε ότι «η βελτίωση της ποιότητας της ήδη υφιστάμενης νομοθεσίας απαιτεί κατ' αρχήν τον εκσυγχρονισμό των υφιστάμενων πράξεων. Η Επιτροπή προτίθεται να αξιοποιήσει τις ενέργειες που έχουν ήδη αναληφθεί για την ενοποίηση, την κωδικοποίηση και τη μεταρρύθμιση υφιστάμενων πράξεων, που στοχεύει στη διαφάνεια και τη σαφήνεια. Μπορεί επίσης να εξετασθεί και η ποιότητα της σύνταξης: η παρουσίαση και η ορολογία μπορούν να εναρμονισθούν περισσότερο. Εκτός από τις αλλαγές αυτές, όσον αφορά την παρουσίαση νομικών κειμένων, πρέπει οι προσπάθειες να εστιάζονται συστηματικά στην απλοποίηση και τη διασαφήνιση του περιεχομένου της υφιστάμενης νομοθεσίας. Τέλος, η Επιτροπή θα αξιολογήσει τις επιδράσεις της κοινοτικής νομοθεσίας και θα τροποποιήσει υφιστάμενες πράξεις, εφόσον χρειασθεί»[50].

73. Στην ανακοίνωσή της «Στρατηγική για την πολιτική υπέρ των καταναλωτών» για το 2002-2006[51], η Επιτροπή τόνισε την αναγκαιότητα μεγαλύτερης σύγκλισης του καταναλωτικού δικαίου στην ΕΕ, γεγονός που συνεπάγεται ειδικότερα την αναθεώρηση του ισχύοντος δικαίου περί συμβάσεων που αφορά τους καταναλωτές, ώστε να αρθούν οι υπάρχουσες αντιφάσεις, να καλυφθούν τα κενά και να απλουστευθεί η νομοθεσία.

74. Προκειμένου να διασφαλίζεται συνοχή στο νομοθετικό πλαίσιο για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, η Επιτροπή ανέφερε ότι θα χαράξει μία πολιτική σε τρία επίπεδα ώστε να εξασφαλίζεται υψηλός βαθμός σύγκλισης όσον αφορά τους κανόνες προστασίας των καταναλωτών και των επενδυτών. Το τρίτο επίπεδο προβλέπει επανεξέταση των εθνικών κανόνων σχετικά με τις συμβάσεις χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών με το ευρύ κοινό[52]. Όπως τονίσθηκε επίσης στη διαβούλευση, οι συμβάσεις διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες – ιδίως στον τραπεζικό και στον ασφαλιστικό τομέα.

---

49 Ανακοίνωση της Επιτροπής – Σχέδιο δράσης «Απλούστευση και βελτίωση του ρυθμιστικού περιβάλλοντος», σ. 3.

50 Βλέπε υποσημειώσεις 19, 21.

51 Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών – Στρατηγική για την πολιτική υπέρ των καταναλωτών 2002-2006, σ. 7.

52 Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο «Ηλεκτρονικό εμπόριο και χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες», COM (2001) 66 τελικό, σ. 10.

Πράγματι, στους τομείς αυτούς οι υπηρεσίες συνίστανται συχνά σε όρους και προϋποθέσεις που διατυπώνονται σε μία σύμβαση. Όλα αυτά τα χρόνια, τα κράτη μέλη ανέπτυξαν κανόνες, που επιδρούν στους όρους και στις προϋποθέσεις και που ενδέχεται να περιλαμβάνονται ή να μην περιλαμβάνονται σε μία ασφαλιστική σύμβαση ή σε άλλη σύμβαση παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Στο βαθμό που διαφέρουν, οι κανόνες αυτοί ενδέχεται να επιδρούν στα προϊόντα που αποτελούν αντικείμενο διασυνοριακής συναλλαγής. Ενδέχεται να απαιτηθεί περαιτέρω σύγκλιση των μέτρων προστασίας των καταναλωτών, προκειμένου να συνδυαστεί η ανάγκη μεγαλύτερης ομοιογένειας μεταξύ των εθνικών κανόνων με την ανάγκη διατήρησης της καινοτομίας και της ευρείας επιλογής όσον αφορά τα προϊόντα[53]. Η βελτίωση της ποιότητας του κεκτημένου και η αύξηση της συνοχής του[54], όσον αφορά το δίκαιο των συμβάσεων, είναι συνεπώς βασική πρωτοβουλία στο πλαίσιο αυτό και θα μπορούσε να αποτελεί δράση συνέχειας στο σχέδιο δράσης για τη βελτίωση του ρυθμιστικού περιβάλλοντος.

75. Με το μέτρο αυτό συμφωνούν πλήρως τα λοιπά θεσμικά όργανα της ΕΕ καθώς και η κοινωνία των πολιτών. Το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχουν τονίσει την αναγκαιότητα συνοχής, βελτίωσης και ενοποίησης του υφιστάμενου κοινοτικού κεκτημένου. Από τη διαβούλευση που ξεκίνησε η Επιτροπή προκύπτει επίσης ότι το μέτρο αυτό υποστηρίζεται σχεδόν ομόφωνα από όλους τους συνεισφέροντες, και ειδικότερα από τη βιομηχανία και τους νομικούς. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή θεωρεί ότι η διασφάλιση της συνοχής και της συνέπειας του υφιστάμενου και του μελλοντικού κεκτημένου είναι μία προτεραιότητα που πρέπει να εξετασθεί σύντομα.

76. Για την επίλυση του προβλήματος αυτού, πρέπει να διασφαλίζεται η συνοχή της κοινοτικής νομοθεσίας υπό το πρίσμα των προβλημάτων που προσδιορίσθηκαν. Αυτό σημαίνει ειδικότερα τα εξής:

- άρση των αντιφάσεων που εντοπίσθηκαν στο κοινοτικό δίκαιο των συμβάσεων·
- επανεξέταση της ποιότητας της σύνταξης·
- απλούστευση και αποσαφήνιση της ισχύουσας νομοθεσίας·
- προσαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας στις οικονομικές, εμπορικές και άλλες εξελίξεις, οι οποίες δεν είχαν προβλεφθεί κατά την έκδοσή της·
- κάλυψη των κενών στην κοινοτική νομοθεσία, τα οποία οδήγησαν σε προβλήματα στην εφαρμογή της.

77. Η ενοποίηση[55], η κωδικοποίηση[56] και η αναδιατύπωση[57] των ισχυουσών πράξεων, με έμφαση στη διαφάνεια και τη σαφήνεια, πρέπει να εξετασθούν κατά περίπτωση.

---

53 Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο – Ηλεκτρονικό εμπόριο και χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, σ. 13.

54 Η τελική έκθεση της ομάδας Mandelkern για τη βελτίωση του ρυθμιστικού περιβάλλοντος (σ. 42) αναγνωρίζει το στόχο αυτό ως ένα από τους κύριους στόχους της νομικά αποτελεσματικής ενοποίησης.

55 Η ενοποίηση συνίσταται στη συγκέντρωση σε ένα ενιαίο κείμενο των ισχυουσών διατάξεων μιας συγκεκριμένης κανονιστικής ρύθμισης, οι οποίες είναι διεσπαρμένες στην πρώτη σχετική νομική πράξη και στις μεταγενέστερες πράξεις που την τροποποίησαν.

56 Η κωδικοποίηση συνίσταται σε έκδοση νέας νομικής πράξεως, η οποία ενσωματώνει σε ενιαίο κείμενο, χωρίς να μεταβάλει την ουσία της, μια βασική πράξη και τις μεταγενέστερες τροποποιήσεις της, ενώ η

78. Μία τέτοια δράση δεν πρέπει να υπερβαίνει τους εναρμονισμένους τομείς, αλλά να αφορά τους τομείς που ήδη καλύπτονται, τουλάχιστον μερικώς, από την κοινοτική νομοθεσία. Ωστόσο, δεν θα αφορά μόνον το υφιστάμενο κεκτημένο, αλλά και τα μελλοντικά μέτρα, ώστε να διασφαλίζεται η συνοχή του συνόλου του κεκτημένου.

79. Η Επιτροπή προτίθεται να υλοποιήσει τις προαναφερθείσες δράσεις και να υποβάλει άλλες προτάσεις, όταν προκύπτει ανάγκη για εναρμόνιση ανά τομέα. Για την υλοποίηση των δράσεων αυτών προβλέπεται ότι, όποτε είναι δυνατόν και αρμόζει, θα χρησιμοποιείται ως εργαλείο για την επίτευξη μεγαλύτερης σύγκλισης το κοινό πλαίσιο αναφοράς. Επομένως, παραδείγματος χάριν, το κοινό πλαίσιο αναφοράς θα μπορούσε να παράσχει ορισμούς ή θεμελιώδεις κανόνες, οι οποίοι θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τη βελτίωση του υφιστάμενου κεκτημένου και να ενσωματωθούν στο μελλοντικό κεκτημένο.

80. Στο σχέδιο δράσης για τη βελτίωση του ρυθμιστικού περιβάλλοντος, η Επιτροπή εισηγήθηκε να διασφαλίζεται ότι οι ουσιαστικές τροποποιήσεις που γίνονται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σε προτάσεις της Επιτροπής σε πρώτη ανάγνωση να μη μεταβάλλουν την ποιότητα της ίδιας της νομοθετικής πράξης. Τόνισε επίσης ότι είναι απαραίτητη η διατήρηση υψηλών προτύπων όσον αφορά την ποιότητα και τη συνοχή στο σύνολο της νομοθετικής διαδικασίας[58]. Ως εκ τούτου, στον τομέα του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων, το κοινοτικό πλαίσιο αναφοράς, ως κατευθυντήρια γραμμή, δεν πρέπει να χρησιμοποιείται μόνον από την Επιτροπή κατά την προετοιμασία των προτάσεών της, αλλά αναμένεται να αποδειχθεί επίσης χρήσιμο για το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, όταν προτείνουν τροπολογίες.

4.2. Προώθηση της εκπόνησης τυποποιημένων συμβατικών όρων στο σύνολο της ΕΕ

81. Η αρχή της συμβατικής ελευθερίας, ακρογωνιαίος λίθος του δικαίου των συμβάσεων σε όλα τα κράτη μέλη, παρέχει τη δυνατότητα στα συμβαλλόμενα μέρη να συνάπτουν τη σύμβαση εκείνη που αρμόζει καλύτερα στις συγκεκριμένες ανάγκες τους. Η ελευθερία αυτή περιορίζεται από ορισμένες υποχρεωτικές διατάξεις του δικαίου των συμβάσεων ή από απαιτήσεις που απορρέουν από άλλους νόμους. Ωστόσο, οι υποχρεωτικές διατάξεις είναι περιορισμένες και τα συμβαλλόμενα μέρη διαθέτουν πράγματι μεγάλο βαθμό ελευθερίας κατά τη διαπραγμάτευση των συμβατικών όρων και προϋποθέσεων που επιθυμούν. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό όταν τα συμβαλλόμενα μέρη επιθυμούν να συνάψουν μία σύμβαση με ειδικά χαρακτηριστικά ή μία σύμβαση που καλείται να καλύψει μία περίπλοκη κατάσταση.

νέα νομική πράξη αντικαθιστά και καταργεί την προηγούμενη. Στις 20 Δεκεμβρίου 1994 συνήφθη μια διοργανική συμφωνία σχετικά με την κωδικοποίηση.

57 Η αναδιατύπωση επιτρέπει την έκδοση ενιαίας νομικής πράξεως, η οποία επιφέρει τις επιθυμητές ουσιαστικές τροποποιήσεις, προβαίνει στην κωδικοποίηση των τροποποιήσεων αυτών με τις διατάξεις της προηγούμενης πράξεως που παραμένουν αμετάβλητες και, παραλλήλως, καταργεί την εν λόγω πράξη. Η διοργανική συμφωνία που συνήφθη στις 17 Απριλίου 2002, για μια πλέον συστηματοποιημένη χρήση της τεχνικής της αναδιατύπωσης των νομικών πράξων (SEC (2001) 1364) θα διευκολύνει την εφαρμογή αυτής της μεθόδου.

58 Ανακοίνωση της Επιτροπής – Σχέδιο δράσης «Απλούστευση και βελτίωση του ρυθμιστικού περιβάλλοντος», σ. 15.

82. Παρ'όλα αυτά, στη μεγάλη πλειονότητα των περιπτώσεων, και ιδίως στις σχετικά απλές και συχνά επαναλαμβανόμενες συναλλαγές, τα μέρη ενδιαφέρονται συχνά για τη χρήση τυποποιημένων συμβατικών όρων. Η χρήση τυποποιημένων συμβατικών όρων απαλλάσσει τα μέρη από το κόστος διαπραγμάτευσης της σύμβασης.

83. Αυτοί οι τυποποιημένοι όροι διατυπώνονται συχνά από ένα από τα συμβαλλόμενα μέρη, και ειδικότερα από εκείνο που διαθέτει επαρκή διαπραγματευτική ισχύ για να επιβάλλει τους συμβατικούς όρους του, είτε ως πωλητής ή παροχέας υπηρεσιών είτε ως αγοραστής αγαθών ή υπηρεσιών. Σε άλλες περιπτώσεις, οι τυποποιημένοι όροι αναπτύσσονται από ομάδα συμβαλλομένων μέρων, που αντιπροσωπεύει τη μία πλευρά στη διαπραγμάτευση της σύμβασης ή σπανιότερα και τις δύο πλευρές, ή ενδέχεται να αναπτυχθούν από τρίτο μέρος.

84. Μολονότι οι τυποποιημένοι συμβατικοί όροι και προϋποθέσεις χρησιμοποιούνται ευρέως, οι περισσότεροι αναπτύχθηκαν από τα μέρη ενός μόνον κράτους μέλους. Επομένως, αυτοί οι συμβατικοί όροι ενδέχεται να μην είναι καλά προσαρμοσμένοι στις ειδικές ανάγκες των διασυνοριακών συναλλαγών. Ωστόσο, η Επιτροπή έχει υπόψη πρωτοβουλίες στις οποίες αναπτύχθηκαν τυποποιημένοι συμβατικοί όροι ειδικά για διεθνείς συναλλαγές[59]. Αυτοί οι συμβατικοί όροι χρησιμοποιούνται ολοένα και περισσότερο και στις συμβάσεις που συνάπτονται στο εσωτερικό των επιμέρους κρατών μελών.

85. Αυτό αποδεικνύει τη χρησιμότητα των τυποποιημένων όρων που αναπτύχθηκαν για χρήση στα διάφορα κράτη μέλη και ειδικότερα στις διασυνοριακές συναλλαγές. Η Επιτροπή πιστεύει ότι η ευρύτερη ανάπτυξη τέτοιων γενικών όρων και προϋποθέσεων θα επέλυε ορισμένα από τα εκτεθέντα προβλήματα και θα εξουδετέρωνε τα αντικίνητρα που αναφέρθηκαν. Για το λόγο αυτό, η Επιτροπή προτίθεται να προωθήσει τη θέσπιση αυτών των όρων και προϋποθέσεων με τους εξής τρόπους:

α) Διευκόλυνση της ανταλλαγής πληροφοριών σχετικά με πρωτοβουλίες

86. Ως πρώτο βήμα για την προώθηση της ανάπτυξης τυποποιημένων όρων και προϋποθέσεων στο σύνολο της ΕΕ, είναι σημαντικό να καταρτισθεί κατάλογος των υπαρχουσών πρωτοβουλιών τόσο σε ευρωπαϊκό επίπεδο όσο και στα κράτη μέλη. Όταν ο κατάλογος αυτός θα είναι διαθέσιμος, τα μέρη που ενδιαφέρονται να αναπτύξουν τυποποιημένους όρους και προϋποθέσεις θα μπορούν να αποκτήσουν πληροφορίες σχετικά με παρόμοιες πρωτοβουλίες σε άλλους τομείς ή στους ίδιους τομείς σε άλλα κράτη μέλη. Με τον τρόπο αυτό θα μπορούν να διδαχθούν από τα σφάλματα των άλλων και να επωφεληθούν από τις επιτυχίες τους («βέλτιστες πρακτικές»). Θα μπορούν επίσης να αποκτήσουν τα στοιχεία (ονόματα, διευθύνσεις) των ομολόγων τους σε άλλα κράτη μέλη, οι οποίοι μπορεί να ενδιαφέρονται να συμμετάσχουν σε μία κοινή προσπάθεια για τη δημιουργία τυποποιημένων όρων και προϋποθέσεων στο σύνολο της ΕΕ.

---

[59] Παραδείγματος χάριν, η Orgalime, ευρωπαϊκή εμπορική ένωση στον τομέα της μεταλλουργίας, της μηχανολογίας και της ηλεκτρολογίας, ανάπτυξε γενικούς όρους, τυποποιημένα έντυπα και οδηγούς για την παροχή πρακτικής συνδρομής σε εταιρίες, κατά την κατάρτιση διαφορετικών τύπων συμβάσεων που χρησιμοποιούνται συχνά στο διεθνές εμπόριο στους συναφείς τομείς.

87. Για το σκοπό αυτό, η Επιτροπή προτίθεται να δημιουργήσει μία ιστοθέση, στην οποία εταιρίες, ιδιώτες και οργανώσεις θα μπορούν, με δική τους ευθύνη[60], να κοινοποιούν πληροφορίες σχετικά με υφιστάμενες ή σχεδιαζόμενες πρωτοβουλίες στον τομέα αυτό. Η Επιτροπή θα καλέσει όλους τους ενδιαφερομένους (εταιρίες, ιδιώτες και οργανώσεις) να κοινοποιήσουν τις σχετικές πληροφορίες στην ιστοθέση αυτή. Η Επιτροπή προτίθεται να αξιολογήσει τη χρησιμότητα της ιστοθέσης με τους χρήστες της 18 μήνες μετά την έναρξη της λειτουργίας της, και ενδέχεται να λάβει τα κατάλληλα μέτρα.

β) Ανάπτυξη κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με τη χρήση τυποποιημένων όρων και προϋποθέσεων

88. Η γενική υποστήριξη της Επιτροπής στην εκπόνηση τυποποιημένων όρων και προϋποθέσεων στο σύνολο της ΕΕ, αντί της εκπόνησής τους από τα επιμέρους κράτη μέλη, δεν πρέπει να ερμηνεύεται ως συλλήβδην έγκριση αυτών των όρων και προϋποθέσεων. Πράγματι, οι τυποποιημένοι όροι και προϋποθέσεις δεν πρέπει να παραβιάζουν τους κανόνες της ΕΕ ούτε να αντιτίθενται στις πολιτικές της. Για το λόγο αυτό, η Επιτροπή προτίθεται να δημοσιεύσει κατευθυντήριες γραμμές, με στόχο να υπενθυμίσει στους ενδιαφερομένους (εταιρίες, ιδιώτες και οργανώσεις) ότι υπάρχουν ορισμένοι νομικοί και άλλοι περιορισμοί. Ως εκ τούτου, είναι προφανές ότι οι τυποποιημένοι όροι και προϋποθέσεις πρέπει να συμφωνούν με την οδηγία σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων, όπου αυτή εφαρμόζεται. Επίσης οι κατευθυντήριες γραμμές θα υπενθυμίζουν στα μέρη ότι οι περιορισμοί στις πρωτοβουλίες αυτές πηγάζουν από τους κανόνες περί ανταγωνισμού της ΕΕ. Επιπλέον, είναι σημαντικό να διασφαλίζεται ότι την εκπόνηση των τυποποιημένων όρων και προϋποθέσεων αναλαμβάνουν από κοινού αντιπρόσωποι από όλες τις ενδιαφερόμενες ομάδες, συμπεριλαμβανομένων μεγάλων, μικρών και μεσαίων βιομηχανιών, εμπόρων, καταναλωτών και νομικών.

4.3. Περαιτέρω προβληματισμός σχετικά με τη σκοπιμότητα μη τομεακών μέτρων, όπως μίας μη υποχρεωτικής πράξης, στον τομέα του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων

89. Στη διαβούλευση ζητήθηκε να συνεχισθεί ο προβληματισμός σχετικά με τη σκοπιμότητα λήψης μη τομεακών μέτρων στον τομέα του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων.

90. Ορισμένοι τάχθηκαν υπέρ μιας μη υποχρεωτικής πράξης, η οποία θα μπορούσε να παράσχει στα συμβαλλόμενα μέρη ένα σύγχρονο σύστημα κανόνων, προσαρμοσμένο ιδιαίτερα στις διασυνοριακές συμβάσεις στην εσωτερική αγορά. Ως εκ τούτου, τα μέρη δεν θα αναγκάζονταν να καλύπτουν κάθε λεπτομέρεια σε συμβάσεις που θα καταρτίζονταν ή θα αποτελούσαν αντικείμενο διαπραγματεύσεων ειδικά για το σκοπό αυτό, αλλά θα μπορούσαν να αναφέρονται απλώς στην πράξη αυτή ως εφαρμοστέο δίκαιο. Η πράξη αυτή θα αποτελούσε για αμφότερα τα μέρη, τόσο το ισχυρότερο όσο και το ασθενέστερο οικονομικά, αποδεκτή και ενδεδειγμένη λύση, χωρίς έμφαση στην αναγκαιότητα εφαρμογής του εθνικού δικαίου τινός των μερών, διευκολύνοντας με τον τρόπο αυτό τις διαπραγματεύσεις.

---

[60] Η δημοσίευση των πληροφοριών αυτών σε ιστοθέση της Επιτροπής δεν σημαίνει ότι η Επιτροπή αναδέχεται οποιαδήποτε ευθύνη για το περιεχόμενό της.

91. Με το πέρασμα του χρόνου, οι οικονομικοί παράγοντες θα εξοικειώνονταν με τους εν λόγω κανόνες, όπως εξοικειώθηκαν με τα εθνικά δίκαια περί συμβάσεων που ισχύουν σήμερα. Το στοιχείο αυτό είναι σημαντικό για όλα τα συμβαλλόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένων ειδικότερα των ΜΜΕ και των καταναλωτών, διευκολύνει δε την ενεργό συμμετοχή τους στην εσωτερική αγορά. Επομένως, μία τέτοια πράξη θα διευκόλυνε σημαντικά τις διασυνοριακές ανταλλαγές προϊόντων και υπηρεσιών.

92. Η Επιτροπή θα εξετάσει κατά πόσον ενδέχεται να απαιτηθούν μη τομεακά μέτρα, όπως μία μη υποχρεωτική πράξη, για την επίλυση προβλημάτων στον τομέα του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων. Προτίθεται να ξεκινήσει συζητήσεις σχετικά με τη σκοπιμότητα, τον πιθανό τύπο, το περιεχόμενο και τη νομική βάση για την ενδεχόμενη υλοποίηση τέτοιων μέτρων. Όσον αφορά τον τύπο, οι νέοι ευρωπαϊκοί κανόνες του δικαίου των συμβάσεων θα μπορούσαν να λάβουν τη μορφή κανονισμού ή σύστασης, που θα συνυπάρχει μάλλον με τα εθνικά δίκαια περί συμβάσεων, αντί να τα αντικαταστήσει. Η νέα πράξη θα έπρεπε να εκδοθεί σε όλες τις γλώσσες της Κοινότητας. Θα μπορούσε να ισχύει για όλες τις συμβάσεις που αφορούν διασυνοριακές συναλλαγές ή μόνον για τις συμβάσεις εκείνες στις οποίες τα μέρη αποφασίζουν να υπαγάγουν τη σύμβαση στην εν λόγω πράξη, βάσει ρήτρας περί εφαρμοστέου δικαίου. Στη δεύτερη περίπτωση τα μέρη θα διέθεταν μεγαλύτερο βαθμό συμβατικής ελευθερίας. Θα επέλεγαν τη νέα πράξη μόνον εφόσον εξυπηρετούσε τις οικονομικές και νομικές ανάγκες τους καλύτερα από το εθνικό δίκαιο, το οποίο θα οριζόταν από τους κανόνες του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου ως το εφαρμοστέο στη σύμβαση δίκαιο.

93. Η Επιτροπή θεωρεί ότι η συμβατική ελευθερία πρέπει να αποτελεί μία από τις κατευθυντήριες αρχές μίας τέτοιας πράξης στον τομέα του δικαίου των συμβάσεων. Περιορισμοί στην ελευθερία αυτοί μπορούν να προβλέπονται μόνον όταν είναι εύλογοι. Ως εκ τούτου, οι ειδικοί κανόνες της νέας πράξης, εφόσον αυτή επιλεγεί από τα συμβαλλόμενα μέρη ως εφαρμοστέο δίκαιο στη σύμβασή τους, θα μπορούσαν να προσαρμοσθούν από τα μέρη ανάλογα με τις ανάγκες τους[61].

94. Εάν η νέα πράξη εφαρμόζεται στη σύμβαση, από το σύνολο των κανόνων της υποχρεωτικοί πρέπει να είναι ορισμένοι μόνον κανόνες, παραδείγματος χάριν εκείνοι που αποσκοπούν στην προστασία του καταναλωτή. Ο προβληματισμός πρέπει να αφορά μεταξύ άλλων το κατά πόσον η προαιρετική πράξη (εάν ήταν δεσμευτική πράξη) θα μπορούσε να αποκλείει την εφαρμογή αντίθετων υποχρεωτικών εθνικών διατάξεων στους τομείς που καλύπτει η πράξη. Κατά συνέπεια, μία τέτοια πράξη θα διασφάλιζε τη συμβατική ελευθερία με διττό τρόπο: πρώτον, με την επιλογή από τα μέρη της εν λόγω πράξης ως εφαρμοστέου δικαίου και, δεύτερον, με την καταρχήν δυνατότητα που παρέχεται στα μέρη να τροποποιούν τους αντίστοιχους κανόνες.

95. Είναι σαφές ότι, κατά τον προβληματισμό της σχετικά με τη θέσπιση μίας μη τομεακής πράξης, η Επιτροπή θα λάβει υπόψη το κοινό πλαίσιο αναφοράς. Το περιεχόμενο του κοινού πλαισίου αναφοράς θα αποτελέσει φυσιολογικά τη βάση για την ανάπτυξη της νέας μη υποχρεωτικής πράξης. Προς το παρόν παραμένει ανοικτό το ζήτημα του κατά πόσον η νέα πράξη θα καλύπτει το σύνολο του κοινού πλαισίου αναφοράς ή μόνον κάποια μέρη του ή μόνον τους γενικούς κανόνες περί δικαίου των συμβάσεων ή και ειδικές συμβάσεις.

---

[61] Πρβλ. άρθρο 6 της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τις διεθνείς πωλήσεις κινητών πραγμάτων.

96. Η Επιτροπή θα ήθελε να λάβει σχόλια σχετικά με το πεδίο εφαρμογής μίας μη υποχρεωτικής πράξης σε σχέση με τη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τις διεθνείς πωλήσεις κινητών πραγμάτων. Η μη υποχρεωτική πράξη θα μπορούσε να είναι καθολικής εφαρμογής, δηλαδή να καλύπτει επίσης διασυνοριακές συμβάσεις πωλήσεων μεταξύ επιχειρήσεων, και επομένως να περιλαμβάνει τον τομέα που καλύπτεται από τη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τις διεθνείς πωλήσεις κινητών πραγμάτων. Θα μπορούσε όμως να μην περιλαμβάνει τον εν λόγω τομέα, στον οποίο θα εφαρμόζεται η σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τις διεθνείς πωλήσεις κινητών πραγμάτων.

97. Σκοπός του παρόντος σχεδίου δράσης, καθώς και κάθε μέτρου που αναφέρεται σε αυτό, είναι να προκαλέσει τα σχόλια των κοινοτικών θεσμικών οργάνων και των ενδιαφερομένων φορέων ως προς τις προτάσεις που διατυπώνονται σε αυτό.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

98. Σκοπός του παρόντος σχεδίου δράσης είναι να παράσχει την ευκαιρία σε όλους τους ενδιαφερομένους να εκφράσουν τις απόψεις τους σχετικά με τον προτεινόμενο συνδυασμό κανονιστικών και μη κανονιστικών μέτρων και να συνεισφέρουν στον περαιτέρω προβληματισμό σχετικά με τη θέσπιση μίας μη υποχρεωτικής πράξης στον τομέα του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων. Στόχος είναι επίσης η συνέχιση του ανοικτού, ευρέος και διεξοδικού διαλόγου που ξεκίνησε με την ανακοίνωση σχετικά με το ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων με τη συμμετοχή των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και του ευρύτερου κοινού, συμπεριλαμβανομένων επιχειρήσεων, οργανώσεων καταναλωτών, ακαδημαϊκών και νομικών.

99. Όσοι επιθυμούν να συμμετάσχουν στο διάλογο καλούνται να αποστείλουν τη συμβολή τους 16.5.2003. Οι συμβολές πρέπει να διαβιβάζονται, ει δυνατόν σε ηλεκτρονική μορφή, στη διεύθυνση European-Contract-Law@cec.eu.int, ή να αποστέλλονται ταχυδρομικώς στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή (European Commission, 1049 Βρυξέλλες). Οι συμβολές πρέπει να φέρουν τη μνεία «Action Plan on European Contract Law». Προκειμένου να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για έναν πραγματικό διάλογο στο θέμα αυτό, η Επιτροπή δημοσίευσε το παρόν σχέδιο δράσης στην ιστοθέση της Επιτροπής Europa στην ενότητα http://europa.eu.int/comm/consumers/policy/developments/contract_law/index_en.html. Οι παραλαμβανόμενες συμβολές θα δημοσιεύονται στην ίδια ιστοθέση, εκτός εάν οι αποστολείς τους ζητούν να θεωρηθούν εμπιστευτικές.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μετά τη δημοσίευση της ανακοίνωσης για το ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο διατύπωσαν τις απόψεις τους το Νοέμβριο του 2001. Επιπλέον, η Επιτροπή έχει λάβει – επί του παρόντος – εισηγήσεις από 160 ενδιαφερομένους (βλ. παραρτήματα). Το ενδιαφέρον των κοινοτικών θεσμικών οργάνων και των ενδιαφερόμενων πλευρών είναι ενδεικτικό της σημασίας της συζήτησης που ακολούθησε μετά την ανακοίνωση.

Όσον αφορά τη γεωγραφική προέλευση των εισηγήσεων, αξίζει να σημειωθεί ότι ο μεγαλύτερος αριθμός προέρχεται από τη Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Από ορισμένα κράτη μέλη δεν ελήφθη καμία ή ελήφθησαν ελάχιστες εισηγήσεις. Πολλοί ενδιαφερόμενοι σε διεθνές επίπεδο συμμετείχαν επίσης στη διαβούλευση αποστέλλοντας εισηγήσεις. Αν και οι περισσότερες εισηγήσεις προέρχονται από τους ακαδημαϊκούς και επιχειρηματικούς κύκλους, πολλές εστάλησαν επίσης από νομικούς.

Η Επιτροπή έλαβε τη συντριπτική πλειοψηφία των εισηγήσεων μετά την ημερομηνία που είχε αρχικά οριστεί ως καταληκτική της περιόδου διαβούλευσης. Στο παρόν έγγραφο περιελήφθησαν όλες οι εισηγήσεις που ελήφθησαν ως την 31η Ιανουαρίου 2002, ενώ η Επιτροπή θα λάβει επίσης υπόψη όσες εισηγήσεις θα της αποσταλούν στο μέλλον.

Η ανάλυση των εισηγήσεων που έχουν ληφθεί έως σήμερα χωρίζεται σε τρία μέρη. Στο Μέρος 2 του παρόντος εγγράφου αναλύονται οι αντιδράσεις των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων. Στα Μέρη 3 και 4 του παρόντος εγγράφου αναλύονται οι αντιδράσεις όλων των υπόλοιπων αποστολέων εισηγήσεων, με παρουσίαση των απόψεών τους για τα υφιστάμενα προβλήματα (Μέρος 3) και πιθανών λύσεων (Μέρος 4). Στο Μέρος 5 συνοψίζεται η μελλοντική δράση της Επιτροπής.

Σκοπός της παρούσας σύνθεσης είναι να παρουσιάσει τον τρόπο με τον οποίο οι υπηρεσίες της Επιτροπής αντιλαμβάνονται τις εισηγήσεις που ελήφθησαν κατά τη διάρκεια των διαβουλεύσεων, ενώ ενδεχομένως να μην εκφράζει όλα όσα διατυπώθηκαν σε αυτές τις εισηγήσεις. Χάριν διαφάνειας όσες εισηγήσεις ελήφθησαν μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου δημοσιεύονται στον ιστοχώρο της Επιτροπής, εφόσον οι εισηγητές συναινούν στη δημοσίευση αυτή. Ωστόσο, στον κατάλογο των εισηγητών του Παραρτήματος Ι δεν περιλαμβάνονται όσοι εισηγητές ζήτησαν ρητώς να παραμείνει απόρρητη η ταυτότητά τους.

Η διεύθυνση του ιστοχώρου της Επιτροπής για το ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων είναι η εξής:

http://europa.eu.int/comm/consumers/policy/developments/contract_law/index_en.html

2. ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ

Η ανακοίνωση της Επιτροπής παρουσιάστηκε στο Συμβούλιο Εσωτερικής Αγοράς/Καταναλωτών στις 27 Σεπτεμβρίου 2001. Το Συμβούλιο Δικαιοσύνης και

Εσωτερικών Υποθέσεων, επ' ευκαιρία της «έκθεσης του Συμβουλίου σχετικά με την ανάγκη σύγκλισης της νομοθεσίας των κρατών μελών σε θέματα αστικού δικαίου», που εγκρίθηκε στις 16 Νοεμβρίου 2001, εξέφρασε τις απόψεις του σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής. Την προηγουμένη το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εξέδωσε ψήφισμα για την ανακοίνωση της Επιτροπής.

2.1 Η έκθεση του Συμβουλίου

Η έκθεση του Συμβουλίου είναι απόλυτα ισορροπημένη. Στην εισαγωγή της διευκρινίζεται η ερμηνεία του Συμβουλίου για την εντολή που δόθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε. Αναφερόμενο στα ψηφίσματα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, στην ανακοίνωση της Επιτροπής και στις ακαδημαϊκές εργασίες, το Συμβούλιο τονίζει τον κεντρικό ρόλο του δικαίου των συμβάσεων. Το Συμβούλιο αναφέρει επίσης – με προσεκτική διατύπωση – το οικογενειακό δίκαιο ως πιθανό θέμα συζήτησης για την προσέγγιση των εθνικών συστημάτων ιδιωτικού δικαίου.

Στο επόμενο κεφάλαιο το Συμβούλιο αναφέρει συνοπτικά – όπως και η ανακοίνωση της Επιτροπής – τα υπόλοιπα νομικά μέσα, π.χ. εναρμονισμένους κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου και διεθνείς πράξεις εναρμόνισης του ουσιαστικού δικαίου. Αξίζει να σημειωθεί ότι το Συμβούλιο τονίζει – και πάλι όπως η ανακοίνωση της Επιτροπής – τα όρια αυτών των προσεγγίσεων. Ένα άλλο ενδιαφέρον σημείο στο πλαίσιο αυτό είναι ότι όσα κράτη μέλη δεν έχουν ακόμα επικυρώσει τις σχετικές συμφωνίες ενθαρρύνονται να το πράξουν, γεγονός ιδιαιτέρως σημαντικό για τη Σύμβαση της Βιέννης σχετικά με τις διεθνείς πωλήσεις αγαθών (CISG), η οποία δεν έχει ακόμα επικυρωθεί από το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ιρλανδία και την Πορτογαλία.

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται επίσης αναφορά στο πρόγραμμα μέτρων για την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των αποφάσεων που εγκρίνονται από το Συμβούλιο σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Επιπλέον, και για πρώτη φορά, το Συμβούλιο επισημαίνει ότι θα μπορούσε μελλοντικά να επιτευχθεί ο αναγκαίος βαθμός εμπιστοσύνης, εάν ενισχυθεί η σύγκλιση των συστημάτων ουσιαστικού δικαίου.

Το επόμενο μέρος της έκθεσης του Συμβουλίου αποτελεί, μαζί με τα συμπεράσματα, το κύριο τμήμα της έκθεσης. Εδώ τονίζεται επανειλημμένως η ανάγκη μεγαλύτερης συνοχής και βελτίωσης του υφιστάμενου κοινοτικού κεκτημένου. Στο πλαίσιο αυτό αναφέρεται επίσης συνοπτικά ότι τα αποτελέσματα που επετεύχθησαν μέσω των οδηγιών στον τομέα της εναρμόνισης θεωρούνται ορισμένες φορές ανεπαρκή, κυρίως λόγω των σημαντικών διαφορών μεταξύ των εθνικών μέτρων εφαρμογής. Το Συμβούλιο επισημαίνει επίσης – όπως και η ανακοίνωση της Επιτροπής – το πρόβλημα της έλλειψης ενιαίων ορισμών για τους γενικούς όρους και έννοιες του κοινοτικού δικαίου, που μπορεί να οδηγήσει στην ύπαρξη διαφορετικών εμπορικών και νομικών πρακτικών.

Το Συμβούλιο μνημονεύει ορισμένα από τα πιο σημαντικά κοινοτικά νομικά μέσα στον τομέα του ιδιωτικού δικαίου και αναγνωρίζει ότι τα εν λόγω μέσα δημιούργησαν ένα *«ius commune»* (κοινό δίκαιο) στους σχετικούς τομείς του εθνικού δικαίου.

Πέραν του αιτήματος για αύξηση της συνοχής στο πλαίσιο του κοινοτικού δικαίου, η έκθεση του Συμβουλίου μάλλον τάσσεται υπέρ μιας πιο οριζόντιας προσέγγισης του ζητήματος της εναρμόνισης, με στόχο τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού κοινού πυρήνα ιδιωτικού δικαίου, εφόσον παρίσταται ανάγκη εναρμόνισης. Τέλος, το Συμβούλιο εκφράζει την επιθυμία να εξετάσει κατά πόσον οι διαφορές στους τομείς της μη συμβατικής ευθύνης και του ιδιοκτησιακού δικαίου αποτελούν φραγμούς στην εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής

αγοράς. Πρόκειται για το δεύτερο τομέα δικαίου όπου η έκθεση του Συμβουλίου υπερβαίνει το πεδίο εφαρμογής της ανακοίνωσης της Επιτροπής.

Το τέταρτο μέρος της έκθεσης του Συμβουλίου πραγματεύεται το οικογενειακό δίκαιο, στις λεπτομέρειες του οποίου δεν χρειάζεται να επεισέλθουμε εδώ, καθώς δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της ανακοίνωσης της Επιτροπής.

Τα συμπεράσματα της έκθεσης του Συμβουλίου απευθύνονται στην Επιτροπή και περιλαμβάνουν τις ενέργειες στις οποίες, κατά την άποψη του Συμβουλίου, χρειάζεται να προβεί η Επιτροπή σε συνέχεια της ανακοίνωσής της.

Το πιο σημαντικό συμπέρασμα αφορά το αίτημα να ανακοινώσει η Επιτροπή τα αποτελέσματα της διαβούλευσης που ακολούθησε τη δημοσίευση της ανακοίνωσης και των συστάσεών της, εν ανάγκη υπό μορφή Πράσινου ή Λευκού Βιβλίου, στα κοινοτικά θεσμικά όργανα και στην κοινή γνώμη ως το τέλος του 2002. Όσον αφορά το περιεχόμενο του μελλοντικού αυτού Πράσινου ή Λευκού Βιβλίου, το Συμβούλιο καλεί την Επιτροπή να εξετάσει τουλάχιστον κάποια συγκεκριμένα σημεία. Θα πρέπει να προσδιοριστούν οι κοινοτικές πράξεις που χρειάζονται αναθεώρηση, καθώς και οι λόγοι αυτής της αναθεώρησης. Επιπλέον, θα πρέπει να επισημανθούν οι τομείς δικαίου όπου η διαφοροποίηση της εθνικής νομοθεσίας υπονομεύει την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και την ενιαία εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου. Οι συστάσεις της Επιτροπής θα πρέπει επίσης να καλύπτουν τη δυνατότητα υιοθέτησης μιας πιο οριζόντιας προσέγγισης για τις νέες νομοθετικές πρωτοβουλίες και τις επιπτώσεις τους ως προς τη συνέπεια του ιδιωτικού δικαίου. Μια άλλη πρόταση του Συμβουλίου αφορά το συστηματικό συντονισμό μεταξύ των κρατών μελών στον τομέα του ιδιωτικού δικαίου κατά τη μεταφορά των οδηγιών στο εθνικό δίκαιο, προσέγγιση που εφαρμόζεται ήδη εν μέρει. Το τελευταίο σημείο αφορά τις μεθόδους εργασίας που χρειάζεται να εφαρμοστούν για να επιτευχθεί μεγαλύτερη προσέγγιση των εθνικών συστημάτων δικαίου και να αποτραπούν οι αντιφάσεις.

Πέραν του Πράσινου ή του Λευκού Βιβλίου, το Συμβούλιο θα επιθυμούσε επίσης να αρχίσει η Επιτροπή μελέτη στους τομείς της μη συμβατικής ευθύνης και του ιδιοκτησιακού δικαίου, προκειμένου να διαπιστωθεί κατά πόσον οι διαφορές στη νομοθεσία των κρατών μελών παρακωλύουν τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

2.2 Το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αναφέρει συγκεκριμένα δύο ομάδες για τις οποίες η εσωτερική αγορά δεν έχει αποφέρει ακόμα, σε μεγάλο βαθμό, τα επιθυμητά οφέλη: τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και τους καταναλωτές. Στο ψήφισμα τονίζεται επίσης ο στόχος της δίκαιης εξισορρόπησης των συμφερόντων των επιχειρήσεων και των καταναλωτών, καθώς και των επιβαρύνσεων των καταναλωτών και των νομικών εκπροσώπων. Στο ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου – όπως και στην έκθεση του Συμβουλίου και την ανακοίνωση της Επιτροπής – υπογραμμίζονται τα όρια του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, όπως της Σύμβασης της Ρώμης και του διεθνώς εναρμονισμένου ουσιαστικού δικαίου, π.χ. CISG.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επικρίνει τον περιορισμό του πεδίου εφαρμογής της ανακοίνωσης της Επιτροπής στο δίκαιο των συμβάσεων. Επισημαίνει επίσης – όπως συμβαίνει και στο αίτημα του Συμβουλίου για την εκπόνηση μελέτης – τη συνάφεια των τομέων της μη συμβατικής ευθύνης και του ιδιοκτησιακού δικαίου.

Έχοντας απαριθμήσει τα βασικά κοινοτικά νομικά μέσα στον τομέα του ιδιωτικού δικαίου, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αναφέρει ότι οι σχετικές οδηγίες στερούνται ορθού συντονισμού και

ότι η εφαρμογή τους δημιουργεί προβλήματα στα εθνικά συστήματα ιδιωτικού δικαίου. Τονίζει επομένως την ανάγκη πιο συνεπούς εφαρμογής των διαφόρων κανόνων.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υπογραμμίζει ρητώς την ανάγκη να επιδιωχθεί η εναρμόνιση του δικαίου των συμβάσεων με στόχο τη διευκόλυνση των διασυνοριακών συναλλαγών στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς.

Στο επίκεντρο του ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου βρίσκεται το αίτημα να εκπονήσει η Επιτροπή αναλυτικό σχέδιο δράσης. Τα μέτρα στο πλαίσιο αυτού του σχεδίου δράσης μπορούν να ταξινομηθούν σε τρία στάδια: βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα.

Ως το τέλος του 2004 θα πρέπει να δημιουργηθεί σε όλες τις κοινοτικές γλώσσες μια βάση δεδομένων που θα περιλαμβάνει την εθνική νομοθεσία και νομολογία στον τομέα του δικαίου των συμβάσεων. Επί αυτής της βάσης χρειάζεται να προαχθεί η έρευνα συγκριτικού δικαίου και η συνεργασία, με στόχο την εξεύρεση κοινών νομικών εννοιών και λύσεων, καθώς και την κατάρτιση κοινής ορολογίας για όλα τα εθνικά νομικά συστήματα, δηλ. η επιλογή ΙΙ της ανακοίνωσης της Επιτροπής. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επιθυμεί να τηρείται τακτικά ενήμερο για την πρόοδο των εργασιών και θα γνωμοδοτεί σχετικά. Παράλληλα με τις εργασίες αυτές στο πλαίσιο της επιλογής ΙΙ, πρέπει να επιδιωχθεί και η επιλογή ΙΙΙ· ζητείται συνεπώς από την Επιτροπή να υποβάλει νομοθετικές προτάσεις με στόχο την εδραίωση του υφιστάμενου κοινοτικού δικαίου. Στο τέλος του πρώτου σταδίου η Επιτροπή θα εξετάσει κατά πόσον απαιτούνται περαιτέρω διατάξεις σχετικά με την εσωτερική αγορά, δίδοντας ιδιαίτερη προσοχή στον αναπτυσσόμενο τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου. Σε σχέση με τις διατάξεις αυτές το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο προτείνει ως νομικό μέσο έναν κανονισμό, ενώ για τους συγκεκριμένους τομείς της νομοθεσίας για την προστασία του καταναλωτή εξακολουθεί να προτιμά ως νομικό μέσο μια οδηγία.

Μετά το 2005 θα πρέπει να δημοσιευθεί συγκριτική ανάλυση των κοινών νομικών εννοιών και λύσεων. Ταυτόχρονα η Επιτροπή καλείται να προωθήσει τη διάδοση του κοινοτικού δικαίου και τα αποτελέσματα της επιλογής ΙΙ στην ακαδημαϊκή κατάρτιση και μεταξύ των νομικών. Όλα τα κοινοτικά θεσμικά όργανα οφείλουν να εφαρμόζουν τις κοινές νομικές έννοιες, λύσεις και ορολογία με συνέπεια στο πλαίσιο της νομοθετικής διαδικασίας.

Τρίτον, η εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας μέσω κοινών νομικών αρχών και ορολογίας για τις διασυνοριακές και τις αμιγώς εθνικές συμβάσεις δεν θα πρέπει να υστερεί τη δυνατότητα επιλογής ενός διαφορετικού εφαρμοστέου δικαίου. Οι πραγματικές συνέπειες αυτής της νομοθεσίας προβλέπεται να αξιολογηθούν μετά το 2008. Τα αποτελέσματα αυτής της αξιολόγησης ενδέχεται να οδηγήσουν στην κατάρτιση και έγκριση ενός συνόλου κανόνων για το δίκαιο των συμβάσεων μετά το 2010. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα προτιμούσε να υπάρχει ένας κανονισμός που να μπορεί να χρησιμοποιηθεί προαιρετικά στο πλαίσιο του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υπογραμμίζει τη χρησιμοποίηση του άρθρου 95 ως νομική βάση.

3. ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ – ΑΝΑΓΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

3.1 Συνέπειες για την εσωτερική αγορά

3.1.1 Αντιδράσεις από κυβερνήσεις

Όσοι κυβερνητικοί φορείς αναφέρονται στις συνέπειες που έχουν για την εσωτερική αγορά οι διαφορές ως προς το δίκαιο των συμβάσεων βεβαιώνουν ότι υπάρχουν προβλήματα, ή τουλάχιστον ότι είναι πιθανόν να ανακύψουν. Ωστόσο, σε ελάχιστες εισηγήσεις μνημονεύονται συγκεκριμένα προβλήματα, κάτι που σε ορισμένες περιπτώσεις οφείλεται προφανώς στο γεγονός ότι οι εθνικές κυβερνήσεις συνόψισαν τα αποτελέσματα των εθνικών τους διαβουλεύσεων.

Η πορτογαλική κυβέρνηση δηλώνει ότι το κόστος πληροφόρησης που συνεπάγεται η ύπαρξη διαφορετικών εθνικών συστημάτων δικαίου των συμβάσεων αποτελεί εμπόδιο στις διασυνοριακές συναλλαγές. Λόγω των διαφορών αυτών δυσχεραίνονται και οι διασυνοριακές δικαστικές προσφυγές. Για λόγους ασφάλειας του δικαίου, και συγκεκριμένα προς αποφυγή αμφιβολιών και νομικών κενών στον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου, η πορτογαλική κυβέρνηση επισημαίνει επίσης την ανάγκη εναρμόνισης στον τομέα του δικαίου των συμβάσεων με καταναλωτές. Στο πλαίσιο αυτό η αυστριακή κυβέρνηση αναφέρει ότι, βάσει των εθνικών της διαβουλεύσεων, περισσότερες επιχειρήσεις παρά καταναλωτές ζητούσαν πλήρη, και όχι ελάχιστη, εναρμόνιση του δικαίου των συμβάσεων με καταναλωτές, αποφεύγοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τις αποκλίσεις κατά την εφαρμογή σε εθνικό επίπεδο. Ανησυχίες για την ελάχιστη εναρμόνιση του δικαίου στον τομέα των καταναλωτών εκφράζονται επίσης από το βελγικό Υπουργείο Οικονομίας, καθώς και από τη φινλανδική κυβέρνηση με βάση τις εθνικές της διαβουλεύσεις. Σύμφωνα με την τελευταία, υπάρχουν συγκεκριμένα προβλήματα στον τομέα του ασφαλιστικού δικαίου, ενώ οι διαφορές ως προς τους υποχρεωτικούς κανόνες περιορίζουν την προθυμία των μεμονωμένων επιχειρήσεων να συμμετάσχουν σε διασυνοριακές δραστηριότητες. Ενώ θεωρεί το τελευταίο πρόβλημα λιγότερο σοβαρό συγκριτικά με άλλα, τονίζει τη μεγαλύτερη σοβαρότητα των προβλημάτων στους τομείς π.χ. των αποζημιώσεων και της ιδιοκτησίας. Σύμφωνα με το βελγικό Υπουργείο Οικονομικών, η εναρμόνιση του δικαίου των συμβάσεων θα επιτρέψει την ενιαία ταξινόμηση των συμβάσεων για φορολογικούς σκοπούς, αποτρέποντας κατά συνέπεια τις στρεβλώσεις του ανταγωνισμού που προκαλούνται στην εσωτερική αγορά από την εφαρμογή διαφορετικών φορολογικών καθεστώτων. Η βελγική Επιτροπή Τραπεζικών και Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών εκφράζει την ανησυχία της για την έλλειψη εναρμόνισης των κανόνων που επηρεάζουν τις συμβατικές σχέσεις μεταξύ των χρηματοπιστωτικών διαμεσολαβητών και των πελατών τους, κάτι που αποτελεί εμπόδιο στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς. Τα γερμανικά ομοσπονδιακά κρατίδια υποστηρίζουν ότι η περίπλοκη υφιστάμενη νομική κατάσταση και το πρόβλημα του εφαρμοστέου δικαίου προκαλούν σοβαρά εμπόδια.

Η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου αναγνωρίζει ότι η εσωτερική αγορά μπορεί να μη λειτουργεί τέλεια λόγω του είδους των φραγμών που προσδιορίζονται στην ανακοίνωση της Επιτροπής, αλλά θεωρεί ότι η έκταση των προβλημάτων αυτών ποικίλλει μεταξύ των διαφόρων τομέων. Αναφερόμενη στα διαφορετικά νομικά συστήματα της Σκωτίας, της Αγγλίας και της Ουαλίας, η εν λόγω κυβέρνηση θεωρεί ότι αυτή καθαυτή η συνύπαρξη διαφορετικών εθνικών συστημάτων δικαίου των συμβάσεων δεν βλάπτει κατ' ανάγκη τη λειτουργία μιας εσωτερικής αγοράς. Η αρμόδια για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες Αρχή του Ηνωμένου Βασιλείου δεν μπόρεσε να προσδιορίσει συγκεκριμένα προβλήματα. Ωστόσο,

αναγνωρίζει ότι η συνύπαρξη εθνικών συστημάτων δικαίου στον τομέα των συμβάσεων μπορεί, τουλάχιστον θεωρητικά, να αποτελέσει πιθανό εμπόδιο στη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, ιδιαίτερα εφόσον αίρονται άλλοι φραγμοί, με την εισαγωγή π.χ. του ευρώ. Η κυβέρνηση της Δανίας αναφέρει ότι με βάση τις εθνικές της διαβουλεύσεις το μεγαλύτερο ποσοστό των βιομηχανικών οργανώσεων που συμμετείχαν στις διαβουλεύσεις δηλώνει ότι δεν υπάρχει άμεσο έρεισμα που να αποδεικνύει την ύπαρξη σοβαρών προβλημάτων στην ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς. Σε πολλούς τομείς έχουν καθιερωθεί συναλλακτικά ήθη και χρησιμοποιούνται διεθνείς ή κοινές ευρωπαϊκές τυποποιημένες συμβάσεις. Στους κλάδους αυτούς δεν είναι επιτακτική η ανάγκη προώθησης της ανάπτυξης νέων τυποποιημένων συμβάσεων. Εντούτοις, τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων στη Δανία δείχνουν επίσης ότι οι ΜΜΕ αντιμετωπίζουν ενδεχομένως ιδιαίτερα προβλήματα στην εσωτερική αγορά ως αποτέλεσμα των διαφορών των εθνικών συστημάτων δικαίου των συμβάσεων, κυρίως λόγω του κινδύνου άγνοιας των κανόνων άλλων κρατών μελών ή του κόστους με το οποίο επιβαρύνονται για τη διευκρίνιση των ασαφειών. Επιπλέον, οι ΜΜΕ αναγκάζονται συχνά να αποδεχθούν τους τυποποιημένους όρους του αντισυμβαλλομένου τους και το δίκαιο του τελευταίου ως εφαρμοστέο δίκαιο λόγω της μικρότερης διαπραγματευτικής τους δύναμης. Οι ενώσεις καταναλωτών στη Δανία αναφέρουν ότι δεν γνωρίζουν συγκεκριμένα προβλήματα που να παρακωλύουν το διασυνοριακό εμπόριο για τους καταναλωτές. Ωστόσο, οι εν λόγω ενώσεις επεσήμαναν ότι το ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων θα πρέπει να συμβαδίζει με τις εξελίξεις, π.χ. όσον αφορά τα προβλήματα σχετικά με τη σύνταξη και την εκτέλεση των συμβάσεων καταναλωτών στην εσωτερική αγορά. Ορισμένες από τις εισηγήσεις στο πλαίσιο των διαβουλεύσεων στη Δανία επισημαίνουν την ανάγκη εναρμόνισης εντός ενός πιο περιορισμένου τομέα, όπως η σύνταξη και η εγκυρότητα των συμβάσεων, λόγω των σοβαρών διαφορών των εθνικών νομικών συστημάτων ως προς τις τυπικές απαιτήσεις για τη σύνταξη των συμβάσεων, περιλαμβανομένης της συνδρομής συμβολαιογράφου. Τέλος, ορισμένοι συμμετέχοντες στις διαβουλεύσεις δηλώνουν ότι – κυρίως ως αποτέλεσμα της προόδου στο πλαίσιο της τεχνολογίας των πληροφοριών (ΤΠ) – ενδεχομένως να χρειάζεται κάποια συμβατική εναρμόνιση σε συγκεκριμένους κλάδους, όπως ο τομέας των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Με βάση τα παραπάνω, η κυβέρνηση της Δανίας δεν μπορεί να βεβαιώσει ότι οι διαφορές των εθνικών συστημάτων δικαίου των συμβάσεων παρεμποδίζουν την ικανοποιητική ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς.

Η πολωνική κυβέρνηση δηλώνει ότι η ύπαρξη διαφορετικών συστημάτων αστικού δικαίου στην ΕΕ δεν αποτελεί ουσιαστικό εμπόδιο στη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Εντούτοις, τονίζει επίσης ότι η ενοποίηση του δικαίου των συμβάσεων μπορεί να μειώσει το κόστος συναλλαγής των επιχειρήσεων. Επιπλέον, αναφέρει ότι οι διασυνοριακές συναλλαγές παρακωλύονται σοβαρά λόγω των διαφορών στις διαδικασίες που χρειάζεται να τηρούνται κατά τη σύναψη μιας σύμβασης, καθώς και κατά την εκτίμηση της εγκυρότητάς της.

Τα κράτη του ΕΟΧ και της ΕΖΕΣ αναφέρουν ότι τα εθνικά συστήματα δικαίου των συμβάσεων μπορεί να παρακωλύουν άμεσα ή έμμεσα την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, καθώς συνεπάγονται αυξημένο κόστος συναλλαγής, ιδιαίτερα λόγω του ρόλου των νέων τεχνολογιών στη διευκόλυνση της σύναψης διασυνοριακών συμβάσεων, της εισαγωγής του ευρώ και άλλων παραγόντων. Θίγουν συγκεκριμένα το ζήτημα των διαφορών ως προς τους υποχρεωτικούς κανόνες, που μπορεί να έχουν αρνητικές επιπτώσεις.

3.1.2. Αντιδράσεις από επιχειρήσεις

Σύμφωνα με ορισμένους εισηγητές της **μεταποιητικής βιομηχανίας**, οι διαφορές των εθνικών νομοθεσιών δεν αποτελούν σοβαρό εμπόδιο για τις διασυνοριακές συναλλαγές, επειδή στις περισσότερες περιπτώσεις το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, η Σύμβαση σχετικά με τις

διεθνείς πωλήσεις αγαθών (CISG) και το υφιστάμενο κοινοτικό δίκαιο παρέχουν ικανοποιητικές λύσεις. Ορισμένες επιχειρηματικές ενώσεις τονίζουν ότι οι διαφορές των εθνικών συστημάτων δικαίου οδηγούν σε στρεβλώσεις του ανταγωνισμού, π.χ. λόγω αυξημένου κόστους πληροφόρησης και έλλειψης ασφάλειας του δικαίου, ιδίως όσον αφορά τα διάφορα καθεστώτα ευθύνης. Ένα από τα αναφερόμενα προβλήματα αφορά την ευθύνη για τα λανθάνοντα ελαττώματα στο πλαίσιο της γαλλικής νομοθεσίας. Έχουν διαπιστωθεί προβλήματα για τις ΜΜΕ στον τομέα των υπηρεσιών λόγω της σημαντικής διαφοροποίησης των εθνικών νομοθεσιών περί υπηρεσιών. Ορισμένες φορές τα προβλήματα εξακολουθούν να υφίστανται και μετά την εναρμόνιση των συστημάτων δικαίου, όπως π.χ. στην περίπτωση των εμπορικών αντιπροσώπων, γεγονός που καθιστά ενίοτε αναγκαία την αναζήτηση νομικής συμβουλής. Ορισμένα προβλήματα συνδέονται με τη διαφοροποίηση των νομικών διατάξεων για τον περιορισμό της ευθύνης και των διατάξεων του εμπράγματου δικαίου. Στις διασυνοριακές συναλλαγές οι επιχειρήσεις διαπιστώνουν σοβαρά προβλήματα όσον αφορά την ευθύνη και την εφαρμογή των τυποποιημένων όρων και τις απαιτήσεις για την ενσωμάτωση των όρων αυτών στις συμβάσεις στο πλαίσιο ξένης νομοθεσίας, και ειδικά της ιταλικής. Η άγνοια του γεγονός ότι το δίκαιο των συμβάσεων δεν διέπει απαραιτήτως τις ιδιοκτησιακές πτυχές των συναλλαγών σε ορισμένα κράτη μέλη προκαλεί πρόσθετα προβλήματα. Επιπλέον, οι διαφορές των κανόνων που εφαρμόζονται για τη μεταβίβαση της κυριότητας και την ασφάλεια των αγαθών επηρεάζουν δυσμενώς τη δυνατότητα σύναψης διασυνοριακών συμβάσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης. Οι προσυμβατικές διαφορές δημιουργούν σοβαρά προβλήματα στις επιχειρήσεις της ΕΕ.

Ενώ οι εισηγητές του τομέα του **λιανικού εμπορίου** αναφέρουν την ανομοιογενή μεταφορά της οδηγίας 85/577/ΕΟΚ για τις πωλήσεις κατ' οίκον ως εμπόδιο στις διασυνοριακές άμεσες πωλήσεις, όλες σχεδόν οι ενώσεις του τομέα των **χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών** επισημαίνουν προβλήματα στο διασυνοριακό εμπόριο λόγω των διαφορετικών συμβατικών απαιτήσεων και των διαφορετικών προσεγγίσεων στα κράτη μέλη. Οι διαφορές ως προς την εφαρμογή των οδηγιών και οι διαφοροποιημένες εθνικές συμβατικές απαιτήσεις αναφέρονται πολλές φορές ως παράγοντες αποθάρρυνσης του διασυνοριακού εμπορίου. Είναι μερικές φορές αδύνατον να γνωρίζει κανείς πότε έχει συναφθεί μια σύμβαση, πώς θα εφαρμοστούν ορισμένες ρήτρες ή ποιες ρήτρες δεν θα εφαρμοστούν ως αποτέλεσμα θεσπισμένων νομικών διατάξεων ή τεκμαιρόμενων όρων. Οι επιχειρήσεις αποθαρρύνονται να προβούν σε διασυνοριακές συναλλαγές περισσότερο λόγω των διαφορών ως προς τις λεπτομέρειες των διαφόρων καθεστώτων προστασίας των καταναλωτών παρά λόγω του διαφοροποιημένου συνολικού επιπέδου της παρεχόμενης προστασίας. Η εκτίμηση των διαφόρων επιπέδων προστασίας συνεπάγεται αυξημένο νομικό κόστος. Τα διαφορετικά χρονικά διαστήματα που προβλέπονται στο πλαίσιο των διαφόρων οδηγιών και η εφαρμογή της οδηγίας για τους εμπορικούς αντιπροσώπους δημιουργούν προβλήματα, όπως π.χ. και η εφαρμογή της οδηγίας για τις διασυνοριακές πληρωμές. Ιδιαίτερα στον τομέα των ασφαλειών οι διαφορές των εθνικών κανονισμών θεωρούνται εμπόδιο στις διασυνοριακές δραστηριότητες.

Μεταξύ **άλλων επιχειρηματικών οργανώσεων**, ορισμένες ενώσεις διαπιστώνουν φραγμούς στο διασυνοριακό εμπόριο οι οποίοι οφείλονται στην ασάφεια που επικρατεί σχετικά με τους υποχρεωτικούς κανόνες και στις αποκλίσεις των κανόνων όσον αφορά την εμπορική αντιπροσωπεία και τη σύναψη των σχετικών συμβάσεων, που επιβάλλουν διαφορετικές διαδικασίες στα διάφορα κράτη μέλη. Το γεγονός ότι οι διαφορές μεταξύ των εθνικών συστημάτων δικαίου λειτουργούν ως τροχοπέδη για τις συναλλαγές γίνεται ιδιαίτερα αισθητό στις σχέσεις ΜΜΕ – καταναλωτών. Οι ανομοιογενείς κανόνες για τη σύναψη συμβάσεων και η μη δυνατότητα εφαρμογής ενιαίων τυποποιημένων συμβάσεων αποτελούν πρόβλημα που συνεπάγεται τεράστιο κόστος συναλλαγής, από το οποίο πλήττονται κυρίως οι ΜΜΕ.

3.1.3 Αντιδράσεις από οργανώσεις καταναλωτών

Σύμφωνα με τις οργανώσεις των καταναλωτών, οι διαφορές στα εθνικά συστήματα δικαίου των συμβάσεων δημιουργούν μεγάλη αβεβαιότητα στους καταναλωτές, οι οποίοι δεν είναι επαρκώς ενημερωμένοι για το εφαρμοστέο δίκαιο, π.χ. τις αυξήσεις των επιτοκίων που χρεώνονται για τα δάνεια στη Γερμανία, κάτι που δεν συμβαίνει στη Γαλλία. Το γεγονός αυτό οδηγεί σε αυξημένο κόστος συναλλαγής ή και αποθαρρύνει τη διενέργεια διασυνοριακών συναλλαγών. Ένας εισηγητής προσθέτει ότι οι διαφορές των συστημάτων δικαίου των συμβάσεων δεν συνιστούν παρά έναν παράγοντα και ότι στην πράξη τα μέσα για τη λήψη συμβουλών και οι μηχανισμοί επίλυσης των διαφορών εμπεριέχουν σοβαρότερες δυσκολίες.

3.1.4 Αντιδράσεις από νομικούς

Σε ορισμένες εισηγήσεις από το Ηνωμένο Βασίλειο η έλλειψη εναρμόνισης των συστημάτων δικαίου των συμβάσεων δεν θεωρείται εμπόδιο στην ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης χρηματοοικονομικής αγοράς.

Οι ανησυχίες μήπως η ύπαρξη διαφορετικών εθνικών συστημάτων δικαίου στον τομέα των συμβάσεων αποτελέσουν τροχοπέδη για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς δεν θεωρούνται τόσο βάσιμες όσο παρουσιάζονται, καθώς από διαφορετικά νομικά συστήματα προέκυψαν συχνά παρόμοια αποτελέσματα.

Ορισμένοι εισηγητές αναφέρονται στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου δεν υφίσταται ενιαίο νομικό σύστημα και ο ομοιόμορφος εμπορικός κώδικας χρησιμοποιείται απλά ως πρότυπο για ορισμένες πτυχές του ενοχικού δικαίου, καθώς και στο Ηνωμένο Βασίλειο, όπου το αστικό δίκαιο της Σκωτίας συνυπάρχει με το εθιμικό δίκαιο της Αγγλίας.

Οι γλωσσικοί φραγμοί, οι πολιτιστικές διαφορές, η απόσταση, οι συνήθειες και η δικαστική συμπεριφορά θεωρούνται σημαντικότεροι παράγοντες από τις διαφορές των συστημάτων δικαίου. Προτείνεται να αντιμετωπιστούν κατά προτεραιότητα οι αποκλίσεις στην πολιτική δικονομία.

Ωστόσο, ορισμένοι νομικοί αναγνωρίζουν ότι οι καταναλωτές και οι ΜΜΕ, που δεν λαμβάνουν κατάλληλες συμβουλές από ενδοεπιχειρησιακούς δικηγόρους, αντίθετα με τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις της αγοράς, ενδέχεται να αντιμετωπίζουν προβλήματα. Οι συμβαλλόμενοι διαθέτουν μεν πάντα τη δυνατότητα επιλογής του δικαίου που θα διέπει τη σύμβαση, αλλά πολύ συχνά ο ισχυρότερος από αυτούς επιβάλλει το δίκαιο της χώρας όπου είναι μονίμως εγκατεστημένος. Οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις της αγοράς βρίσκουν πάντα τρόπους να αντιμετωπίζουν κάθε πρόβλημα με επιτηδευμένες συμβατικές ρυθμίσεις, έστω κι αν οι δικηγόροι χρειάζεται να γνωρίζουν, πέραν του σχετικού κοινοτικού νόμου, και πώς εφαρμόζεται η εν λόγω οδηγία στο οικείο κράτος μέλος.

Όσον αφορά το πρόσθετο κόστος πληροφόρησης και το κόστος της αναζήτησης περαιτέρω νομικών συμβουλών, δεν θεωρείται σημαντικά υψηλότερο στις περιπτώσεις διασυνοριακής συναλλαγής από ό,τι σε άλλες περιπτώσεις. Ωστόσο, το κόστος γνωμοδότησης εμπειρογνωμόνων μπορεί να υπερβαίνει το ποσό το οποίο αφορούν οι συμβάσεις με καταναλωτές. Από την άλλη πλευρά, η εφαρμογή ενός νέου δικαίου μπορεί να συνεπάγεται κόστος αναζήτησης νομικών συμβουλών μεγαλύτερο από αυτό που απαιτείται λόγω των υφιστάμενων διαφορών των συστημάτων δικαίου.

Οι εισηγητές που δηλώνουν ότι αντιμετώπισαν προβλήματα αναφέρουν ότι αυτά οφείλονται κυρίως στους παρακάτω λόγους:

- ελλιπή γνώση του νομικού συστήματος του αντισυμβαλλομένου εν γένει, περιλαμβανομένων των κανόνων επίλυσης διαφορών
- σύγχυση ως προς το ποιος ήταν εξουσιοδοτημένος για την υπογραφή συγκεκριμένου εγγράφου
- διαφορές των υποχρεωτικών νομικών διατάξεων·
- απαιτήσεις επικύρωσης από συμβολαιογράφο·
- διατάξεις ως προς τη μορφή·
- ρήτρες παρακράτησης κυριότητας·
- διατάξεις εκχώρησης απαιτήσεων·
- αποζημιώσεις και εγγυήσεις.

3.1.5 Αντιδράσεις από ακαδημαϊκούς

Όσοι ακαδημαϊκοί ασχολούνται με το ζήτημα των επιπτώσεων στην εσωτερική αγορά υποστηρίζουν κατά κανόνα ότι η ύπαρξη πολλαπλών εθνικών συστημάτων δικαίου όντως δημιουργεί προβλήματα. Το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο θεωρείται γενικά ανεπαρκής, μη ενδεδειγμένη και μη ολοκληρωμένη λύση, αν και παρατηρούνται διαφορές στην έμφαση με την οποία διατυπώνεται η συγκεκριμένη θέση.

Ως ενδεικτικά παραδείγματα τομέων όπου διαπιστώνονται προβλήματα αναφέρονται, μεταξύ άλλων, οι ασφάλειες αυτοκινήτων και ενδομεταφορών, οι ρήτρες παρακράτησης κυριότητας και άλλα εμπράγματα δικαιώματα, η πρακτόρευση επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring), οι τυποποιημένοι όροι, οι πωλήσεις κατ' οίκον και οι μεταφορές κεφαλαίων μεταξύ τραπεζών. Εξαιτίας της απουσίας εναρμόνισης του ουσιαστικού ασφαλιστικού δικαίου σε κοινοτικό επίπεδο οι ασφαλιστικές εταιρείες δεν μπορούν να προσφέρουν κάλυψη «μικρών κινδύνων» σε όλα τα κράτη μέλη με βάση ένα, το ίδιο παντού, ασφαλιστήριο συμβόλαιο. Μετά από μεγάλη έρευνα μία εταιρεία δεν κατάφερε να συντάξει ενιαίο ασφαλιστήριο αυτοκινήτων ικανό να πωληθεί σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση, λόγω ασυμβίβαστων υποχρεωτικών κανόνων. Τα εμπράγματα δικαιώματα ως προς την κινητή περιουσία που προβλέπονται στο πλαίσιο μιας δικαιοδοσίας μπορεί να μην αναγνωρίζονται στο πλαίσιο μιας άλλης, π.χ. εάν το περιουσιακό στοιχείο μετακινείται διασυνοριακά μεταξύ των δύο δικαιοδοσιών. Οι πολύ μεγάλες διαφορές των καθεστώτων ευθύνης όσον αφορά τις μεταφορικές δραστηριότητες συνεπάγονται άσκοπα υψηλά ασφάλιστρα. Είναι πρακτικά αδύνατον να χρησιμοποιηθούν ακίνητα σε άλλο κράτος της ΕΕ ως εγγύηση δανείου. Ενδεχομένως να δημιουργούνται εμπόδια για τους ενιαίους τυποποιημένους όρους και τις οικονομίες κλίμακας, γεγονός που επηρεάζει π.χ. το κόστος των διεθνών τραπεζικών μεταφορών. Οι εταιρείες επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring) δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν ενιαίο είδος σύμβασης σε ολόκληρη την Κοινότητα.

Επισημαίνεται ότι στο πλαίσιο της σύναψης συμβάσεων με ηλεκτρονικά μέσα η ικανότητα ενός συμμετέχοντος να χρησιμοποιήσει ένα προϊόν εξαρτάται από τη χρησιμοποίησή του από άλλους. Τέτοιου είδους «δικτυωμένες» αγορές μπορεί να εγκλωβιστούν σε παλαιά τεχνικά πρότυπα, που ενδεχομένως να μη συμβαδίζουν με το δίκαιο. Η τεχνολογική πρόοδος προβλέπεται να παράσχει δυνατότητες αυτόματης αναζήτησης ευκαιριών σύναψης συμβάσεων, με χρήση τυποποιημένων συμβάσεων. Εάν οι συμβατικοί όροι δεν τυποποιηθούν

μετά την κατάρτιση των τεχνικών προτύπων μπορεί να είναι δύσκολη ή αδύνατη η μελλοντική ενσωμάτωση νέων όρων.

Επισημαίνονται επίσης προβλήματα σχετικά με γενικότερους κανόνες του δικαίου των συμβάσεων, όπως αυτούς που διέπουν τη σύνταξη των συμβάσεων και την εκχώρηση, ενώ εκφράζεται ιδιαίτερη ανησυχία για τα ένδικα μέσα σε περιπτώσεις παραβιάσεων.

Οι ακαδημαϊκοί αναφέρουν προβλήματα που αποθαρρύνουν ή αποτρέπουν τις συναλλαγές, αυξάνουν το κόστος συναλλαγής, στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό και περιορίζουν την ασφάλεια του δικαίου. Προβλήματα μπορούν να εμφανιστούν σε όλα τα στάδια της επιχειρηματικής δραστηριότητας: σχεδιασμό, διαπραγματεύσεις και σύναψη συμβάσεων, εκπλήρωση υποχρεώσεων και προσφυγή στη δικαιοσύνη. Οι ΜΜΕ και οι καταναλωτές πλήττονται ιδιαίτερα. Κατά την άποψη ενός εισηγητή, τα προβλήματα μάλλον προκύπτουν από τον τυπικά μεγάλο αριθμό νόμων παρά από τις ουσιαστικές διαφορές των νομικών συστημάτων, λόγω της ανάγκης διερεύνησης του ξένου νόμου.

Ορισμένοι ακαδημαϊκοί διαχωρίζουν τους κανόνες που περιορίζουν τα συμβαλλόμενα μέρη, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνουν ουσιαστικά τους κανόνες για τη σύνταξη των συμβάσεων, από όσους δεν τα περιορίζουν. Ωστόσο, υποστηρίζεται ότι το κόστος πληροφόρησης και οι κίνδυνοι προκύπτουν από διαφορές τόσο στις υποχρεωτικές όσο και στις μη υποχρεωτικές νομικές διατάξεις. Υποστηρίζεται επίσης ότι η εμπειρία των Ηνωμένων Πολιτειών αποδεικνύει ότι οι νομικές διαφορές δεν μπορούν να αποτελούν καθοριστικό φραγμό, αλλά έστω κι έτσι οι εν λόγω διαφορές συνιστούν το σοβαρότερο εμπόδιο του εμπορίου. Ένα άλλο επιχείρημα είναι ότι το σύστημα των Ηνωμένων Πολιτειών έχει οδηγήσει σε κατά κεφαλή αναλογία δικηγόρων οκταπλάσια της Ευρώπης.

3.2 Ενιαία εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου

3.2.1 Αντιδράσεις από κυβερνήσεις

Η πορτογαλική κυβέρνηση επισημαίνει ότι η ερμηνεία και η εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων δυσχεραίνεται από το γεγονός ότι είναι συχνά κατακερματισμένοι μεταξύ διαφόρων νομικών μέσων. Επιβεβαιώνει επίσης το διφορούμενο χαρακτήρα των κοινοτικών νομικών μέσων και εννοιών. Στις εισηγήσεις της βελγικής Επιτροπής Τραπεζικών και Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών και της γαλλικής κυβέρνησης δηλώνεται επίσης ότι υφίστανται αντιφάσεις στο πλαίσιο του κοινοτικού κεκτημένου. Η τελευταία μάλιστα αναφέρει ενδεικτικά τις οδηγίες για τις επενδυτικές υπηρεσίες και το ηλεκτρονικό εμπόριο. Η φινλανδική κυβέρνηση επισημαίνει τις ποικίλες ερμηνείες και ασυμφωνίες του κοινοτικού δικαίου και των εθνικών μέτρων εφαρμογής. Ως προς το τελευταίο, η φινλανδική κυβέρνηση αναφέρει συγκεκριμένα ότι λόγω της διακριτικής ευχέρειας ως προς την εφαρμογή των οδηγιών οι διάφοροι παράγοντες διερωτώνται κατά πόσον υπάρχει ορθή εφαρμογή. Τα γερμανικά ομοσπονδιακά κρατίδια επικρίνουν επίσης τη συνέπεια του κοινοτικού κεκτημένου, αναφέροντας ενδεικτικά τους τρόπους εφαρμογής των υποχρεώσεων πληροφόρησης και των δικαιωμάτων υπαναχώρησης στο πλαίσιο των οδηγιών για το δίκαιο των συμβάσεων με καταναλωτές.

Η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου δηλώνει άγνοια της ύπαρξης αντιφάσεων στο κοινοτικό δίκαιο και υποστηρίζει ότι ανάλογα προβλήματα θα πρέπει να συνεχίσουν να αντιμετωπίζονται κατά περίπτωση.

3.2.2 Αντιδράσεις από επιχειρήσεις

Σύμφωνα με ορισμένους εισηγητές του τομέα των **χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών**, τα προβλήματα οφείλονται στις διαφορές ως προς την εφαρμογή των οδηγιών, η δε ποικιλία εφαρμοστέων συστημάτων δικαίου και δικαιοδοσιών μπορεί να αποδειχθεί πολύ σοβαρή τροχοπέδη για το διασυνοριακό εμπόριο. Δύο ενώσεις από το χώρο των **μέσων ενημέρωσης**, που εκπροσωπούν μεταξύ άλλων δημιουργούς προϊόντων που κατοχυρώνονται βάσει δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, αναφέρουν ένα συγκεκριμένο παράδειγμα προβλημάτων σχετικά με τον ορισμό όρων: η «εύλογη αμοιβή» στερείται, κατά την άποψή τους, νοήματος στο πλαίσιο της νομοθεσίας του Ηνωμένου Βασιλείου για την εφαρμογή της οδηγίας σχετικά με την εκμίσθωση, το δανεισμό και άλλα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας. Σύμφωνα με **άλλους επιχειρηματικούς** τομείς, οι αποκλίσεις ως προς την εφαρμογή των οδηγιών στα κράτη μέλη προκαλούν συνήθως στρεβλώσεις του ανταγωνισμού, π.χ. στο πλαίσιο της προστασίας των καταναλωτών, ιδιαίτερα εάν το μέτρο εφαρμογής υπερβαίνει το καθορισμένο ελάχιστο επίπεδο προστασίας. Ορισμένες ενώσεις δήλωσαν ότι δεν αντιμετώπισαν προβλήματα κατά την αγορά αγαθών ή υπηρεσιών από άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3.2.3 Αντιδράσεις από οργανώσεις καταναλωτών

Τα γνωστά προβλήματα των ασυνεπειών που παρατηρούνται μεταξύ των οδηγιών επιδεινώνονται από τα μέτρα εφαρμογής που υιοθετούν τα κράτη μέλη, τις διαφορές ως προς την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου, περιλαμβανομένης της εφαρμογής του στον τομέα των νέων τεχνολογιών, και την ερμηνεία, ιδιαίτερα λόγω της επικάλυψης του κοινοτικού δικαίου και της υφιστάμενης εθνικής νομοθεσίας.

3.2.4 Αντιδράσεις από νομικούς

Σχολιάζοντας το ζήτημα της εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου, οι νομικοί συμφωνούν ότι η τρέχουσα προσέγγιση της κοινοτικής νομοθεσίας, στο πλαίσιο της οποίας ρυθμίζονται μόνο συγκεκριμένες πτυχές του δικαίου των συμβάσεων, οδηγεί σε έλλειψη διαφάνειας και συνέπειας. Μεταξύ των αντιφάσεων των οδηγιών περιλαμβάνονται αντιφάσεις ως προς την αναγνώριση γενικών αρχών, όπως η αρχή της καλής πίστης. Ως παραδείγματα προβλημάτων αναφέρονται, μεταξύ άλλων, η εν γένει απουσία ορισμού του όρου «σύμβαση» και οι διαφορετικές προθεσμίες που προβλέπονται στις διατάξεις υπαναχώρησης από τις συμβάσεις. Επιπλέον, υφίσταται το πρόβλημα της ανομοιογενούς εφαρμογής και ερμηνείας των οδηγιών από τα κράτη μέλη.

3.2.5 Αντιδράσεις από ακαδημαϊκούς

Επικρίθηκε η ποιότητα της κοινοτικής νομοθεσίας. Οι υφιστάμενες οδηγίες περιέχουν αντιφάσεις ως προς την ύπαρξη ή μη ορισμών για συγκεκριμένους όρους, ως προς τα περιεχόμενα των ορισμών των θιγόμενων προσώπων (περιλαμβανομένου του «καταναλωτή» και του «πωλητή») καθώς και ως προς τις επιτρεπόμενες περιόδους υπαναχώρησης. Ιδιαίτερα το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας σχετικά με τις εγγυήσεις για τα καταναλωτικά αγαθά χαρακτηρίζεται ασαφές. Μία εξήγηση για τα προβλήματα αυτά είναι η έλλειψη κοινού λεξιλογίου ιδιωτικού δικαίου.

Ορισμένοι σχολιαστές επισημαίνουν προβλήματα σχετικά με την εφαρμογή των οδηγιών στο εθνικό δίκαιο. Αναφέρονται συγκεκριμένα παραδείγματα σχετικά με την προστασία των βάσεων δεδομένων, τις πωλήσεις κατ' οίκον, τις οργανωμένες διακοπές, τις πωλήσεις εξ αποστάσεως και την οδηγία σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες. Επιπλέον, όσον αφορά τις

οδηγίες για τις καταχρηστικές ρήτρες, την ευθύνη για τα προϊόντα, τις εγγυήσεις έναντι των καταναλωτών, τις καθυστερήσεις πληρωμών των οφειλών και το ηλεκτρονικό εμπόριο, τίθεται το δύσκολο ζήτημα κατά πόσον θα πρέπει να επεκταθεί σε εθνικό επίπεδο το πεδίο εφαρμογής τους.

Υποστηρίζεται ότι η κατακόρυφη προσέγγιση της κοινοτικής νομοθεσίας επί συγκεκριμένων θεμάτων έχει οδηγήσει σε στρεβλώσεις των εθνικών νομικών συστημάτων και σε έλλειψη συντονισμού μεταξύ των οδηγιών. Υποστηρίζεται επίσης ότι με την εισαγωγή νέων εννοιών οι οδηγίες απειλούν τη συνοχή των εθνικών νομικών συστημάτων, λόγω της έλλειψης συνοχής μεταξύ των ίδιων των οδηγιών και επειδή το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο δεν μπορεί να διαφυλάσσει την εσωτερική συνοχή όλων των εθνικών νομικών ζητημάτων της ΕΕ ταυτόχρονα.

4. ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ – ΕΠΙΛΟΓΕΣ

4.1 Επιλογή Ι

4.1.1 Αντιδράσεις από κυβερνήσεις

Οι κυβερνητικοί εισηγητές, στο βαθμό που εξέφρασαν τις απόψεις τους για την επιλογή Ι, την απορρίπτουν κατά μεγάλη πλειοψηφία.

Από τους εισηγητές που απορρίπτουν την επιλογή Ι, η Γαλλία τη θεωρεί ασυμβίβαστη με την ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Η ιταλική κυβέρνηση επισημαίνει τον κίνδυνο περαιτέρω κατακερματισμού του δικαίου των συμβάσεων, ενώ τα γερμανικά ομοσπονδιακά κρατίδια δηλώνουν την ανάγκη σαφήνειας και διαφάνειας για τους οικονομικούς παράγοντες. Η αρμόδια για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες Αρχή του Ηνωμένου Βασιλείου δηλώνει ότι δεν μπορεί να είναι βέβαιη εάν με την επιλογή Ι θα αντιμετωπιστούν επαρκώς τα ζητήματα που ανακύπτουν, κάτι που θα εξαρτηθεί από τη σοβαρότητα του προβλήματος.

Ωστόσο, σύμφωνα με την κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, η αγορά έχει αρκετά περιθώρια να αναπτύξει λύσεις σε πιθανά προβλήματα. Η βελγική Επιτροπή Τραπεζικών και Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών αναφέρει ένα επιτυχημένο παράδειγμα αυτορρύθμισης (προσυμβατική πληροφόρηση για στεγαστικά δάνεια). Τάσσεται, κατά πρώτον, υπέρ της στήριξης της αυτορρύθμισης από την Επιτροπή και, κατά δεύτερον, υπέρ της παρέμβασης του νομοθέτη της ΕΚ, σε περίπτωση αποτυχίας της αυτορρύθμισης.

4.1.2 Αντιδράσεις από επιχειρήσεις

Από τους εισηγητές της **μεταποιητικής βιομηχανίας** μία ένωση απορρίπτει την επιλογή Ι, ενώ δύο άλλες δηλώνουν ότι η αγορά θα πρέπει να αυτορρυθμίζεται στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό όπου η βιομηχανία έχει επιτύχει υψηλό επίπεδο αυτορρύθμισης μέσω της ανάπτυξης συνθηκών θεμιτού εμπορίου. Ορισμένοι εισηγητές του τομέα των **χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών** θεωρούν την επιλογή Ι μη ρεαλιστική, ενώ ένας εισηγητής δηλώνει ότι οι δυνάμεις της αγοράς θα αποτελέσουν ισχυρό κίνητρο ώστε οι χώρες να εξασφαλίζουν ότι το εθνικό τους δίκαιο ανταποκρίνεται στις διεθνείς εμπορικές ανάγκες και ότι η κοινοτική παρέμβαση στον τομέα του δικαίου των συμβάσεων ενδέχεται να επιφέρει αδικαιολόγητες επιβαρύνσεις προσαρμογής. Από τον τομέα των **μέσων ενημέρωσης**, ιδιαίτερα μάλιστα από αυτούς των οποίων η εργασία εξαρτάται από τα προϊόντα άλλων δημιουργών τα οποία κατοχυρώνονται βάσει δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, υποστηρίχθηκε ευρέως η απόλυτη αυτορρύθμιση. Για ορισμένους εισηγητές **άλλων επιχειρηματικών** τομέων οι

λύσεις που βασίζονται εξ ολοκλήρου ή εν μέρει στην αγορά, μεταξύ των οποίων κώδικες δεοντολογίας σε συνδυασμό με αποτελεσματική αυτορρύθμιση, φαίνεται να αποτελούν τη στρατηγική με τις μεγαλύτερες πιθανότητες επιτυχίας.

4.1.3 Αντιδράσεις από οργανώσεις καταναλωτών

Εκτός από μία οργάνωση, η οποία προκρίνει την επιλογή Ι, οι εισηγητές συμφωνούν ότι το δίκαιο των συμβάσεων δεν μπορεί να ρυθμίζεται από τις αγορές, επειδή απαιτείται παρέμβαση βάσει νόμου για την προστασία του ασθενέστερου μέρους.

4.1.4 Αντιδράσεις από νομικούς

Κατά την άποψη της μεγάλης πλειοψηφίας των νομικών, η εναρμόνιση του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων δεν θα επιτευχθεί εάν βασιστούμε μόνο στις αγορές. Υπάρχει κίνδυνος να εφαρμόζεται το νομικό σύστημα της χώρας προέλευσης του οικονομικά ισχυρότερου συμβαλλόμενου μέρους. Ο Δικηγορικός Σύλλογος της Αγγλίας και της Ουαλίας αναφέρει ότι θα προτιμούσε να μην υπάρχει καμία παρέμβαση σε ορισμένα είδη συναλλαγών.

4.1.5 Αντιδράσεις από ακαδημαϊκούς

Ο ακαδημαϊκός κόσμος αντιτίθεται κατά συντριπτική πλειοψηφία στην επιλογή Ι, με τους εισηγητές να επικαλούνται την «πρακτική εμπειρία» ως απόδειξη της ακαταλληλότητας αυτής της προσέγγισης. Η Ομάδα της Παβίας δηλώνει ότι ο υπερβολικά κατακερματισμένος χαρακτήρας των συναλλακτικών ηθών δεν ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της εσωτερικής αγοράς.

Το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο θεωρείται γενικά ανεπαρκής, μη ενδεδειγμένη και μη ολοκληρωμένη λύση, αν και παρατηρούνται διαφορές στην έμφαση με την οποία διατυπώνεται η συγκεκριμένη θέση. Η ομάδα μελέτης για έναν ευρωπαϊκό αστικό κώδικα («Study Group on a European Civil Code») και η Επιτροπή Lando επισημαίνουν ότι το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο δεν αποτελεί λύση, ιδιαίτερα στην περίπτωση ακούσιας σύναψης συμβάσεων. Σύμφωνα με τους εισηγητές, οι συγκρούσεις συμφερόντων των νομικών και των πελατών τους, καθώς και η έλλειψη ακρίβειας, πληρότητας και ελεύθερης πρόσβασης στις πληροφορίες, δεν επιτρέπουν στην αγορά να επιλύσει τα υφιστάμενα προβλήματα.

Υποστηρίζεται εντούτοις ότι χάρη στις δυναμικές διαδικασίες ανταγωνισμού μπορεί να υπάρξει εκούσια εναρμόνιση, και για τον σκοπό αυτό ενδείκνυται περισσότερο η νομοθεσία που προωθεί τη διευκόλυνση έναντι του παρεμβατισμού. Από τους ακαδημαϊκούς οι μόνοι που υποστήριξαν σθεναρά την επιλογή Ι ανήκαν στο Σύλλογο Καθηγητών Νομικής του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας, οι οποίοι συνηγόρησαν υπέρ της εφαρμογής της επιλογής Ι στο πλαίσιο των εμπορικών συμβάσεων.

4.2 Επιλογή ΙΙ

4.2.1 Αντιδράσεις από κυβερνήσεις

Οι κυβερνητικοί εισηγητές υποστήριξαν σε μεγάλο βαθμό την επιλογή ΙΙ, αν και πολλοί τη θεωρούν ανεπαρκή από μόνη της ή συμπλήρωμα είτε της επιλογής ΙΙΙ είτε της επιλογής IV.

Στην ΕΕ αποδίδεται δυνητικά ρόλος συντονισμού των ακαδημαϊκών εργασιών ή χρηματοδότησης και υποστήριξης των ιδιωτικών πρωτοβουλιών των αγορών και των νομικών. Η Ιταλία υποστηρίζει την επιλογή ΙΙ, αλλά μόνο ως κατευθυντήρια γραμμή της κοινοτικής νομοθεσίας. Σύμφωνα με την κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, η Επιτροπή

θα μπορούσε ακόμα και να ηγείται η ίδια πρωτοβουλιών σε τομείς όπου χρειάζονται σαφώς λύσεις, οι οποίες όμως δεν παρέχονται από την αγορά. Η κυβέρνηση της Δανίας υποστηρίζει την περαιτέρω ανάπτυξη των υφιστάμενων τυποποιημένων συμβάσεων και κάθε πρωτοβουλία που ενθαρρύνει τους εμπλεκόμενους βιομηχανικούς και επαγγελματικούς φορείς να συντάσσουν απόλυτα ισορροπημένες τυποποιημένες συμβάσεις στις οποίες λαμβάνονται περισσότερο υπόψη τα συμφέροντα του ασθενέστερου συμβαλλόμενου μέρους ή να λαμβάνουν άλλες πρωτοβουλίες ικανές να δώσουν κίνητρα, κυρίως στις ΜΜΕ, ώστε να συμμετέχουν περισσότερο σε διασυνοριακές συναλλαγές. Υποστηρίζει επίσης την ανάπτυξη μη δεσμευτικών κοινών αρχών στον τομέα του δικαίου των συμβάσεων προς χρήση στις τυποποιημένες συμβάσεις. Τέλος – προκειμένου το αντικίνητρο που απορρέει από την άγνοια των εθνικών συστημάτων δικαίου των συμβάσεων να μην αποτρέπει, ιδιαίτερα τους καταναλωτές και τις ΜΜΕ, από τη συμμετοχή σε διασυνοριακές συναλλαγές – προτείνει να αυξηθούν οι δυνατότητες πληροφόρησης των επιχειρήσεων για τα εθνικά νομικά συστήματα.

Η αυστριακή κυβέρνηση εκφράζει την αντίθεσή της στη θεσμοθέτηση της έρευνας υπό μορφή «Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Δικαίου».

4.2.2 Αντιδράσεις από επιχειρήσεις

Ορισμένοι εισηγητές της **μεταποιητικής βιομηχανίας** τάσσονται υπέρ της προώθησης ενιαίων ευρωπαϊκών αρχών στον τομέα του δικαίου των συμβάσεων, προκειμένου να ενισχυθεί η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Κατά την άποψη ορισμένων, θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην απλοποίηση της εθνικής και της κοινοτικής νομοθεσίας, καθώς και στην κατάργηση των περιττών κανονιστικών ρυθμίσεων. Γενικές αρχές και κατευθυντήριες γραμμές μπορούν να χρησιμοποιούνται ως πρότυπα σύνταξης επιχειρηματικών συμβάσεων. Η εθελοντική εφαρμογή προβλέπεται να οδηγήσει σε μεγαλύτερη αποδοχή, όπως συνέβη ήδη στην περίπτωση της Σύμβασης της Βιέννης για τις συμβάσεις διεθνών πωλήσεων εμπορευμάτων (CISG).

Οι εισηγητές του τομέα του **λιανικού εμπορίου** υποστηρίζουν την ανάπτυξη «ήπιας νομοθεσίας» και τη βελτίωση της ποιότητας της υφιστάμενης κοινοτικής νομοθεσίας, υπό την προϋπόθεση ότι η νέα νομοθεσία θα περιλαμβάνει μέγιστες προδιαγραφές και θα καταργεί τις ελάχιστες ρήτρες που παρέχουν σήμερα τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να προχωρούν πέραν των απαιτήσεων της κοινοτικής νομοθεσίας.

Ορισμένες επιχειρήσεις του τομέα των **χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών** τάσσονται υπέρ της περαιτέρω διερεύνησης της ανάπτυξης κοινών αρχών. Προτείνεται η δημιουργία ενός προσωρινού κώδικα αρχών. Οι εισηγητές του τομέα των **μέσων ενημέρωσης** αντιτίθενται γενικά στην επιλογή ΙΙ. Πολλοί εισηγητές **άλλων επιχειρηματικών** τομέων τάσσονται υπέρ της προώθησης της έρευνας, προκειμένου να καθοριστούν κοινές αρχές ως πρώτο βήμα στην πορεία προς την εναρμόνιση. Αναφέρεται επίσης ότι η ανάπτυξη κατευθυντήριων γραμμών, κωδίκων δεοντολογίας και τυποποιημένων συμβάσεων από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα δεν αποτελεί την καλύτερη προσέγγιση, ιδιαίτερα εάν τα μέσα αυτά ενδέχεται να αποκτήσουν δεσμευτικό χαρακτήρα και να περιορίσουν τη συμβατική ελευθερία. Υποστηρίζεται ότι τα μέσα αυτά θα πρέπει να προωθούνται μόνο από οικονομικούς παράγοντες.

4.2.3 Αντιδράσεις από οργανώσεις καταναλωτών

Οι οργανώσεις καταναλωτών είναι της άποψης ότι οι προαιρετικές κατευθυντήριες γραμμές δεν επαρκούν και δεν ενδείκνυνται κατά πάσα πιθανότητα για την αντιμετώπιση των ανησυχιών των καταναλωτών, επειδή το δίκαιο στον τομέα των καταναλωτών είναι κανονιστικού χαρακτήρα. Κατά συνέπεια, αμφισβητείται η πρακτική χρησιμότητα των

προαιρετικών κατευθυντήριων γραμμών. Δύο εισηγητές προτείνουν να καταρτιστεί ένα σύνολο κοινών αρχών δικαίου στον τομέα των καταναλωτών, που θα μπορούσε να μετατραπεί μελλοντικά, στο πλαίσιο της επιλογής IV, σε δεσμευτική κοινοτική νομοθεσία.

4.2.4 Αντιδράσεις από νομικούς

Σύμφωνα με ορισμένους εισηγητές, οι συγκριτικές μελέτες στον τομέα του δικαίου των συμβάσεων αποτελούν προϋπόθεση κάθε πρωτοβουλίας και η λειτουργία της εσωτερικής αγοράς θα μπορούσε να βελτιωθεί περαιτέρω με την υιοθέτηση της επιλογής II. Η προσέγγιση της «ήπιας» εναρμόνισης, στο πλαίσιο της οποίας προωθείται η ανάπτυξη κοινών αρχών ως κατευθυντήριες γραμμές για τους νομοθέτες και τα δικαστήρια, ενώ σέβεται τις διαφορετικές παραδόσεις των υφιστάμενων νομικών συστημάτων, ενδέχεται να καταλήξει συν τω χρόνω σε ένα «πρότυπο δίκαιο». Προτείνεται οι αρχές αυτές να περιλαμβάνουν το ιδιοκτησιακό δίκαιο και το δίκαιο περί αδικοπραξίας.

Άλλοι εισηγητές εκφράζουν τον προβληματισμό μήπως τα μη δεσμευτικά μέσα, όπως οι κοινές αρχές και οι τυποποιημένες συμβάσεις, παρουσιάζουν ενδιαφέρον μόνο από ακαδημαϊκή άποψη και δεν τύχουν κατά πάσα πιθανότητα ευρείας αποδοχής στην αγορά, με αποτέλεσμα να μην εφαρμόζονται με συνέπεια. Επιπλέον, η εναρμόνιση που οδηγεί σε παρόμοιους και όχι πανομοιότυπους νόμους ενδέχεται να μην αποτελεί καλή λύση.

4.2.5 Αντιδράσεις από ακαδημαϊκούς

Οι εισηγητές υποστηρίζουν ευρέως την επιλογή II, και η συντριπτική πλειοψηφία των απόψεων που εκφράστηκαν τάσσεται υπέρ της περαιτέρω έρευνας, της κατάρτισης κοινών αρχών ή αρχών αναφοράς και της προώθησης αυτού του έργου από την Επιτροπή. Ένας εισηγητής προτείνει θεσμικές ρυθμίσεις για την αναθεώρηση κατά διαστήματα των αρχών αναφοράς. Ορισμένοι εισηγητές υπογραμμίζουν τη σημασία της κατάρτισης κοινών αρχών, και της επιλογής II εν γένει, ως προπαρασκευή προκειμένου να υιοθετηθεί εν συνεχεία η επιλογή IV. Ένας μικρός αριθμός εισηγητών εκφράζει ανησυχίες, μεταξύ των οποίων την ανησυχία μήπως τεθεί σε κίνδυνο η διαφάνεια εάν βασιστούμε μόνο στην επιλογή II. Επιπλέον, αμφισβητήθηκε η πρακτική χρησιμότητα των κοινών αρχών, ιδιαίτερα βάσει του επιχειρήματος ότι οι κοινές αρχές απαιτούν έναν κοινό παρονομαστή, και επομένως περιέχουν πάρα πολλά κενά.

Στις πηγές που πρόκειται να χρησιμοποιηθούν για τη μελλοντική επεξεργασία των κοινών αρχών περιλαμβάνονται η οικονομική ανάλυση, το κοινοτικό κεκτημένο, οι εθνικοί κανόνες, οι διεθνείς κανόνες και η υφιστάμενη εργασία των ακαδημαϊκών ομάδων, ιδιαίτερα της Επιτροπής Lando και της Ομάδας της Παβίας.

Υποστηρίζεται η ιδέα ότι οι κοινές αρχές, άπαξ και θεσπιστούν, μπορούν να αξιοποιηθούν για την προσέγγιση των εθνικών συστημάτων δικαίου τόσο από τους νομοθέτες όσο και από τα δικαστήρια, καθώς και για την οργάνωση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας. Σύμφωνα με ορισμένους εισηγητές, θα πρέπει να δημοσιευθούν πρότυποι νόμοι, σύμφωνα με την πρακτική που ακολουθείται στις Ηνωμένες Πολιτείες, αλλά εκφράστηκαν σχετικά κάποιες επιφυλάξεις. Επισημαίνεται ότι οι κοινές αρχές μπορούν να ενσωματωθούν στις συμβάσεις από τους συμβαλλόμενους, και στο πλαίσιο της σύναψης δημόσιων συμβάσεων, αν και εκφράστηκαν και πάλι επιφυλάξεις. Επισημαίνεται επίσης ότι η εργασία στον τομέα του συγκριτικού δικαίου θα μπορούσε να αποτελέσει χρήσιμη πηγή πληροφοριών για τους παράγοντες της αγοράς.

Πιστεύεται ότι το συγκριτικό δίκαιο θα διευκολύνει τη βελτίωση των εθνικών νομοθεσιών μέσω του ανταγωνισμού των νομικών συστημάτων και απελευθερώνοντας τη νομική σκέψη από το δογματισμό. Διατυπώνονται αιτήματα για την προαγωγή κοινής νομικής παιδείας, κοινού προγράμματος νομικών σπουδών, κοινής νομικής βιβλιογραφίας, κοινής νομικής ορολογίας και κοινού νομικού διαλόγου, με διάφορους τρόπους, μεταξύ των οποίων η δημιουργία εξειδικευμένων φορέων, π.χ. ενός Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Δικαίου και μιας Ευρωπαϊκής Ακαδημίας Δικαίου. Ορισμένοι υποστηρίζουν επίσης την προώθηση της κατάρτισης τυποποιημένων συμβάσεων, η αποδοχή των οποίων θα εξαρτηθεί από την ουσιαστική τους ποιότητα.

4.3 Επιλογή III

4.3.1 Αντιδράσεις από κυβερνήσεις

Οι κυβερνητικοί εκπρόσωποι τάσσονται γενικά υπέρ της επιλογής III. Η ιταλική, πορτογαλική και πολωνική κυβέρνηση θεωρεί την επιλογή III ενδεχόμενο βήμα προς την επιλογή IV.

Η γαλλική κυβέρνηση ζητεί μεγαλύτερη ακρίβεια στην κατάρτιση της κοινοτικής νομοθεσίας, αποφυγή των επικαλύψεων μεταξύ των νομοθετικών μέσων (το σημείο αυτό επισημαίνεται επίσης από την αυστριακή κυβέρνηση) και αποτελεσματικούς μηχανισμούς ελέγχου των κοινοτικών νομικών μέσων. Η αυστριακή κυβέρνηση συνηγορεί υπέρ της χρήσης, ει δυνατόν, του ίδιου προτύπου στο πλαίσιο των διαφόρων νομικών μέσων και αναφέρει το δικαίωμα υπαναχώρησης στις οδηγίες για το δίκαιο των συμβάσεων με καταναλωτές ως παράδειγμα όπου αυτό θα μπορούσε να εφαρμοστεί. Συνηγορεί επίσης υπέρ της απλοποίησης της σύνταξης και των εξαιρέσεων στους γενικούς κανόνες. Τέλος, θίγει το ζήτημα της ενδεχόμενης μετάβασης από την ελάχιστη στην πλήρη εναρμόνιση και δηλώνει ότι η αρχή της χώρας προέλευσης δεν αποτελεί λύση. Η φινλανδική κυβέρνηση δηλώνει σαφώς ότι στον τομέα του δικαίου των συμβάσεων με καταναλωτές η Κοινότητα οφείλει να καλύψει τα νομοθετικά κενά, να διευκολύνει την κατανόηση των κανόνων και να περιορίσει τις ποικίλες ερμηνείες συμπληρώνοντας και εδραιώνοντας την υφιστάμενη νομοθεσία. Τονίζει εξάλλου ότι στόχος θα πρέπει να είναι ένα υψηλό επίπεδο προστασίας του καταναλωτή. Η πορτογαλική κυβέρνηση επισημαίνει το πρόβλημα των εννοιών που είναι δύσκολο να μεταφερθούν στο εθνικό δίκαιο ή έχουν διαφορετικές σημασίες στα διάφορα κράτη μέλη. Η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου αναγνωρίζει τη μεγάλη αξία της επιλογής III και συνηγορεί υπέρ της απλοποίησης της υφιστάμενης και της βελτίωσης της μελλοντικής νομοθεσίας, καθώς και υπέρ της αντιμετώπισης των αντιφάσεων μεταξύ των υφιστάμενων οδηγιών και των διαφορών κατά την εφαρμογή τους σε εθνικό επίπεδο. Δεν αποκλείει ρητώς την περαιτέρω εναρμόνιση των οδηγιών για το δίκαιο των συμβάσεων με καταναλωτές που δεν παρέχουν παρά ελάχιστη εναρμόνιση. Η κυβέρνηση της Δανίας εισηγείται να επικεντρωθεί η προσοχή στη θέσπιση ορισμένων γενικών αρχών παρά πολύ αναλυτικών κανόνων στους επιμέρους τομείς, προκειμένου να περιοριστούν οι αντιφάσεις σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο. Σύμφωνα με τα κράτη του ΕΟΧ και της ΕΖΕΣ, οι υφιστάμενες οδηγίες θα πρέπει να ενημερώνονται και να προσαρμόζονται όποτε κρίνεται απαραίτητο. Ωστόσο, τα κράτη αυτά προτιμούν εν γένει τις οδηγίες ελάχιστης εναρμόνισης.

4.3.2 Αντιδράσεις από επιχειρήσεις

Οι περισσότεροι εισηγητές της **μεταποιητικής βιομηχανίας** υποστηρίζουν την επιλογή III, ενώ ένας εισηγητής δηλώνει ότι η βιομηχανία είναι απρόθυμη να χρησιμοποιήσει στις συναλλαγές της νέους υποχρεωτικούς κανόνες που περιορίζουν τη συμβατική ελευθερία, εφόσον κάτι τέτοιο δεν δικαιολογείται από επιχειρηματική άποψη. Γενικά, οι εισηγητές του

τομέα των **χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών** δηλώνουν ότι η βελτίωση της ποιότητας της υφιστάμενης νομοθεσίας θα ενθαρρύνει την πορεία προς μια εσωτερική αγορά. Στο πλαίσιο του τομέα των **μέσων ενημέρωσης** οι απόψεις για την επιλογή III διαφοροποιούνται. Ορισμένοι εισηγητές υποστηρίζουν τη βελτίωση του συνόλου της νομοθεσίας, που συνίσταται στην εξάλειψη των αντιφάσεων, ενώ άλλοι θεωρούν ότι η ανάλυση των υφιστάμενων οδηγιών πρέπει να πραγματοποιείται κατά περίπτωση και η βελτίωση να επιτευχθεί μέσω νομοθεσίας που θα στοχεύει σε μεμονωμένους τομείς δικαίου παρά μέσω πλήρους εναρμόνισης. Οι εισηγητές **άλλων επιχειρηματικών** τομέων τάσσονται γενικά υπέρ της βελτίωσης, του συντονισμού και του συγχρονισμού της υφιστάμενης νομοθεσίας.

4.3.3 Αντιδράσεις από οργανώσεις καταναλωτών

Η υφιστάμενη κοινοτική νομοθεσία για την προστασία του καταναλωτή χρειάζεται βελτίωση. Στο πλαίσιο των βελτιώσεων θα πρέπει να διευκρινιστεί το πεδίο εφαρμογής της, μέσω π.χ. ενιαίου ορισμού του «καταναλωτή», καθώς και της εναρμόνισης στα διάφορα κοινοτικά νομικά μέσα των καθηκόντων πληροφόρησης, των ενδίκων μέσων και του δικαιώματος υπαναχώρησης από μια σύμβαση. Χρειάζεται επίσης να ενισχυθεί το επίπεδο εναρμόνισης. Ένας εισηγητής επισημαίνει ότι, πέραν της συνέπειας και της συνοχής, θα υπάρχει πάντα περιθώριο θέσπισης νέων κανόνων προστασίας του καταναλωτή για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων προβλημάτων.

4.3.4 Αντιδράσεις από νομικούς

Όλοι σχεδόν οι εισηγητές υποστηρίζουν την επιλογή III, αν και κάποιοι θεωρούν ότι μια απλή επισκόπηση π.χ. δεν θα επαρκούσε για να μη χρειάζεται πλέον να εφαρμόζονται οι διάφοροι υποχρεωτικοί εθνικοί κανόνες. Η επισκόπηση της υφιστάμενης νομοθεσίας θα πρέπει να βασιστεί στις εμπειρίες των πρωτοβουλιών SLIM (απλούστερη νομοθεσία για την εσωτερική αγορά) και BEST (ομάδα έργου για την απλοποίηση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος).

4.3.5 Αντιδράσεις από ακαδημαϊκούς

Οι ακαδημαϊκοί τάσσονται στη συντριπτική τους πλειοψηφία υπέρ της βελτίωσης της υφιστάμενης κοινοτικής νομοθεσίας, στην οποία μάλιστα ορισμένοι εισηγητές αποδίδουν προτεραιότητα.

Μεταξύ των επιχειρημάτων που προβάλλονται για τη βελτίωση της υφιστάμενης κοινοτικής νομοθεσίας περιλαμβάνεται η υπερβολικά ασαφής και συγκεχυμένη υφιστάμενη ορολογία, καθώς και η δυνατότητα μεγαλύτερης συνοχής, διαφάνειας και απλοποίησης του κοινοτικού δικαίου. Ένα άλλο επιχείρημα αφορά τη δυνατότητα προόδου στη συστηματοποίηση του κοινοτικού δικαίου των συμβάσεων, τη βελτίωση της συνοχής του και την κάλυψη των κενών. Θα μπορούσαν επίσης να εκσυγχρονιστούν οι υποχρεωτικοί κοινοτικοί κανόνες του δικαίου των συμβάσεων.

Ωστόσο, σύμφωνα με την πλειοψηφία των απόψεων του ακαδημαϊκού κόσμου, όπου εκφράζονται, η βελτίωση της κοινοτικής νομοθεσίας δεν θα αντιμετωπίσει τα ουσιαστικά προβλήματα του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων ή τουλάχιστον θα αποτελέσει βραχυπρόθεσμη λύση. Παρ' όλα αυτά, η ανάπτυξη ενός εννοιολογικού πλαισίου για τη βελτίωση της μελλοντικής κοινοτικής νομοθεσίας υποδεικνύεται ως μακροπρόθεσμη στρατηγική.

Μεταξύ συγκεκριμένων προτάσεων περιλαμβάνεται η αναθεώρηση των ορισμών και η εναρμόνιση των περιεχομένων των διαφόρων οδηγιών, περιλαμβανομένων των προθεσμιών

ακύρωσης των συμβάσεων και των νομικών συνεπειών της ακύρωσης. Μεταξύ άλλων, προτείνεται επιπλέον η μετατροπή των οδηγιών σε κανονισμούς και η κατάρτιση ενός ευρωπαϊκού κώδικα καταναλωτών, ο οποίος θα καλύπτει όλες τις υφιστάμενες οδηγίες, και πιθανόν άλλων κωδίκων για το δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων και το δίκαιο που διέπει την παροχή αδειών στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας. Προτείνεται επίσης να καλυφθούν τα κενά που αφορούν τη μεταβίβαση ιδιοκτησίας και τους κινδύνους από τα καταναλωτικά αγαθά, με την κατάρτιση μαύρης λίστας απαγορευμένων συμβατικών όρων και την επέκταση των κανόνων για τις καταχρηστικές ρήτρες στους μη τυποποιημένους όρους, καθώς και των κανόνων για τα καταναλωτικά αγαθά στις καταναλωτικές υπηρεσίες. Περαιτέρω προτάσεις περιλαμβάνουν αυστηρότερες κυρώσεις για την παραβίαση των καθηκόντων πληροφόρησης και μεγαλύτερη προστασία του καταναλωτή σε περίπτωση αφερεγγυότητας του προμηθευτή.

4.4 Επιλογή IV

4.4.1 Αντιδράσεις από κυβερνήσεις

Οι κυβερνητικές απόψεις για την επιλογή IV δεν παρουσιάζουν την ομοιογένεια που χαρακτηρίζει τις κυβερνητικές απόψεις για τις υπόλοιπες επιλογές.

Η ιταλική κυβέρνηση είναι της άποψης ότι η οριζόντια εναρμόνιση θα πρέπει να επιδιωχθεί σε συγκεκριμένους τομείς, και αναφέρει ενδεικτικά το δίκαιο των συμβάσεων με καταναλωτές. Δηλώνει ότι στο πλαίσιο της νομοθεσίας θα πρέπει να συνδυάζονται υποχρεωτικοί και μη υποχρεωτικοί κανόνες και να υπάρχει η δυνατότητα επιλογής διαφορετικού εφαρμοστέου δικαίου. Σύμφωνα με την πορτογαλική κυβέρνηση, η επιλογή IV δεν αποτελεί ρεαλιστικό βραχυπρόθεσμο στόχο παρά στόχο που θα μπορούσε να επιδιωχθεί μετά την εφαρμογή της επιλογής II. Η εν λόγω κυβέρνηση προτείνει τη συνέχιση και εντατικοποίηση των ακαδημαϊκών μελετών σε αυτόν τον τομέα. Η επιλογή IV θα πρέπει να απαρτίζεται από κανόνες εφαρμοστέους εφόσον δεν υπάρχει άλλη συμφωνία μεταξύ των συμβαλλομένων. Υποχρεωτικοί κανόνες θα πρέπει να υφίστανται για ειδικές μόνο περιπτώσεις. Η πορτογαλική κυβέρνηση δεν θεωρεί ενδεδειγμένο μέσο ούτε την οδηγία ούτε τη σύσταση, καθώς και οι δύο οδηγούν σε διαφορές στο εθνικό δίκαιο. Τα βελγικά Υπουργεία Οικονομικών και Οικονομίας αντιμετωπίζουν θετικά την επιλογή IV. Η αυστριακή κυβέρνηση δεν αντιτίθεται ρητώς στην επιλογή IV, αλλά τονίζει ότι θα είναι μακροχρόνιο και δύσκολο εγχείρημα. Υπογραμμίζει εξάλλου ότι τα κοινοτικά θεσμικά όργανα δεν θα πρέπει να τάσσονται κατά αυτής της επιλογής. Προτείνει τη χρήση νομικών μέσων που θα εφαρμόζονται εφόσον οι συμβαλλόμενοι συμφωνούν ως προς την εφαρμογή τους. Ομοίως, τα γερμανικά ομοσπονδιακά κρατίδια θεωρούν ότι η επιλογή IV αποτελεί το ενδεδειγμένο μέσο μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, εφόσον καταδεικνύεται η ανάγκη χρησιμοποίησής του. Τονίζουν ότι το υφιστάμενο κοινοτικό κεκτημένο θα πρέπει να ενσωματωθεί πλήρως και ότι θα χρειαστεί να εξασφαλιστεί υψηλό επίπεδο προστασίας του καταναλωτή. Εντούτοις, θεωρούν ότι επί του παρόντος η ΕΚ στερείται νομικής βάσης για κάτι τέτοιο, αλλά δηλώνουν ότι κατά την προετοιμασία της επόμενης Διακυβερνητικής Διάσκεψης, το 2004, θα χρειαστεί να εξεταστεί το ζήτημα αυτής της αρμοδιότητας. Το θέμα της κοινοτικής αρμοδιότητας τονίζεται επίσης από την πολωνική κυβέρνηση, η οποία θα μπορούσε ωστόσο να εντάξει την επιλογή IV στο ιδεολογικό πλαίσιο της μελλοντικής ανάπτυξης του ευρωπαϊκού δικαίου. Η αυστριακή κυβέρνηση υπογραμμίζει την ανάγκη να εξεταστεί το ζήτημα της αρμοδιότητας.

Τα κράτη μέλη του ΕΟΧ και της ΕΖΕΣ αντιμετωπίζουν με σκεπτικισμό την ανάπτυξη ενός νέου συνόλου δεσμευτικών ενιαίων αρχών του δικαίου των συμβάσεων, αλλά θεωρεί πολύ ευπρόσδεκτη την ανάπτυξη ενός συνόλου μη δεσμευτικών πρότυπων αρχών. Η φινλανδική κυβέρνηση, αν και αντιτάσσεται στην ενιαία νομοθεσία που θα καλύπτει το ευρύ φάσμα του δικαίου των συμβάσεων, αναγνωρίζει κάποια προοπτική πιθανής ελάχιστης εναρμόνισης στο ασφαλιστικό δίκαιο. Η ιδέα ότι το ασφαλιστικό δίκαιο μπορεί να αποτελέσει υποψήφιο τομέα εναρμόνισης τονίζεται επίσης από την αυστριακή κυβέρνηση. Η γαλλική κυβέρνηση τάσσεται στην παρούσα φάση κατά της αντικατάστασης των εθνικών συστημάτων δικαίου από ένα πραγματικό ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων, αλλά δεν εξέφρασε άποψη για ένα σύνολο διατάξεων που θα αφήνουν ανέπαφους τους εθνικούς κανόνες (επιλογή συμμετοχής ή μη συμμετοχής). Η αρμόδια για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες Αρχή του Ηνωμένου Βασιλείου θεωρεί την επιλογή IV πρόωρη και εξαιρετικά δύσκολο να εφαρμοστεί δεδομένης της ύπαρξης των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας. Κάτι τέτοιο θα αφορά κυρίως την αυτόματη εφαρμογή κανόνων που δεν θα μπορούν να εξαιρεθούν. Σύμφωνα με την εν λόγω Αρχή, για την υιοθέτηση έστω και καθαρά προαιρετικών και ελάχιστων

προτύπων απαιτείται περαιτέρω ανάλυση των αδυναμιών του υφιστάμενου συστήματος. Ωστόσο, αναγνωρίζεται ότι κάτι τέτοιο μπορεί να υποστηριχθεί εν ευθέτω χρόνο. Κατά την κυβέρνηση της Δανίας, η γενική εναρμόνιση αποτελεί μεγαλεπήβολο και δύσκολο έργο, το ενδεχόμενο υλοποίησης του οποίου, υπό το φως των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, θα πρέπει να εξεταστεί μόνον εφόσον αποδειχθεί σαφώς ότι οι αποκλίνοντες εθνικοί κανόνες παρεμποδίζουν την ικανοποιητική ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς, ότι αυτά τα προβλήματα δεν μπορούν να επιλυθούν με άλλον τρόπο και ότι τα πλεονεκτήματα της εναρμόνισης υπερισχύουν σαφώς των μειονεκτημάτων. Εάν αποδειχθούν τα παραπάνω, η κυβέρνηση της Δανίας θα υποστηρίξει μια σύσταση για τη θέσπιση μη δεσμευτικών αρχών στον τομέα του δικαίου των συμβάσεων, τις οποίες τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να τηρούν στο πλαίσιο της νομοθεσίας τους, καθώς και μια σύσταση ή κανονισμό που θα περιλαμβάνει συμβατικούς κανόνες οι οποίοι μπορούν, κατόπιν συμφωνίας των συμβαλλομένων, να διέπουν τη σύμβασή τους.

Η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου απορρίπτει κάθε μορφή της επιλογής IV, την οποία θεωρεί δυσανάλογη και πιθανόν αντίθετη με την αρχή της επικουρικότητας. Κατά την άποψή της, η κοινοτική νομοθεσία θα πρέπει να εστιάζεται σε σαφώς προσδιορισμένα προβλήματα κατά περίπτωση.

4.4.2 Αντιδράσεις από επιχειρήσεις

Γενικά η επιλογή IV απορρίπτεται από τη **μεταποιητική βιομηχανία**. Μία ένωση επισημαίνει ότι η δημιουργία ενός αστικού κώδικα δεν μπορεί παρά να αποτελεί μακροπρόθεσμο στόχο και θα πρέπει να καταρτιστεί σταδιακά μέσω της εκούσιας προσέγγισης των εθνικών συστημάτων δικαίου, ούτως ώστε οι επιχειρήσεις να μην αντιμετωπίσουν αιφνιδιαστικά μαζικές επιβαρύνσεις προσαρμογής. Επιπλέον, υποστηρίζεται ότι θα πρέπει να αιτιολογείται το σύνολο της δράσης της ΕΕ και ότι η κοινοτική νομοθεσία θα πρέπει να ελέγχεται με βάση την αξιολόγηση των επιπτώσεων, την ανάλυση κόστους–οφέλους, την αναλογικότητα και τις δυνατότητές της για τη δημιουργία ή την απώλεια θέσεων εργασίας. Οι περισσότεροι εισηγητές του τομέα των **μέσων ενημέρωσης** δεν θεωρούν αναγκαία την παρέμβαση της Επιτροπής με χρήση ενός νέου μέσου. Ορισμένες ενώσεις είναι αντίθετες με τον καθορισμό συμβατικών όρων για τις επιχειρηματικές συμβάσεις, επειδή επί του παρόντος δεν χρειάζεται να δημιουργηθεί ευρωπαϊκός αστικός κώδικας.

Πολλοί εισηγητές του τομέα των **χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών** θεωρούν ότι η επιλογή IV ενδείκνυται ως μακροπρόθεσμος στόχος, και διατυπώνονται διάφορες εισηγήσεις ως προς την κατάλληλη προσέγγιση: ένα γενικό νομοθετικό πλαίσιο, μια οδηγία ή ένας αστικός κώδικας που θα αποτελείται κατά κύριο λόγο από μη υποχρεωτικούς κανόνες και εν μέρει από υποχρεωτικούς. Προτείνεται επίσης ένα σύστημα προαιρετικής συμμετοχής. **Άλλοι επιχειρηματικοί** τομείς υποστηρίζουν ως ένα βαθμό τη θέσπιση νέας και εκτενούς νομοθεσίας, αλλά μόνον όπου έχουν προσδιοριστεί συγκεκριμένα προβλήματα και ως λύση που παρέχει τη δυνατότητα μη συμμετοχής, όπως η CISG ή ο UCC (ομοιόμορφος εμπορικός κώδικας των Ηνωμένων Πολιτειών).

4.4.3 Αντιδράσεις από οργανώσεις καταναλωτών

Οι απόψεις των εισηγητών διαφοροποιούνται ως προς την αναγκαιότητα και τη σκοπιμότητα της επιλογής IV. Οι πολέμιοι επικαλούνται την έλλειψη στοιχείων που να αποδεικνύουν ζημία τόσο σοβαρή ώστε να δικαιολογεί την ανάληψη κοινοτικής δράσης – οπωσδήποτε δεν μπορούν να προβληθούν ως επιχείρημα οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού. Οι υποστηρικτές επιθυμούν την υιοθέτηση της επιλογής IV, αλλά αντιλαμβάνονται διαφορετικά την καλύτερη

παραλλαγή της. Σύμφωνα με έναν εισηγητή, το ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων δεν θα πρέπει να θεσπιστεί μέσω κανονισμού, καθώς τα κράτη μέλη θα πρέπει να διαθέτουν περιθώρια ελιγμών. Ένας άλλος εισηγητής επιθυμεί η επιλογή IV να περιοριστεί σε ορισμένες βασικές πτυχές. Μία οργάνωση δηλώνει ότι το ευρωπαϊκό δίκαιο στον τομέα των καταναλωτών θα πρέπει να περιορίζεται στην ελάχιστη εναρμόνιση, επειδή η μόνη του επιδίωξη είναι να ενισχύσει την εμπιστοσύνη των καταναλωτών, ενώ το εθνικό δίκαιο στον τομέα των καταναλωτών αποσκοπεί στην προστασία του ασθενέστερου μέρους. Ομοίως, σύμφωνα με έναν άλλο εισηγητή, το ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων θα πρέπει να περιλαμβάνει αυστηρότερους ευρωπαϊκούς κανόνες για την προστασία του καταναλωτή. Τέλος, υποστηρίζεται ότι το ευρωπαϊκό δίκαιο στον τομέα των καταναλωτών θα μπορούσε να διευκολύνει την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς ενθαρρύνοντας τους καταναλωτές να αυξήσουν τις διασυνοριακές αγορές τους.

4.4.4 Αντιδράσεις από νομικούς

Μόνον 6 επί συνόλου 27 εισηγητών απορρίπτουν πλήρως την πρόταση για δημιουργία ενός ευρωπαϊκού αστικού κώδικα. Συγκεκριμένα, οι Άγγλοι νομικοί φοβούνται μήπως πληγεί το κύρος του αγγλικού εθιμικού δικαίου παγκοσμίως. Κατά την άποψή τους, θα ήταν τουλάχιστον δυσανάλογο να επιβληθεί ένα υποχρεωτικό ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων στα κράτη μέλη. Ένας εισηγητής ισχυρίζεται ότι ένα υποχρεωτικό σύστημα δικαίου κινδυνεύει να υπονομεύσει την υφιστάμενη «εξαγωγή» του αγγλικού εθιμικού δικαίου, που παρέχει στα συμβαλλόμενα μέρη παγκοσμίως ασφάλεια του δικαίου μεγαλύτερη από τα νομικά συστήματα στο πλαίσιο της παράδοσης του αστικού δικαίου. Υπάρχουν π.χ. τυποποιημένοι όροι καθορισμένοι από τη διεθνή ένωση «International Swaps Derivatives Association» βάσει του αγγλικού δικαίου. Ο Δικηγορικός Σύλλογος της Σκωτίας ωστόσο δηλώνει μεν ότι προτιμά την επιλογή III, αλλά ότι η εν λόγω επιλογή δεν θα πρέπει να υιοθετηθεί χωρίς τις επιλογές II και IV.

Κατά άλλους, ένας ενιαίος και εκτενής ευρωπαϊκός αστικός κώδικας αποτελεί την καλύτερη λύση για τα προβλήματα που έχουν προσδιοριστεί. Ωστόσο, δεν υπάρχει σύμπνοια κατά πόσον ο στόχος αυτός θα μπορούσε να επιτευχθεί καλύτερα μέσω σύστασης, οδηγίας ή, δεδομένης της συχνά εσφαλμένης εφαρμογής των οδηγιών, κανονισμού. Εντούτοις, διαπιστώνεται μια τάση προτίμησης ενός συστήματος προαιρετικής συμμετοχής, ενός συνόλου διεθνικών κανόνων που θα μπορούν επίσης να επιλέγονται από τα συμβαλλόμενα μέρη για αμιγώς εθνικές συμβάσεις – κάτι που εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών. Ως πρώτο στάδιο προτείνεται η ενοποίησης της νομικής ορολογίας. Θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι εθνικές αρχές για τις συμβάσεις δημοσίου δικαίου, το ιδιοκτησιακό δίκαιο, το οικογενειακό δίκαιο και η πολιτική δικονομία που συνδέονται με το δίκαιο των συμβάσεων.

4.4.5 Αντιδράσεις από ακαδημαϊκούς

Η πλειοψηφία των ακαδημαϊκών αντιμετωπίζει θετικά την επιλογή IV, αν και θεωρείται μακροπρόθεσμη στρατηγική ή, από ορισμένους, λύση για το απώτερο μέλλον, ενώ εκφράζεται επίσης απόλυτη αντίθεση. Τονίζεται εξάλλου ότι η επιτυχία ενός ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων θα εξαρτηθεί από την ουσιαστική του ποιότητα. Στο πλαίσιο των δεικτών αξιολόγησης της ουσιαστικής ποιότητας λαμβάνεται υπόψη κατά πόσον οι κανόνες είναι απλοί, σαφείς, προσπελάσιμοι, πρακτικοί και εκτενείς, κατά πόσον συνυπολογίζουν τις σύγχρονες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες και δεν είναι υπερβολικά θεωρητικοί. Υποστηρίζεται ότι το ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων δεν πρέπει να προκύψει από έναν άτολμο συμβιβασμό των διαφόρων εθνικών νομοθεσιών παρά από την επιλογή των καλύτερων και ορθότερων κανόνων. Υποστηρίζεται μάλιστα ότι η θετικιστική νομική

ανάλυση, στο πλαίσιο της οποίας δεν λαμβάνονται υπόψη οι κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις των νομικών δομών, είναι ανώφελη. Για τους προκαθορισμένους κανόνες ένας εξαιρετικά σημαντικός δείκτης είναι η πιστότητα με την οποία εκφράζουν όσα έχουν συμφωνηθεί μεταξύ των συμβαλλομένων μερών.

Διατυπώνονται διάφορες προτάσεις για την ανάγκη προοδευτικής ή σταδιακής εφαρμογής, π.χ. με την υιοθέτηση μιας προσέγγισης προαιρετικής συμμετοχής πριν από την οριστική αντικατάσταση των εθνικών νόμων, καθώς και για την ανάγκη πρόβλεψης μιας δοκιμαστικής περιόδου. Υποστηρίζεται ότι ορισμένα κράτη μέλη θα μπορούσαν να υιοθετήσουν το ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων πριν από άλλα, αν και ένας ακαδημαϊκός εκφράζει την αντίθεσή του. Σύμφωνα με έναν εισηγητή, το πολιτικό επιχείρημα υπέρ μιας πανευρωπαϊκής κωδικοποίησης θα πρέπει να εξεταστεί στο πλαίσιο ενός πιθανού νομοθετικού κειμένου.

Πολλοί ακαδημαϊκοί τάσσονται υπέρ της οριστικής αντικατάστασης του εθνικού δικαίου από ένα ενιαίο ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων ή έναν ευρωπαϊκό αστικό κώδικα, αν και ένας αρκετά μεγάλος αριθμός προτιμά μια λύση που θα παρέχει τη δυνατότητα συμμετοχής ή μη συμμετοχής, κυρίως για τους μη δεσμευτικούς κανόνες ή τους κανόνες που προωθούν τη διευκόλυνση. Επισημάνθηκε ότι το αγγλικό δίκαιο παρέχει στα συμβαλλόμενα μέρη τη δυνατότητα επιλογής του ενιαίου νόμου του 1964 για τις διεθνείς πωλήσεις αγαθών, αλλά δεν υπήρξε καμία περίπτωση που οι συμβαλλόμενοι να έκαναν χρήση αυτής της επιλογής. Η μη αντικατάσταση της εθνικής νομοθεσίας οφείλεται, μεταξύ άλλων, στην αντίληψη ότι η ευρωπαϊκή κωδικοποίηση ενδέχεται να οδηγήσει σε ακαμψία ή στασιμότητα του δικαίου και ότι η μακρόχρονη συνύπαρξη ευρωπαϊκού και εθνικών συστημάτων δικαίου στον τομέα των συμβάσεων ενδεχομένως να συνδυάζει τα πλεονεκτήματα της συγκεντρωτικής και αποκεντρωμένης νομοθεσίας, αποφεύγοντας παράλληλα τα μειονεκτήματα.

Εκφράζεται σαφής προτίμηση για τη χρησιμοποίηση ενός άμεσα δεσμευτικού μέσου, όπως ενός κανονισμού ή μιας συνθήκης *ad hoc*, παρά μιας οδηγίας ή σύστασης. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς απαιτεί εναρμόνιση όχι μόνο των γενικών αρχών αλλά ουσιαστικά των κανόνων βάσει των οποίων λειτουργούν οι επιχειρήσεις και τα δικαστήρια. Επισημαίνεται ότι, προκειμένου να εξαλειφθεί η αβεβαιότητα ως προς τη νομική κατάσταση άλλων κρατών, θα πρέπει να υπάρχουν οι ίδιες νομικές διατάξεις μεταξύ των διαφόρων κρατών και ότι η νομοθεσία μέσω οδηγίας ενδέχεται να περιπλέξει περισσότερο και να αυξήσει την αναποτελεσματικότητα κατά τη διαδικασία παροχής νομικών συμβουλών και σύνταξης.

4.5 Άλλες επιλογές· πεδίο εφαρμογής της ανακοίνωσης

4.5.1 Αντιδράσεις από κυβερνήσεις

Το γερμανικό Ομοσπονδιακό Συμβούλιο, ενώ υποστηρίζει τις επιλογές II και III και μακροπρόθεσμα την επιλογή IV, θεωρεί εντούτοις ότι εν ανάγκη θα ήταν χρήσιμη η θέσπιση μέτρων επιλεκτικής εναρμόνισης.

Τα γερμανικά ομοσπονδιακά κρατίδια και η αυστριακή κυβέρνηση διαφωνούν να συμπεριληφθεί το οικογενειακό και το κληρονομικό δίκαιο. Το βελγικό Υπουργείο Οικονομικών διαφωνεί επίσης να συμπεριληφθούν οι κανόνες για το οικογενειακό δίκαιο και την ακίνητη περιουσία. Τα γερμανικά ομοσπονδιακά κρατίδια δεν συμφωνούν να συμπεριληφθεί το ιδιοκτησιακό δίκαιο. Η αυστριακή κυβέρνηση θίγει το ενδεχόμενο να συμπεριληφθεί το δίκαιο περί αδικοπραξίας. Η γαλλική κυβέρνηση συνηγορεί υπέρ μιας περιοριστικής κατανόησης του δικαίου των συμβάσεων, εξαιρώντας συγκεκριμένα το δίκαιο περί αδικοπραξίας και το ιδιοκτησιακό δίκαιο.

Η φινλανδική κυβέρνηση, ενώ εισηγείται να διερευνηθεί η ανάγκη θέσπισης νέων κοινοτικών κανόνων στο ασφαλιστικό δίκαιο (βλ. επιλογή IV), υποδεικνύει ότι στο εγγύς μέλλον θα πρέπει να επανεξεταστούν τουλάχιστον οι κανόνες του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου που εφαρμόζονται στις ασφαλιστικές συμβάσεις.

Σύμφωνα με την κυβέρνηση της Δανίας, η Επιτροπή θα πρέπει να εστιάσει την προσοχή της κυρίως στην καλή λειτουργία των διεθνών κανόνων δικαιοδοσίας και εφαρμοστέου δικαίου. Τάσσεται επιπλέον υπέρ μιας αναλυτικότερης μελέτης της δυνατότητας η γενική εναρμόνιση του δικαίου των συμβάσεων ή τμημάτων αυτού να πραγματοποιηθεί επωφελώς σε ένα ευρύτερο διεθνές πλαίσιο, όπως των Ηνωμένων Εθνών, και παραθέτει το παράδειγμα της CISG.

Οι κυβερνήσεις της Αυστρίας και της Δανίας υπογραμμίζουν ότι στο μέλλον η αρχή της συμβατικής ελευθερίας θα πρέπει να αποτελεί το γενικό κανόνα και οι περιορισμοί αυτής την εξαίρεση.

4.5.2 Αντιδράσεις από επιχειρήσεις

Σύμφωνα με τους εισηγητές της **μεταποιητικής βιομηχανίας**, στον τομέα αυτό υπάρχει ιδιαίτερη ανάγκη εναρμόνισης των περιόδων προθεσμίας και των κανόνων περιορισμού της ευθύνης. Επιπλέον, δεν θεωρείται δικαιολογημένο να περιοριστεί η εργασία στον τομέα του ιδιωτικού δικαίου στο δίκαιο των συμβάσεων. Εάν επιδιώκεται η διευκόλυνση των διασυνοριακών συναλλαγών, το δίκαιο των συμβάσεων δεν μπορεί να εξεταστεί χωριστά από το ιδιοκτησιακό δίκαιο. Ορισμένοι εισηγητές του τομέα των **χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών** προτείνουν να συμπεριληφθούν στη διαδικασία εναρμόνισης τομείς όπως οι απαιτήσεις πληροφόρησης, το φορολογικό δίκαιο και το εταιρικό δίκαιο. Μια εισήγηση από τον τομέα των **μέσων ενημέρωσης** προτείνει ως εναλλακτικό νομικό μέσο να δημιουργηθεί για το δίκαιο στον τομέα των καταναλωτών ένα σύστημα ανάλογο των διεθνών εμπορικών όρων (Incoterms) στο δίκαιο των συμβάσεων. Κατά την άποψη εισηγητών **άλλων επιχειρηματικών** τομέων, η Επιτροπή θα μπορούσε επίσης να δημιουργήσει μια πλατφόρμα μέσω ενός ιστοχώρου όπου θα παρέχονται πληροφορίες για το δίκαιο των συμβάσεων και θα συγκρίνονται οι τυποποιημένες συμβατικές ρήτρες.

4.5.3 Αντιδράσεις από οργανώσεις καταναλωτών

Ένας εισηγητής δηλώνει ότι η Σύμβαση της Ρώμης για τους υποχρεωτικούς κανόνες χρειάζεται να διευκρινιστεί απαιτώντας την εφαρμογή του δικαίου του κράτους προέλευσης του καταναλωτή, ανεξαρτήτως της έδρας της επιχείρησης.

4.5.4 Αντιδράσεις από ακαδημαϊκούς

Για τη θέσπιση του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων προτείνονται τα εξής εναλλακτικά νομικά μέσα: αρχές που μπορούν να διαμορφωθούν με μεγαλύτερη ελευθερία από την κοινή νομοθεσία, ούτως ώστε να εξακολουθούν να επιτρέπουν την πρόσβαση σε αυτές διατηρώντας παράλληλα το κύρος μιας δεσμευτικής νομικής πηγής· μια συνθήκη *ad hoc*· πρότυποι νόμοι, όπως αυτοί που χρησιμοποιούνται στις Ηνωμένες Πολιτείες. Μεταξύ άλλων τεχνικών περιλαμβάνεται η τροποποίηση του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου ώστε να παρέχει τη δυνατότητα θέσπισης κοινών αρχών ως «αυτόνομη μερική έννομη τάξη». Επισημαίνεται ότι ένα νομικό σύστημα για διασυνοριακές συμβάσεις μπορεί να αντιγραφεί μονομερώς στο εθνικό δίκαιο.

Προτείνεται να συμπεριληφθούν οι υποχρεωτικοί και μη υποχρεωτικοί κανόνες, καθώς και να κωδικοποιηθεί το δίκαιο στον τομέα των καταναλωτών και να συνδυαστεί με το ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων σε ένα ενιαίο νομικό μέσο. Υποδεικνύεται η ανάγκη διαχωρισμού των συμβάσεων με καταναλωτές από τις εμπορικές συμβάσεις, με ειδική ίσως αντιμετώπιση των ΜΜΕ, καθώς και των υποχρεωτικών από τους μη υποχρεωτικούς κανόνες, ενώ ορισμένοι εισηγητές προτείνουν να διακριθούν περαιτέρω τα υποχρεωτικά καθήκοντα πληροφόρησης από τους υποχρεωτικούς κανόνες που σχετίζονται με τα αποτελέσματα. Ως πολιτικός συμβιβασμός προτείνεται το ενδεχόμενο ύπαρξης μιας σειράς αποδεκτών επιπέδων προστασίας μέσω υποχρεωτικών κανόνων ή αυστηρά καθορισμένων επιλογών για τον εθνικό νομοθέτη, σε συνδυασμό με ένα σύστημα που παρέχει τη δυνατότητα επιλογής μη υποχρεωτικών κανόνων. Κατά την άποψη ενός εισηγητή, θα πρέπει να εναρμονιστούν μόνον οι υποχρεωτικοί κανόνες.

Σύμφωνα με ορισμένες προτάσεις, θα πρέπει να διατυπωθούν κανόνες κατ' αρχάς στους ιδιαιτέρως προβληματικούς τομείς, όπως η σύνταξη συμβάσεων και τα εμπράγματα δικαιώματα των ακινήτων. Άλλοι ακαδημαϊκοί υποδεικνύουν ότι θα πρέπει να καταρτιστεί οριστικά ένας ευρωπαϊκός αστικός κώδικας ή να ενοποιηθεί το κληρονομικό δίκαιο, ενώ ένας σχολιαστής επισημαίνει ότι οι εξειδικευμένοι κατά τομέα κώδικες μπορεί να οδηγήσουν σε προβλήματα συντονισμού στο εθνικό δίκαιο. Προτείνεται επίσης να συμπεριληφθούν οι κανόνες για το σύνολο του ενοχικού δικαίου, που καλύπτουν, εκτός από ζητήματα συμβάσεων και αδικοπραξίας, και περιπτώσεις αποκατάστασης ζημίας (αδικαιολόγητος πλουτισμός), καθώς και οι κανόνες περί ιδιοκτησίας, που καλύπτουν την εκχώρηση περιουσιακών στοιχείων, την πνευματική ιδιοκτησία και την άυλη εν γένει ιδιοκτησία, καθώς και τα εμπράγματα δικαιώματα, τα τελευταία μάλιστα κατά προτεραιότητα, και τις καταπιστεύσεις. Πέραν αυτών των τομέων, αναφέρεται επίσης το δίκαιο στον τομέα των καταναλωτών, το οικογενειακό δίκαιο, το εργατικό δίκαιο, το εταιρικό δίκαιο, καθώς και οι δημόσιες συμβάσεις και η αφερεγγυότητα. Σύμφωνα με έναν εισηγητή, η Κοινότητα δεν θα πρέπει να αναλαμβάνει δράση σε τομείς όπου διεθνείς συμβάσεις ουσιαστικού ιδιωτικού δικαίου, όπως η CMR (Σύμβαση για τις διεθνείς οδικές μεταφορές εμπορευμάτων) και η COTIF (Σύμβαση για τις διεθνείς σιδηροδρομικές μεταφορές), έχουν επικυρωθεί από όλα τα κράτη μέλη.

Μεταξύ των αιτημάτων για αύξηση του διεθνούς συντονισμού περιλαμβάνεται η πρόταση σύνδεσης της Επιτροπής με φορείς των Ηνωμένων Εθνών, όπως η UNCITRAL (Επιτροπή Διεθνούς Εμπορικού Δικαίου των Ηνωμένων Εθνών) και το UNIDROIT (Διεθνές Ίδρυμα για την Ενοποίηση του Ιδιωτικού Δικαίου), καθώς και η πρόταση επικύρωσης της Σύμβασης σχετικά με τις διεθνείς πωλήσεις αγαθών από όσα κράτη μέλη δεν το έχουν πράξει. Εντούτοις, η Ομάδα της Παβίας επικρίνει τη Σύμβαση αυτή, επειδή θεωρεί ότι δεν λαμβάνει υπόψη τις σχετικές συναλλαγές και ότι αφήνει πολλά κενά.

Άλλες προτάσεις αφορούν την εναρμόνιση των κανόνων πολιτικής δικονομίας και τη βελτίωση του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου.

5. ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ

Η Επιτροπή δεν έχει ακόμα συναγάγει τα συμπεράσματά της. Προτίθεται να παρουσιάσει τις παρατηρήσεις και τις συστάσεις της ως το τέλος του 2002, ενδεχομένως υπό μορφή Πράσινου ή Λευκού Βιβλίου. Στο έγγραφο αυτό η Επιτροπή σκοπεύει:

- να προσδιορίσει τους τομείς όπου η διαφοροποίηση της εθνικής νομοθεσίας στον τομέα του δικαίου των συμβάσεων ενδέχεται να υπονομεύει την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και την ενιαία εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου·

- να περιγράψει αναλυτικότερα την επιλογή (ή τις επιλογές) για την ανάληψη δράσης στον τομέα του δικαίου των συμβάσεων τις οποίες προκρίνει η Επιτροπή ενόψει των αποτελεσμάτων της διαβούλευσης. Στο πλαίσιο αυτό θα επιδιωχθεί η βελτίωση της υφιστάμενης κοινοτικής νομοθεσίας, ενώ η Επιτροπή προτίθεται να ανταποκριθεί στα αιτήματα υποβολής νομοθετικών προτάσεων με στόχο την εδραίωση του υφιστάμενου κοινοτικού δικαίου σε ορισμένους τομείς

- να καταρτίσει πρόγραμμα δράσης για το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής των πολιτικών συμπερασμάτων της Επιτροπής.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΠΟΥ ΥΠΕΒΑΛΑΝ ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

Στον παρακάτω κατάλογο δεν περιλαμβάνονται τα ονόματα όσων εισηγητών ζήτησαν ρητώς να παραμείνει απόρρητη η ταυτότητά τους. Οι εισηγητές απαριθμούνται κατά κατηγορία, σύμφωνα με το σύστημα ταξινόμησης που χρησιμοποιούν οι υπηρεσίες της Επιτροπής κατά την ανάλυση των εισηγήσεων. Η σειρά με την οποία παρατίθενται τα ονόματα των εισηγητών δεν έχει καμία σχέση με τη σειρά παραλαβής των εισηγήσεων ούτε συνδέεται με καμία υποτιθέμενη κρίση ως προς τη σχετική βαρύτητα των εισηγήσεων.

1. Κυβερνήσεις

1.1. Bayerisches Staatsministerium der Justiz, Wilfried Krames, Regierungsdirektor, Μόναχο

1.2. ΕΖΕΣ, Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών, Einar Tamimi, Βρυξέλλες

1.3 Φινλανδικό Υπουργείο Δικαιοσύνης

1.4. Πολωνική Κυβέρνηση

1.5. Γερμανικό Ομοσπονδιακό Συμβούλιο [Bundesrat] (ψήφισμα)

1.6. Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου

1.7. Ιταλική κυβέρνηση, Υπουργείο Εξωτερικών

1.8 Πορτογαλική Κυβέρνηση

1.9 Βελγικό Υπουργείο Οικονομικών*

1.10 Βελγικό Υπουργείο Οικονομίας*

1.11 Βελγική Επιτροπή Τραπεζικών και Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών*

1.12 UK Financial Services Authority

1.13 Σουηδική Υπηρεσία Καταναλωτών και Σουηδός Διαμεσολαβητής στον τομέα των καταναλωτών

1.14 Αυστριακή Κυβέρνηση

1.15 Γαλλική Κυβέρνηση

1.16 Φινλανδός Διαμεσολαβητής στον τομέα των καταναλωτών και φινλανδική Υπηρεσία Καταναλωτών

1.17 Κυβέρνηση της Δανίας

* οι απόψεις τους συνοψίζονται στην υποβολή του βελγικού Υπουργείου Δικαιοσύνης, που αποτελεί σύνθεση των διαφόρων εισηγήσεων που ελήφθησαν και δεν εκφράζει τη θέση της ίδιας της Βελγικής Κυβέρνησης.

2. Επιχειρήσεις

2.1. Μεταποιητική βιομηχανία

2.1.1. Bundesverband der Deutschen Industrie, Abteilung Recht, Wettbewerbspolitik und Versicherung, Βερολίνο

2.1.2.Chambre de Métiers, Παρίσι

2.1.3. Deutscher Industrie und Handelskammertag, Βρυξέλλες

2.1.4. VDMA Verband Deutscher Maschinen- und Anlagenbau, Holger Kunze, Βρυξέλλες

2.1.5. Zentralverband Deutsches Baugewerbe, Rechtsanwalt Elmar Esser, Βερολίνο

2.1.6 Orgalime

2.2. Λιανικό Εμπόριο

2.2.1. [ζητήθηκε να τηρηθεί το απόρρητο]

2.2.2.FEDSA, Federation of European Direct Selling Associations, Βρυξέλλες

2.3. Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες

2.3.1. Barclays PLC, Bill Eldridge, EU Adviser's Office, Λονδίνο

2.3.2. Bundesverband Deutscher Banken, e.V., Wulf Hartmann, Βερολίνο

2.3.3. Bundesverband der Deutschen Volks- und Raiffeisenbanken, Bundersverband der Öffentlichen Banken Deutschlands, Deutscher Sparkassen- und Giroverband e.V

Dr. Danco, Βερολίνο

2.3.4. Comité Européenne des Assurances, Βρυξέλλες

2.3.5. London Investment Banking Association, Timothy Baker, Director, Λονδίνο

2.3.6. Servizi Interbancari S.p.A., Sandro Molinari, Dr. hon. c. Cav., Presidente

2.3.7. Zurich Financial Services (UKISA), Adrian Baskerville, Director, Legal Services, Λονδίνο

2.3.8 Eurofinas (European Federation of Finance House Associations)

2.3.9 Euronext S.A.*

2.3.10 Nasdaq Europe S.A.*

2.3.11 Association of European Co-operative and Mutual Insurers

2.3.12 European Mortgage Federation

* οι απόψεις τους περιλαμβάνονται στην υποβολή του βελγικού Υπουργείου Δικαιοσύνης, που αποτελεί σύνθεση των διαφόρων εισηγήσεων που ελήφθησαν και δεν εκφράζει τη θέση της ίδιας της Βελγικής Κυβέρνησης.

2.4. Μέσα ενημέρωσης

2.4.1. Advertising Association, Phil Murphy, Λονδίνο

2.4.2. European Publishers Council, Angela Mills, Executive Director, Οξφόρδη

2.4.3. Federation of European Publishers, Anne Bergmann-Tahon, Deputy Director, Βρυξέλλες

2.4.4. Motion Picture Association, Laurence Djolakian, European Office, Βρυξέλλες

2.4.5.Neuromedia Intenational, Λυών

2.4.6. Pyramide Europe, Gwen Thomas, General Manager, Λονδίνο

2.4.7. UK Publishers Association

2.4.8 [ζητήθηκε να τηρηθεί το απόρρητο]

2.4.9 British Copyright Council, Λονδίνο

2.4.10 British Music Rights

2.4.11 ENPA, European Newspaper Publishers' Association, Brussels

2.5. Άλλοι επιχειρηματικοί τομείς

2.5.1. Business Software Alliance, Βρυξέλλες

2.5.2. Electricity Association, Jeff Woodhams, Head of Procurement Group, Λονδίνο

2.5.3. EuroCommerce, Βρυξέλλες

2.5.4. International Chamber of Commerce, Ayesha Hassan, Senior Policy Manager, Electronic Commerce, Telecommunication and IT, Παρίσι

2.5.5. MEDEF, Mouvement des Entreprises de France, Jacques Creyssel, Παρίσι

2.5.6. NECP, New Engineering Contract Panel of the Institution of Civil Engineers, Nigel Shaw, Λονδίνο

2.5.7. UEAPME, Ευρωπαϊκή Ένωση Βιοτεχνικών και Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων, Βρυξέλλες

2.5.8. Wirtschaftskammer Österreich, Abteilungsleiter Univ. Doz. Dr. Hanspeter Hanreich, Βιέννη

2.5.9 Bundesverband der Freien Berufe (BFB), Βερολίνο

2.5.10 Εμπορικό Επιμελητήριο, Στοκχόλμη

2.5.11 International Chamber of Shipping and EC Shipowners' Associations

2.5.12 Confederation of Business and Industry

2.5.13 Union of Industrial and Employers' Confederations of Europe

2.5.14 European Federation of Leasing Company Associations

2.5.15 Σουηδικό Παρατηρητήριο για το Δίκαιο της ΤΠ**

2.5.16 [ζητήθηκε να τηρηθεί το απόρρητο]

2.5.17 Leaseurope, Brussels

2.5.18 FEDMA, Federation of European Direct Marketing, Brussels

** Η εισήγηση του Σουηδικού Παρατηρητηρίου για το Δίκαιο της ΤΠ κατατάσσεται στις εισηγήσεις του επιχειρηματικού τομέα, επειδή τα περισσότερα από τα μέλη του παρατηρητηρίου είναι εκπρόσωποι επιχειρήσεων ΤΠ.

3. ΕΝΩΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ

3.1. BEUC, Ευρωπαϊκό Γραφείο Ενώσεων Καταναλωτών, Νομική Υπηρεσία, Βρυξέλλες

3.2. Consumers'Association, Alison Lindley, Principal Lawyer, Λονδίνο

3.3. European Consumer Law Group, Βρυξέλλες

3.4. Union Fédérale des Consommateurs

3.5 Βελγικό Συμβούλιο Καταναλωτών*

* οι απόψεις του συνοψίζονται στην υποβολή του βελγικού Υπουργείου Δικαιοσύνης, που αποτελεί σύνθεση των διαφόρων εισηγήσεων που ελήφθησαν και δεν εκφράζει τη θέση της ίδιας της Βελγικής Κυβέρνησης.

4. ΝΟΜΙΚΟΙ

4.1. Bar Council of England and Wales, Evanna Fruithof, Director, Βρυξέλλες

4.2. Paolo Bernardini, Dr. Giudice presso il Tribunale civile di Lucca

4.3. Heiko Büsing, Rechtsreferendar, Göttingen

4.4. Bundesnotarkammer Deutschland, Dr. Jens Fleischhauer, Geschäftsführer, Κολωνία

4.5. BRAK, Bundesrechtsanwaltskammer Deutschland, Büro Brüssel

4.6. CentreBar, Prof. Arnold Vahrenwald, Μόναχο

4.7. CMS Cameron McKenna and CMS Bureau Francis Lefebvre, Nathalie Biesel-Wood, Βρυξέλλες

4.8. Nicolas Charbit, Lawyer

4.9. COMBAR, Commercial Bar Asssociation, William Blair, Λονδίνο

4.10. Conférence des Notariats de l' Union Européenne, Βρυξέλλες

4.11. Deutscher Anwaltverein, Ausschuss für internationalen Rechtsverkehr, Prof. Dr. Hans-Jürgen Hellwig, Φρανκφούρτη

4.12. Deutscher Notarverein, Βερολίνο

4.13. Herbert Gassner, Dr., Landesgericht Eisenstadt

4.14. Harvey McGregor Q.C., barrister, Αγγλία

4.15. Eric Gummers, Amhurst Brown Colombotti, solicitors, Λονδίνο

4.16. Adrian Jack, barrister, Enterprise Chambers, Λονδίνο

4.17. Achim Kampf, Leiter Euro Info Centre, Mannheim & Joachim Förster, Bereichsstellenleiter Recht, Euro Info Centre, Mannheim

4.18. Landesnotarkammer Bayern, Dr.Bracker, Praesident, Μόναχο

4.19. Lovells Boesebeck Droste, Λονδίνο

4.20. Österreichischer Rechtsanwaltskammertag, Dr. Klaus Hoffmann, Präsident, Βιέννη

4.21 Observatorio Juridico Transfronterio Iuris Muga, Colegio de Abogados de Gipuzkoa, San Sebastian

4.22, 4.22a. The Law Society of England and Wales, Hilary Siddle, Chair, Law Reform Board, Λονδίνο

4.23 Österreichische Notariatskammer

4.24 Sveriges Advokatsamfund

4.25 Consiglio dell'Ordine degli Avvocati di Torino

4.26 Consiglio dell'Ordine degli Avvocati di Milano

4.27 The Law Society of Scotland

5. ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΙ

5.1. Academia dei Giusprivatisti Europei, Prof. Giuseppe Gandolfi, Prof. José Luis de los Mozos, Παβία

5.2. Rainer Bakker, Professor Dr.iur., Fachhochschule Konstanz

5.3, 5.3a. Christian von Bar, Prof. Dr. iur., Direktor des Instituts für Internationales Privatrecht und Rechtsvergleichung, Universität Osnabrück

5.4, 5.4a. Prof. Dr. Basedow, Direktor des Max-Planck-Institutes für Ausländisches und Internationales Privatrecht, Αμβούργο

5.5. Sergio Cámara Lapuente, Prof. Dr., Departamento de Derecho, University of La Rioja

5.6. Γεώργιος Θ. Δασκαρόλης, Καθηγητής, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο, Θράκη, Ελλάδα

5.7. Christina Duevang Tvarnø, Ass. Prof. Ph.d., MSc in Business Administration and Commercial Law, Copenhagen Business School

5.8. Νομική Σχολή, Πανεπιστήμιο της Ουψάλα, Σουηδία

5.9. Marcel Fontaine, Professeur, Directeur du Centre de droit des obligations, Université catholique de Louvain

5.10. Andreas Furrer, Prof. Dr., Forschungsstelle für Internationalisiertes und Europäisiertes Privatrecht, Universität Luzern, Luzern

5.11. Gabriel García Cantero, Catedrático de Derecho Civil, Emérito de la Universidad de Zaragoza

5.12. María Paz García Rubio, Dr., Catedrática de Derecho Civil & Javier Lete, Dr., Profesor Titular de Derecho Civil, University of Santiago de Compostela

5.13. Silvia Gaspar Lera, Profesora de Derecho Civil, Universidad de Zaragoza

5.14. Walter van Gerven, Professor em. University of Leuven and University of Maastricht

5.15. Alain Ghozi, Professeur à l' Université Panthéon-Assas, Paris II

5.16. Sir Roy Goode QC, Emeritus Professor of Law, University of Oxford

5.17. Δρ. Αριστείδης Ν. Χατζής, Λέκτορας, Πανεπιστήμιο Αθηνών

5.18. Iannarelli Antonio, Prof. Ordinario di diritto agrario, Università di Bari & Nicola Scannicchio, Prof. Straordinario di diritto privato, Università di Bari

5.19. Jane Kaufmann Winn, Professor, Dedman Law School, Southern Methodist University, Ντάλας

5.20. Christoph Krampe, Prof.Dr., Lehrstuhl für Zivilrecht, Antike Rechtsgeschichte und Roemisches Recht, Ruhr-Universität Bochum

5.21. Carlos Lalana del Castillo, Universidad de Zaragoza

5.22, 5.22a. Stefan Leible, Priv. Doz. Dr., Lehrstuhl für Zivilrecht, Universität Bayreuth

5.23. Carlos Martinez de Aguirre, Catedrátido de Derecho Civil, Universidad de Zaragoza

5.24. Polish academics advising Polish government: Andrzej Całus, Marian Kepiński, Jerzy Rajski and Stanisław Sołtysiński

5.25. Project Group: Restatement of European Insurance Contract Law, Chairman Prof. Dr. Fritz Reichert-Facilides LL.M., Universität Innsbruck

5.26. Peter G. Stein, Queens' College, Cambridge, Emeritus Professor of Civil Law in the University of Cambridge and Vice-President of the Academy of European Private Lawyers

5.27. Anna Quinones Escámez, Pompeu Fabra University, Βαρκελώνη

5.28. Norbert Reich, Prof. Dr. Dr. h.c., Rector, Riga Graduate School of Law

5.29, 5.29a. Oliver Remien, Priv. Doz. Dr., Max-Planck-Institut Hamburg, Universität Würzburg

5.30. Pietro Rescigno, prof. ord. f. r. dell' Università 'La Sapienza' di Roma

5.31. Christoph U. Schmid, European University Institute, Φλωρεντία

5.32. Martin Schmidt-Kessel, Universität Freiburg

5.33. Hans Schulte-Noelke, Professor, Dr.iur., Universität Bielefeld

5.34. Reiner Schulze, Professor, Dr. Dr. h.c. Centrum für Europäisches Privatrecht an der Universität Münster & Hans Schulte-Noelke, Professor, Dr., Universität Bielefeld

5.35. José Antonio Serrano García, Professor Titular de Derecho Civil en la Universidad de Zaragoza

5.36, 5.36a. Jan M. Smits, Professor of European Private Law, Maastricht University

5.37. Society of Public Teachers of Law of Great Britain and Northern Ireland, J.R. Bradgate, University of Sheffield

5.38. Hans-Jürgen Sonnenberger, Dr. Dr. h.c., Universität München

5.39. Ansgar Staudinger, Dr., Universität Münster

5.40. Stockholm School of Economics, Prof. Dr. iur. Christina Hultmark Ramberg

5.41. Study Group on a European Civil Code, Professor Dr. Dr. h.c. mult. Ole Lando & Christian v. Bar, Professor, Dr., Universität Osnabrück

5.42. Issac Tena Piazuelo, Professor de la Facultad de Derecho, Universidad de Zaragoza

5.43. Mitsutaka Tsunoda, Prof., University of the Ryukyus, Nishihara Okinawa, Ιαπωνία

5.44, 5.44a. Thomas Wilhelmsson, Professor of Civil and Commercial Law, University of Helsinki, Member of the Lando Commission

5.45. Alexander Wittwer, European Insitute of Public Administration, Luxembourg & Heinz Barta, Institut für Zivilrecht, Universität Innsbruck

5.46. Manfred Wolf, Prof. Dr., Johann Wolfgang Goethe-Universität, Φρανκφούρτη

5.47. Zboralska Grazyna, LL.M. & Bernard Lukanko, LL.M., Europa-Universität Viadrina, Φρανκφούρτη/Oder

5.48. Professor Dr. M. W. Hesselink, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Άμστερνταμ

5.49. University of Lund, Faculty of Law

5.50 Prof. Dr. LL.M. Josef Drexl, University of Munich

5.51 Geraint Howells, University of Sheffield

5.52 Professor Massimo Bianca

5.53 Prof. Ugo Mattei, University of Torino and UC Hastings

5.54 Prof. Hans-Peter Schwintowski

5.55 Prof. Dr. Roger Van den Bergh, University of Rotterdam

5.56 Hugh Collins, London School of Economics

5.57 Professors Grundman & Kerber, Universities of Erlangen-Nürnberg and Marburg

5.58 U. Drobnig, Αμβούργο

5.59 Du Laing, Leuven

5.60 Jean Sace, ULB

5.61 University of Stockholm, Faculty of Law

5.62 Prof. Jean-Baptiste Racine and DEA students of the University of Nice

5.63 Kim Østergaard, Research Fellow, Copenhagen Business School, Law Department

5.64 Prof. Dr. iur. Holger Fleischer, Dipl.Kfm., LL.M., Göttingen

5.65 Prof. Dr. iur. Peter Mankowski, Lehrstuhl für Bürgerliches Recht, Internationales Privat- und Prozessrecht und Rechtsvergleichung an der Universität Hamburg

5.66 Ulrich Magnus, University of Hamburg

5.67 Hans-W. Micklitz, Professor an der Universität Bamberg, Inhaber des Lehstuhls für Privatrecht, insbes. Handels-, Gesllschafts- und Wirtschaftsrechts, Jean Monnet Lehrstuhl für Europäisches Wirtschaftsrecht

5.68 Stefano Troiano

5.69 Fernando Martínez Sanz

5.70 Professor Dr. Wulf-Henning Roth, LL.M. (Harvard), Direktor des Instituts für Internationales Privatrecht und Rechtsvergleichung und des Zentrums für Europäisches Wirtschaftsrecht der Universität Bonn

5.71 Filali Osman, University Lyon (II)

5.72 Antonio Lordi, Dottore di Ricerca in Diritto Privato dell'Economia

5.72 Prof. Nicola Scannicchio, University of Bari

5.73 UMR Régulation des activités économiques, University of Paris (I) Panthéon-Sorbonne

5.74 ERA-Forum, Academy of European Law Trier, submission of Hans J. Sonnenberger

5.75 ERA-Forum, Academy of European Law Trier, submission of Jean-Baptiste Racine

5.76 ERA-Forum, Academy of European Law Trier, submission of Gerhard Wagner

5.77 ERA-Forum, Academy of European Law Trier, submission of Klaus-Heiner Lehne

5.77 ERA-Forum, Academy of European Law Trier, submission of Sergio Camara Lapuente

5.78 ERA-Forum, Academy of European Law Trier, panel discussion summarised by Angelika Fuchs

5.79 ERA-Forum, Academy of European Law Trier, submission of Richard Crowe

5.80 Prof Jules Stuyck

5.81 Prof. Andreas Schwartze

5.82 Prof. Hugh Beale

5.83 Prof. Mauro Bussani

5.84 Prof. Gerrit de Geest

5.85 Prof. Bernard Tilleman

5.86 Prof. Christian Kirchner

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ

	Κυβέρνηση	Επιχειρήσεις ****	Οργανώσεις καταναλωτών	Νομικοί	Ακαδημαϊκοί **	Σύνολο
Αυστρία	1	1	0	3	1	**6**
Βέλγιο	1*	0	0	0	2	**3***
Δανία	1	0	0	0	2	**3**
Φινλανδία	2	0	0	0	1	**3**
Γαλλία	1	2	1	1	4	**9**
Γερμανία	2	8	0	7	30	**47**
Ελλάδα	0	0	0	0	2	**2**
Ιρλανδία	0	0	0	0	0	**0**
Ιταλία	1	1	0	3	9	**14**
Λουξεμβούργο	0	0	0	0	0	**0**
Κάτω Χώρες	0	0	0	0	8	**8**
Πορτογαλία	1	0	0	0	0	**1**
Ισπανία	0	1	0	1	10	**12**
Σουηδία	1	2	0	1	4	**8**
Ηνωμένο Βασίλειο	2	11	1	7***	6	**27**
Διεθνείς ομάδες, περιλαμβανομένης της ΕΕ	0	21	2	4	4	**31**
Σύνολο ΕΕ	13	47	4	27	83	**174**
Εκτός ΕΕ	2	0	0	0	5	**7**
Σύνολο	**15**	**47**	**4**	**27**	**81**	**181**

* Η εισήγηση της Βελγικής Κυβέρνησης προήλθε από μια σύνθεση, στην οποία προέβη το Υπουργείο Δικαιοσύνης, των απόψεων των Υπουργείων Οικονομίας και Οικονομικών, της Βελγικής Επιτροπής Τραπεζικών και Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών, των επιχειρήσεων Euronext SA και Nasdaq Europe SA, καθώς και του Βελγικού Συμβουλίου Καταναλωτών. Για τις ανάγκες αυτών των στατιστικών η εν λόγω εισήγηση θεωρείται ενιαία κυβερνητική εισήγηση. Ωστόσο, δεν εκφράζει τη θέση της ίδιας της βελγικής κυβέρνησης.

** Η κατανομή των αντιδράσεων των ακαδημαϊκών ανά εθνικότητα πραγματοποιήθηκε, με εξαίρεση την περίπτωση των διεθνών ομάδων, με βάση την έδρα των οικείων πανεπιστημίων. Στην περίπτωση συνεργασίας ατόμων από εκπαιδευτικά ιδρύματα με έδρα σε περισσότερες από μία χώρες, η εισήγηση καταχωρείται στην κατηγορία των διεθνών ομάδων. Στην περίπτωση παραλαβής δύο χωριστών υποβολών από το ίδιο άτομο, αυτές υπολογίζονται ως μία σύνθετη εισήγηση. Η υποβολή του Συλλόγου Καθηγητών Νομικής του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας [Society of Public Teachers of Law of the United Kingdom and Ireland] θεωρείται υποβολή του Ηνωμένου Βασιλείου.

*** Οι δύο υποβολές από το Δικηγορικό Σύλλογο της Αγγλίας και της Ουαλίας [Law Society of England and Wales] θεωρούνται μία ενιαία υποβολή.

**** Η εισήγηση του Σουηδικού Παρατηρητηρίου για το Δίκαιο της ΤΠ κατατάσσεται στις εισηγήσεις του επιχειρηματικού τομέα, επειδή τα περισσότερα από τα μέλη του παρατηρητηρίου είναι εκπρόσωποι επιχειρήσεων ΤΠ.